

MATEU

Nymerohpyry Jezu poko

Mateus

Ekarotopo

Sero *Mateu* nekarohpyryme mana Jezu Kyrixtu poko, Kypynanohnekomo. Sero nono pona Ritonõpo nenehpohpyryme Jezu mana tõmihpyry ae ro juteu tõ pynanohtohme te, sero nono põkõ pynanohtohme emero.

Apitoryme Jezu enurutopõpyry poko ekarõko mana, Ritonõpo mûkurume aexiry enetupuhpotohme. Mame tõpurihkase Jezu ahtao João ahno ãpurihkane a, tukupse kynexine joroko tamuru a ona tonorẽ po. Moromeĩpo toytose Jezu Karirea pona, imoihmãkõ amorepase, kurãkõkara kurãkase, joroko tõ tûtanohpose jorokohpã kõ ae.

Jezu namorepatoh tonõ kurã poko ekarõko Mateu mana. Kuurutorỹko roropa, Jezu omihpyry poko zae pyra parixeu tõ ehtopõpyry poko, amorepatõkõ Moeze nyripohpyry poko roropa.

Sero pape ao

Apitorymã Jezu ehtoh poko 1.1–4.11

Jezu Karirea po 4.12–18.35

Karirea poe Jerusarẽ pona 19.1–20.34

Jerusarẽ po Kyrixtu ehtopõpyry 21.1–27.66

Jezu ãsemãkary ropa, aosenepory ropa 28.1-20

Jezu ekyrỹpyã esety poko
(*Ruka 3.23-28*)

¹ Sē nase Jezu Kyrixtu enurutopōpyry poko. Tawi paryme Jezu kynexine. Aparão paryme roropa Tawi kynexine.

² Aparão mokyro Izake zummy. Izake mokyro Jako zummy. Jako mokyro Juta zummy, Juta akorō tō maro.

³ Juta mokyro Pereze zummy, Zera zummy roropa. Jēkō Tamara kynexine. Pereze mokyro Ezerō zummy. Ezerō roropa Arão zummy.

⁴ Arão mokyro Aminatape zummy. Aminatape mokyro Nasō zummy. Nasō mokyro Saumō zummy.

⁵ Saumō mokyro Poaze zummy. Poaze eny Raape kynexine. Poaze mokyro Opete zummy. Opete eny Ruti kynexine. Opete mokyro Jese zummy.

⁶ Jese mokyro tuisa Tawi zummy.

Tawi mokyro Saromão zummy. Saromão eny mokyro Uria pytypyry.

⁷ Saromão mokyro Ropoão zummy. Ropoão mokyro Apia zummy. Apia mokyro Asa zummy.

⁸ Asa mokyro Josapa zummy. Josapa mokyro Jorão zummy. Jorão mokyro Uzia zummy.

⁹ Uzia mokyro Jotão zummy. Jotão mokyro Akaze zummy. Akaze mokyro Ezekia zummy.

¹⁰ Ezekia mokyro Manase zummy. Manase mokyro Amō zummy. Amō mokyro Joxia zummy.

¹¹ Joxia mokyro Jekonia zummy, Jekonia akorō tō maro. Mame morara ahtao soutatu tō tooehse Papironia poe Izyraeu tō poremākapose. Tuhke totapase eya xine. Toto akoipyry tarose eya xine Papironia pona.

¹² Morarame tarose tahtao xine Papironia pona Jekonia toemūkuase moroto Saratieume. Saratieu mokyro Zoropapeu zummy.

13 Zoropapeu mokyro Apiuti zummy. Apiuti mokyro Eriakĩ zummy. Eriakĩ mokyro Azoro zummy.

14 Azoro mokyro Satoke zummy. Satoke mokyro Akĩ zummy. Akĩ mokyro Eriuti zummy.

15 Eriuti mokyro Ereaza zummy. Ereaza mokyro Matã zummy. Matã mokyro Jako zummy.

16 Jako mokyro Joze zummy. Joze mokyro Maria nio, Jezu ã nio. Jezu mokyro Kyrixtu, Kuesẽkomo.

17 Morara exiryke Aparão tã toemũkuase, imũkuru tã roropa toemũkuase, ipakõ roropa toemũkuase, Aparão poe tãtakenahtose toto 14me Tawi enurutopõpyry pona. Ë xia ropa, Tawi poe Izyraeu tã arotopõpyry pona Papironia pona tãtakenahtose toto 14me. Morotoino Izyraeu tã arotopõpyry poe Ritonõpo nymenekahpyry enurutopõpyry pona 14me tãtakenahtose ropa toto.

*Jezu Kyrixtu enurutopõpyry
(Ruka 2.1-7)*

18 Mame ynara Jezu Kyrixtu enurutopõpyry kynexine. Maria Jezu eny tymenekase Joze a typy-tyme repe. Yrome oximaro exipitopyra ro tahtao xine poetoẽme toehse nohpo Ritonõpo Zuzenu poe.

19 Mame mokyro Joze zae exikety kynexine. Nohpo poetoẽme eneryke tyya iniome se pyra toehse ynororo repe. Yrome jarao Maria hxirory se pyra kynexine. Morara exiryke tõsenetupuhse irumekary poko. Tokare pyra rokẽ irumekary se toehse ynororo.

20 Mame moro poko aemynyhmaryhtao ro taosenekase ynororo Ritonõpo a. Ynara tykase Ritonõpo nenyokhyhpyry aosenety eya:

– Aimo Joze, Tawi paryme mase. Etako pahne, torētyke pyra exiko Maria poetoēme exiry poko. Mokyro apoiko opytyme. Ritonōpo Zuzenu poe poetoēme mā ynororo.

²¹ Enurūko mana orutuame. Mame Jezume mokyro esehpāko mase. Ynara exiryke, typoetory tō kurākāko mana. Toto rypyry korokāko roropa mana. Morara exiryke Jezume esehpāko mase, tykase sā mokyro Ritonōpo nenyokyhpyry Joze a aosenety.

²² Morara toehse emero Ritonōpo omihpyry ae ro, pake ynara tykase Ritonōpo exiryke urutono a:
²³ “Oryximā poetoēme exīko, orutua maro exipitypyra ro tahtao.

Mame enurūko mana orutuame, esety Emanueume exīko,” tykase ynororo Ritonōpo poe pake. (“Emanueu” kary: “Ritonōpo kymaro xine mana” kary epereu omiry ae.)

²⁴ Morarame typakase ropa tahtao Ritonōpo nenyokyhpyry omipona toehse ynororo. Maria tapoise eya typytyme.

²⁵ Yrome typyty maro pyra kynexine aporo aenururu ponāmero. Mame tonuruse ahtao Jezume tosehapse eya.

2

Jezu enese aehtyā xixi tūtatoh wino

¹ Mame Jezu tonuruse Perē po, Jutea rānaō pata po, Erote Jutea tuisaryme ahtao. Mame te rokēme orutua kō toytose Jerusarē pona. Xixi tūtatoh wino esarykō kynexine. Xirikuato poko atamorepaketō kynexine, ynara tykase toto Jerusarē pōkomo a:

² – Otoko hko enurusenã nae? juteu tõi tuisaryme aenuruhpyry nae? Ikyryry ynanenease xirikuato, tõnuhse ahtao xixi tütatoh wino. Moro eneryke yna a aenururu waro toehse yna. Moro xirikuato tokahmase yna a. Morara exiryke mokyro enese ynanoehno xiaro kure tyritohme, tykase toto Jerusarẽ põkomo a.

³ Mame mokaro xirikuato ekahmahpõkõ omiry etaryke tyya xine tutuisarykõ turuse toto a, Erote turuse. Mame toto omiry etaryke tyya torẽtyke toehse Erote imepỹ tuisa se pyra toexiryke tymyakãme. Morararo Jerusarẽ põkõ emero torẽtyke toehse toto.

⁴ Mame Erote a Ritonõpo maro oturuketõ tykohmase tyya, tamuximãkomo, Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananõ roropa.

– Otoko Ritonõpo nymenekahpyry enurũko nae Kuesẽkõme? tykase Erote, tõturupose eya xine.

⁵ – Perẽ po Jutea rãnaõ po, tykase toto. Ynara tymerose exiryke urutono a pake Ritonõpo poe:

⁶ “Perẽ-Epyrata, pata pitiko mase Juta patary tõi rãnao, yrome owino Izyraeu tõi tuisary enehpõko ase, moino ro exiketyme mã ynororo, apitorymã poe. Izyraeu tõi esẽme exĩko mana,” ãko Ritonõpo poe urutõ nymerohpyry, tykase toto Erote a.

⁷ Morarame Erote a xirikuato ekahmahpõkõ tykohmase tyya toto maro tõturutohme tokare pyra. Mame tõturupose eya xine xirikuato onuh-topõpyry poko:

– Otara ahtao xirikuato menepitoatohse? tykase ynororo.

⁸ Mame zuaro toehse tahtao taropose toto eya Perē pona.

— Ytotoko Perē pona. Enurusenā zupitatoko. Mame mokyro tonese oya xine ahtao, meramatatose ropa aporo juruse. Ywy roropa jytory se ase kure tyrise, tykase Erote eya xine repe. (Ajohpe morara tykase ynororo poeto etapary se toexiryke.)

⁹ Mame morara kary etaryke tyya xine toytose toto. Toytorykohtao xirikuato tonese ropa eya xine, mororo inehpyrykō ro xixi tūtatoh wino, aosenepohpyry ro. Mame toto esemazupurume xirikuato toytose poeto pitiko esary pona. Mame totypohse epozakoxi.

¹⁰ Tākye toehse toto yronymyryme xirikuato eneryke tyya xine.

¹¹ Mame tapyi taka toytose toto. Moro tao enurusenā tonese eya xine tyse enao, Maria enao. Mame tosekumurukō po typorohse toto Jezu ēpataka, “Kure mase imehxo” katohme tyya xine eya. Mame typakarākō ae tynekarorykō touse eya xine ekarotohme eya. Uuru te, ixtaratu te, imepŷ ixtaratu mira roropa, enara touse kehko eya xine tynekarorykōme eya.

¹² Mame tōsenetykō Ritonōpo omiry totase eya xine:

— Ytopyra ropa ehtoko Erote a, tykase eya xine aosenetykomo. Morara exiryke imepŷ osema ae rokē toytose ropa toto, tosaka xine.

Aepatopōpyrykō Ejitu pona

¹³ Morarame toytose ropa xirikuato ekahmahpōkō ahtao, Ritonōpo nenyokyhpyry

tõsenepose sã Joze a aosenety. Ynara tykase sã ynororo Joze a:

– Owõko, poeto aroko jẽ maro, epatoko Ejitu pona. Mame moroto rokẽ mehtatose aporo. Turuse ropa ya awahtao xine rokẽ moehtatose ropa. Poeto pitiko enurusenã zupĩko Erote mana etapatohme repe, tykase sã Ritonõpo nenyokyhpyry Joze a aosenety.

¹⁴ Morara exiryke towõse Joze. Mororome ro toytose toto koko. Poeto tarose eya jẽ maro Ejitu pona.

¹⁵ Mame moroto toehse toto, Erote orikyry ponãmero.

Morara toehse zae Ritonõpo omihpyry exiryke. Pake Ritonõpo poe ynara tykase urutono: “Ejitu poe umũkuru enehpõko ropa ase,” tykase pake ynororo.

Poetohti etapatoõpyry poko Erote a

¹⁶ Morarame mokaro a tonekunohtopõpyry poko tutuarõtase tahtao, tyekĩtapãse Erote. Xirikuato ekahmahpõkõ zehno toehse. Mame soutatu tõ taropose eya Perẽ pona poeto pisarara enurusenã kõ etapatohme. Emero porehme totapapose toto orutua komo, inenyohtyamo a. Tyse suhsuru poko ro exiketõ tonahkapose eya Jezu enurutopõpyry poko tutuarõtase toexiryke xixi tũtatoh wino aehtyamo a turuse toexiryke. Morara exiryke emero totapapose toh eya, Perẽ põkõ poenomo, Perẽ zomyẽkõ poenomo roropa. Enara totapapose toh Erote a.

¹⁷ Zae morara tykase Jeremia pake Ritonõpo poe:

¹⁸ “Panaikato osetãko mana Rama po,

ixitary yronymyryme.

Rakeu xitāko mana tumūkuru tō poko;
tōsemuhkehkary se pyra mana,
toorihse toto exiryke emero,”
tykase Jeremia pake.

Aehtopōpyrykō ropa Ejitu poe

¹⁹ Morarame Erote toorihse ahtao Ritonōpo nenyokhyppyry toytose Joze a, Ejitu poro Joze ahtao. Mame ynara tykase sā aosenety:

²⁰ — Owōko ropa. Poeto aroko ropa jē maro Izyraeu tō esaka ropa. Mokaro poetohti etapary se aehtyā toorihse toh mana emero porehme, tykase sā Ritonōpo nenyokhyppyry Joze osenety.

²¹ Morarame Joze towōse ropa. Poeto tarose jē maro Izyraeu tō esaka ropa.

²² Mame Erote mūkuhppyry esety Akerau. Mokyro kynexine Jutea esemy. Tummy myakāme toehse kynexine. Mokyro ekary etaryke tyya, Jutea pona toytory se pyra Joze toehse. Mame Ritonōpo a taosenehkase ropa. Mame aomi poe toytose Joze Karirea pona.

²³ Mame Nazare pona toytose roropa toto, Karirea rānaō pona. Moroto ke ehse toh rahkene, Ritonōpo omihppyry ae ro. Pake ynara tykase urutō kō Ritonōpo poe inymenekahppyry poko: “Nazare pōme exīko mana,” tykase.

3

*João ahno ĕpurihkane nurutatopōpyry
(Maku 1.1-8; Ruka 3.1-18; João 1.19-28)*

¹ Morarame Nazare po Jesu ahtao ro João ahno ĕpurihkane toytose. Imehnō tamorepapatose eya

Ritonõpo omiry poko moroto, ahno esao pyra, Jutea po.

² Ynara tykase ynororo eya xine:

— Oorypyrykõ irumekatoko. Emynyhmatoko oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme. Ritonõpo nymenekahpyry oehsasaka mana, Kuesëkomo, tykase ynororo eya xine.

³ João poko tõturuse Izaja ekepyry. Pake Ritonõpo poe urutõme kynexine ynororo. Ynara tykase ynororo:

“Opore mokyro oturũko mana ahno esao pyra.

Ynara ãko mana: ‘Kuesëkõ oehsasaka mana.

Naeroro esemahtotoko Ritonõpo esemaryme!

Oesëkõme enetupuhtoko.

Oorypyrykõ ikorokapotoko topohme aytotohme

okurohtaka xine,’ ãko mana,”

tykase Izaja pake.

⁴ João zupony kameru hpoty rokẽ kynexine. (Ihpoty yrawa ekasẽ samo.) Mame zamareary okyno pihpyry kynexine. Zoty wexixi panõ kynexine. Ano zeni aukurume kynexine.

⁵ Mame Jerusarẽ põkõ tooehse João a aomiry etase. Jutea põkõ roropa tooehse toto eya. Joatão ehpiõkõ roropa tooehse toto eya.

⁶ Morarame tyrypyrykõ tokarose tyya xine ahtao Ritonõpo omipona toehtohkõme tõpurihkase toto Joatão kuaka João a.

⁷ Morarame parixeu tõ roropa toytose João a satuseu tõ maro. (Parixeu tõ imehnõ amorepananõ roropa kynexine Moeze omihpyry poko. Satuseu tõ roropa morararo imehnõ amorepananõme kynexine Moeze omihpyry poko repe. Yrome satuseu tõ ahno ãsemãkary ropa poko

onenetupuhpyra toh kynexine.) Mokaro toytose João a osẽpurihkapose roropa repe. Yrome toto eneryke tyya orẽpyra sã turuse toto João a. Ynara tykase ynororo eya xine:

– Okoi tõ mã apoto kurũke epãko toto. Mokaro sã matose. Ritonõpo kurũke epãko matose repe, ozehno xine aexiry enetuputyryke oya xine.

⁸ Oorypyrykõ rumekary se awahtao xine kure ehtoko. Kure imehnõ tyritoko oorypyrykõ rumekatopõpyry oya xine waro imehnõ ehtohme roropa.

⁹ Ynara kara ehtoko roropa: “Kytamurukõ Aparão ekepyry Ritonõpo poetoryme imehxo kynexine. Iparyme yna exiryke Ritonõpo poetoryme ynanase,” kara ehtoko. “Ritonõpo poetoryme yna exiryke yna onuãnohpyra Ritonõpo mana yna rypyry poko,” kara roropa ehtoko. Etatoko pahne, senohne topu tõkehko tyriry se Ritonõpo ahtao Aparão pakomotyãme, tyrĩko mana tyriry waro toexiryke.

¹⁰ Ritonõpo tupito esẽme sã mana. Popyra eperytakety sahkãko sã mana tytapemã ke, ipahtohme apoto htaka. Moro sã matose, popyra exikety samo, eperytapỹ samo, oorypyrykõ onurumekara awahtao xine, tykase João eya xine.

¹¹ – Mame oorypyrykõ rumekaryhtao oya xine oẽpurihkatorỹko ase nakuaka, imehnõ tuarõtanohtohme oorypyrykõ rumekatopõpyry poko oya xine. Mame okomino imepỹ oehnõko mana. Mokyro tooehse ahtao Ritonõpo Zuzenu ekarõko oya xine mana. Yrome oorypyrykõ onurumekara awahtao xine awãnohtorỹko mana. Tuisame roropa mana. Ywy tuisame pyra ase

ipunaka.

¹² Mame ynara sã exĩko kypoko xine mana. Arexi poko erohkety sã exĩko mana. Arexi poko erohkety arexi apõko mana. Moromeĩpo ipũmãko mana ipihpyry ohpahtohme arexi kurã apiakatohme tyya. Mame arexi kurã rokẽ emãko mana ã aka. Ikurãkãko mã ipoko erohkety mana. Yrome ipihpyry wÿnãko mana ipahtohme apoto htaka. Moro sã Kuesẽkõ kuapiakatorÿko mana. Mame iirypyrymãkõ emãko mana ezeppy htaka, tykase João eya xine.

*Jezu ãpurihkatopõpyry
(Maku 1.9-11; Ruka 3.21-22)*

¹³ Morarame Jezu toytose rahkene Karirea poe Joatão mõpozakoxi. Toytose ynororo João a osẽpurihkaposẽ eya.

¹⁴ Yrome Jezu ãpurihkary se pyra João kynexine. Ynara tykase ynororo Jezu a:

– Kurehxo jẽpurihkary oya. Oty katoht ya oehnõko mah osẽpurihkaposẽ? tykase João Jezu a.

¹⁵ Yrome ynara tykase Jezu eya:

– Jomipona rokẽ exiko. Morara awahtao Ritonõpo omipona exĩko sytase, tykase. Morara karyke tyya Jezu omipona toehse João.

¹⁶ Jezu tõpurihkase eya. Mame towõse ropa ahtao nakuae, kapu toepiakase samo. Mame Ritonõpo Zuzenu tyhtose utukuimo panono Jezu pona. Moro tonese João a.

¹⁷ Mame omi totase kaino. Ynara tykase:

– Umũkuru nymyry mose. Ipyno ase. Tãkye ase roropa ipoko, tykase.

4

*Jezu kuhtopõpyry joroko tamuru a
(Maku 1.12-13; Ruka 4.1-13)*

¹ Morarame ahno esaka pyra Jezu tarose Ritonõpo Zuzenu a ikuhpotohme joroko tamuru a.

² Mame moroto tuhke Jezu otuhyra tõmehse, 40me ãmepyyry. Morarame tomitapãse ynororo.

³ Mame porẽ, joroko tamuru tooehse eya. Ynara tykase ynororo Jezu a:

– Ritonõpo mũkurume awahtao senohne topu tyriko ourume, tykase.

⁴ – Arypyra, tykase Jezu eya. – Ynara tymerose Ritonõpo omiryne: “Wyi kure repe. Yrome wyi poko rokẽ awahtao xine orihnõko matose. Mãpyra Ritonõpo omipona awahtao xine ipunaka orihpõyme exiiko matose,” ãko Ritonõpo omiry, tykase Jezu eya.

⁵ Morarame pata kurã pona Jezu tarose joroko tamuru a, Jerusarẽ pona. Morotona Ritonõpo Tapyĩ pona Jezu tarose eya, kaetokõ pona, tapyi mypatarãnaka.

⁶ Mame ynara tykase ynororo Jezu a:

– Ritonõpo mũkuru nymyryne awahtao epukako sero poe nono pona, ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryne:

“Tynenyohtyã tyripõko Ritonõpo mana,
oewomatohme emero rokẽ pona oytoryhtao,
Tomary ke ãpoĩko mã toto,
epuhtãmara opupuru ehtohme topu tõ pona,”
me tymerose mana, tykase joroko tamuru Jezu a.

⁷ Yrome ynara tykase Jezu eya:

– Arypyra. Ynara ãko Ritonõpo omiry roropa: “Oesëkõme Ritonõpo exiryke, onukuhpyra ehtoko ipunaka,” ãko Ritonõpo omiry, tykase Jezu.

⁸ Morarame Jezu tarose ropa joroko tamuru a ypy emory pona. Moro poe typatary tõ kurã tonepose eya, tuisa tõkehko.

⁹ Ynara tykase ynororo eya:

– Sero nono põkõ patary tuhke nae ase kurãkomo. Tytaõke kurã ke roropa mana. Emero ekarõko ase oya osekumuru po typorohse jëpataka awahtao, “Kure mase. Imehxo mase,” katohme ya, tykase joroko tamuru Jezu a.

¹⁰ Yrome ynara tykase Jezu:

– Ytoko ropa taroino. Kurumekako joroko tamuru, ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryne: “Ywy rokë kure kyritoko, oesëkõme jexiryke. Jomipona rokë ehtoko,” ãko Ritonõpo omiry, tykase Jezu joroko tamuru a.

¹¹ Morara exiryke Jezu turumekase ropa joroko tamuru a. Mame Ritonõpo nenyohtyã toytose eya, akorehmase.

*Imehnõ amorepitory Jezu a Karirea po
(Maku 1.14-15; Ruka 4.14-15)*

¹² Moromeïpo João tõmapose ãpuruhpyry taka ju-teu tõ tuisary a. Mame moro poko Jezu turuse imehnomo a. Mame morara kary totase tyya ahtao, toesyryhmase ropa ynororo Karirea pona ropa.

¹³ Yrome okynã pyra kynexine Nazare po. Toytose ynororo Kapanaũ pona, ikuhpo ehpikoxi, Karirea ehpikoxi. Zepurõ pata moe pyra kynexine. Napatari pata moe pyra roropa kynexine.

14 Ritonõpo omihpyry ae ro morotona toytose Jezu, ynara tymerose exiryke Izaja a Ritonõpo omiryne:

15 “Zepurõ pōkomo, Napatari pōkō roropa, tuna konõto ehpiōkomo, tuna Joatão mōpoe, Karirea, juteutōkara esaryne roropa mana!

16 Ritonõpo

waro pyra exiketō ezuru konõto enēko mana. Orihketōme matose tyrypyhpyke oexirykōke. Yrome Ritonõpo nymenekahpyry oya xine ytōko mana. Otuarōtanohtorŷko mana,”
me tymerose pake Izaja a.

17 Morarame imehnō tamorepapatose Jezu a Ritonõpo poko. Ynara tykase ynororo eya xine:

– Oorypyrykō irumekatoko. Ritonõpo enetupuhtoko oesēkōme nymyry, tykase.

Imehnō eahmatopōpyry Jezu a tymaro toto ytothme

(Maku 1.16-20; Ruka 5.1-11)

18 Morarame Jezu toytose Karirea ehpiuroko, ikuhpo ehpiuroko. Moroto kana anŷnanō tonese eya, asakoro. Ximão Peturu kynexine takorō maro Ātare maro. Kana anŷnōko toh kynexine tarāpa ke.

19 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:

– Ymaro ehmaropa. Tyoro āmorepatorŷko ase, imehnō amorepatohme oya xine, jomipona toto ehtohme, tykase Jezu eya xine.

20 Axī tarāpa turumekase eya xine Jezu maro toytotohkōme.

21 Mame toesyryhmase Jezu ahtao, imehnō tonese ropa eya, Tiaku tomo, João maro. Zepeteu

poenõ tõ kynexine. Tykanarykõ ao toh kynexine, tohpikẽ ao. Tummykõ maro toh kynexine Zepe-teu maro. Tarãpa poko erohnõko toh kynexine. Tykohmase tahtao xine

²² axĩ tykanarykõ tynomose tummykõ maro, Jezu maro toytotohkõme.

*Imehnõ amorepatopõpyry Jezu a, kurãkõkara kurãkatopõpyry roropa eya
(Ruka 6.17-19)*

²³ Morarame Karirea poro toytoryme Jezu a imehnõ tamorepase eya. Toto atamorepatoh tao tamorepase toto eya Ritonõpo omiry kurã poko, toto esẽme Ritonõpo exiry poko, enara. Mame tuhke kurãkõkara tukurãkase ropa eya.

²⁴ Mame Jezu tokãtose eya xine. Xiria põkõ Jezu poko tutuarõtase roropa. Morarame eya xine kurãkõkara tuhke tonehse Jezu a ikurãkatohme. Jorokohpã kõ roropa tonehse toto a epuepukake-tomo te, ytoytopyra exiketõ roropa tonehse eya xine. Morarame emero tukurãkase ropa Jezu a toto.

²⁵ Morarame imeimehnõ põkomo a Jezu tokahmase, imoihmãkomo a. Karirea põkomo a tokahmase te, Omame Osetoro pata tõ põkomo a te, Jerusarẽ põkomo a te, Jutea põkomo a te, tuna Joatão mõpoẽkomo a roropa Jezu tokahmase, enara.

5

*Jezu nurutatopõpyry ypy po
(Ruka 6.20-23)*

1 Morarame imoihmäkõ eneryke tyya Jezu tõnuhse ypy pona. Mame typorohse ynororo ahtao ipoetory tõ toytose eya.

2 Mame tamorepase toto eya. Ynara tykase eya xine:

3 – Tãkye exïko mã ynara kananomo:

“Jamoreme kure ehtoh riry waro pyra ase repe.

Yrome Ritonõpo omipona jexiry se ase,” kananõ mã

tãkye exïko Ritonõpo poetoryme toexirykõke.

Amarokõ roropa morara karyhtao oya xine, tãkye

exïko matose Ritonõpo poetoryme oexirykõke roropa.

4 – Oxitarykohtao oorypyrykõ poko oorypyrykõ rumekary se oexirykõke, tãkye exïko ropa matose.

Ritonõpo poe xitara exïko ropa matose.

5 – Oyamene se pyra awahtao xine tãkye exïko ropa

matose. Ritonõpo nekarory esẽme exïko matose.

6 – Ritonõpo omipona se awahtao xine

yronomyryme tãkye exïko matose Ritonõpo poe.

Zae ehtoh ekarõko roropa Ritonõpo mana oya xine.

7 – Imehnõ pyno awahtao xine tãkye exïko matose, opyno xine roropa Ritonõpo exiryke.

8 – Kure ehtoh se awahtao xine okurohtao xine tãkye exïko matose, Ritonõpo enẽko roropa matose.

9 – Oxiehno exiketõ oxiehno pyra tyripose ropa oya

xine ahtao tãkye exïko matose. “Ypoenõme matose,”

ãko Ritonõpo oya xine mana.

¹⁰ — Ritonõpo omipona awahtao xine kokoro rokene,
mame kure oexirykõ pokoino tyyryhmase awahtao

xine imehnomo a, tãkye rokẽ ehtoko. Ohtomarykõ toanahtose oya xine ahtao Ritonõpo esary oesarykõme exiiko mana.

¹¹ — Tãkye ehtoko opoihtorykohtao imehnomo a, oryhmorykohtao roropa eya xine, onetãparykohtao roropa imehnomo a tãkye ehtoko ypoetoryme oexirykõke.

¹² Atãkyematoko. Ynara exiryke, oepehpyrykõ kurã tukurãkase Ritonõpo a tynekaroryme oya xine kapu ao. Oryhmorykõ sã pake urutõ kõ tyyryhmase imehnomo a.

Sautume sã kuehtohkõ poko; saerehkaneme roropa

(Maku 9.50; Ruka 14.34-35)

¹³ — Sautu kure tõsẽ sauhpatohme. Kure roropa mana tõsẽ onymotanohpopyra mana. Yrome sãme pyra toehse ahtao oty katohme kure? Arypyra, typahsẽme rokene, popyra toehse exiryke. Moro sã matose sero nono põkõ emeporyme rokene sautu samo, zae awahtao xine. Yrome zae pyra toehse awahtao xine popỹ sautu sã matose, zae pyra oexirykõke. Typahsẽme rokẽ sã matose.

¹⁴ — Imehnõ amorepatoko ypoko, toto tuarõtatohme ypoko. Morara awahtao xine saerehkane sã matose sero nono po. Pata konõto kaetokõ po tyrise ahtao jaraososenẽko mana. Moro

sã matose. Juaro awahtao xine zae oehtohkõ enẽko imehnõ mana.

¹⁵ Onokyhxo hna kasana ke nãparina etapurũko saerehkara ehtohme? Arypyra, anapurupyra. Esaka rokẽ tyrĩko mana saerehkatohme tytapyĩ tao. Morara ahtao kure osenuhmãko mã toto tapyi taõkomo.

¹⁶ Moro saaro kure ehtoh poko ehtoko imehnõ neneryme jenetuputyryke oya xine. Mame kure oexirykõ eneryke tyya xine Ritonõpo Kapuaõ enetupuhnõko toh mana. Ynororo rokẽ okurãkahpõme enetupuhnõko mã toto.

Imehnõ amorepary poko Moeze omihpyry poko

¹⁷ – Ynara kara ehtoko okurohtao xine: “Jezu tooehse Moeze nymerohpyry rumekapose kyya xine,” kara ehtoko. “Ritonõpo poe urutõ kõ namorepatopõpyry omipona pyra ehtoko,” kara ase oya xine. Toto namorepatopõpyry rumekapory se pyra ase oya xine. Pake tõturuse toto Ritonõpo poe, toto omihpyry ae oepyase. Toto omihpyry ae ro emero tyrĩko ase, zae ehtoh Ritonõpo a waro oehtohkõme.

¹⁸ Etatoko pahne, kapu nae ro ahtao, nono roropa nae ro ahtao enahpyra Ritonõpo nymeropohpyry Moeze tomo a. Inymeropohpyry ae ro emero exĩko mana nono enahtoh ponãmero, kapu enahtoh ponãmero roropa.

¹⁹ Morara exiryke toiro pitiko aomipona pyra toehse awahtao xine, imehnõ tamorepase oya xine ahtao roropa asã xine toto ehtohme, Ritonõpo poetory amorepaneme nymyry pyra matose. Morara awahtao xine ime pyra roropa matose Ritonõpo a. Mãpyra aomipona awahtao xine

yronymyryme, imehnõ amoreparyhtao roropa oya xine, aomipona toto ehtohme orẽpyrahxo exĩko matose Ritonõpo poe. Kure oritorỹko roropa Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.

20 – Etatoko pahne, parixeu tõ Ritonõpo omiry omipona sã toh mã repe. Yrome aomipona nymyry pyra mã toto. Mokaro saaro Moeze omih-pyry poko amorepatõkõ mana. Yrome mokaro sã rokẽ awahtao xine omõpyra matose Ritonõpo esaka. Zae awahtao xine rokẽ omõnõko matose Ritonõpo esaka.

Imehnõ zehno ehtoh poko

21 – Ynara tykase Moeze atamurukomo a: “Imehnõ onetapara ehtoko. Imepỹ totapase oya xine ahtao aarotorỹko toh mana terekatu a oeta-papotohkõme roropa,” tykase Moeze Ritonõpo poe.

22 Yrome ywy oya xine ynara ãko ase, imehnõ zehno awahtao xine okurohtao xine toto etapãko sã matose. Morara awahtao xine awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Imepyny a: “Popyra rokẽ mase,” karyhtao oya xine kure oekarorykomo terekatu a. Imepyny a: “Rowohpe mase,” karyhtao oya xine kure apotoimo htaka aaroporykomo. Morara exiryke omi rypyry poko pyra ehtoko ipunaka.

23 Mame onekarorykõ tonehse oya xine ahtao Ritonõpo Tapyĩ taka Ritonõpo a ekarotohme, onekaropyra ehtoko aporo imepỹ ozehno xine exiry waro awahtao xine.

24 Oturutatoko aporo ozehnotokomo a. Zae pyra oehtopõpyrykõ ekarotoko eya ozehno xine

pyra aehtohme ropa. Moromeĩpo ytotoko ropa Ritonõpo Tapyĩ taka ropa onekarorykõ ekarotohme eya.

²⁵ — Axĩ ke azahkuru toehse awahtao xine osetupuh̃toko. Ekorokapotoko roropa axiny Ritonõpo ěpataka ytopyra ro awahtao xine. Sero nono po imep̃y aarorykõ se ahtao terekatu a mokyro maro kure oturutoko aaropyra xine ahtao ro terekatu a. Mame otarame aaropyra xine ekurehnõko mana kure tõturuse imaro oexirykõke. Mãpyra popyra tõturuse awahtao xine imaro terekatu a arotorỹko mana. Ohxirotorỹko roropa mana. Morarame terekatu roropa oekarotorỹko mana soutatu a, oẽmapotohkõme ãpuruhpyry taka.

²⁶ Moro taka tomõse awahtao xine, etatoko pahne, okynã matose moro ao, terekatu nepemapory epehmãko matose emero porehme.

Imehnõ nohpo poko ehtoh poko

²⁷ — Moeze omihpyry ynara ãko: “Imehnõ nohpory poko pyra ehtoko. Imehnõ nio tõ poko pyra ehtoko,” ãko. Moro tymeropose Ritonõpo a pake.

²⁸ Yrome ynara ãko ase oya xine, nohpo eneryhtao oya xine, ipoko openetarykohta, pake iirypyryme toehse matose imaro se toehse oexirykõke okurohta xine. Popyra moro Ritonõpo a mana.

²⁹ Tomeseke ehtoko õsenetupuh̃tohkõ poko zae rokẽ õsenetupuh̃tohkõme, zae rokẽ oehtohkõme roropa, iirypyryme pyra oehtohkõme. Oenuru pokoino apotunuru wino iirypyryme awahtao xine, moro enuru toutoko, ipahtohme. Kurehxo oya xine exiry õkokõ kyryry tomapose ahtao oorypyrykõ rumekatohme, amarokõ omõtohme

Ritonõpo esaka. Popyrahxo mã oya xine õmomyrykõ apotoimo htaka.

³⁰ Mame oemary pokoino apotunuru wino iirypyryme awahtao xine, ihkohtoko emapotohme. Kurehxo mã oya xine toiro oemarykõ tyhkohse ahtao, oorypyrykõ rumekatohme oya xine õmõtohkõme Ritonõpo esaka. Popyrahxo mã õmomyrykõ apotoimo htaka.

Typyty rumekary poko inio a

(Mateu 19.9; Maku 10.11-12; Ruka 16.18)

³¹ — Pakatokõ omihpyry waro roropa matose nohpo rumekary poko. Ynara tykase toto: “Opyxiäkõ rumekary se awahtao xine pape imerotoko, opyxiäkõ rumekary poko oya xine,” tykase toto pake.

³² Yrome ynara ãko ase oya xine, opyxiäkõ rumekaryhtao oya xine imehnõ poko pyra ynororo ahtao mokyro rïko matose iirypyryme. Imepÿ pytyme toehse ynororo ahtao iirypyryme exïko mana. Morararo imepÿ orutua imarõ toehse ahtao, iirypyryme exïko roropa ynororo opokoino xine.

Tõmipona ehtoh poko

³³ — Ynara totase oya xine pakatokõ omihpyry: “Ritonõpo riryhtao oya xine oenenekõme imehnõ onenekunohpyra ehtoko,” kary totase oya xine.

³⁴ Yrome ywy ynara ãko ase oya xine, Ritonõpo onesehtopyra ehtoko oenenekõme. Kapu onykohmara ehtoko roropa oenenekõme Ritonõpo esaryme exiryke.

³⁵ Nono onyripyra ehtoko roropa oenenekõme Ritonõpo pupuru esaryme exiryke. Jerusarë

onesehtopyra ehtoko roropa oenenekõme tuisa konõto esaryme exiryke.

³⁶ Oupuhpyrykõ onyripyra ehtoko roropa oenenekõme oupuhpyrykõ tyorõmary waro pyra oexirykõke. Oũsetykõ karimutume ahtao xinukutume tyriry waro pyra matose. Xinukutume ahtao karimutume tyriry waro pyra roropa matose.

³⁷ Naeroro: “ÿ,” kahtoko rokene. “Arypyra,” kahtoko roropa. Māpyra morohne tymotyēkase oya xine ahtao ryhtāko matose. Ajoajohpe exīko matose joroko tamuru omi poe.

Emÿpopyra exiry poko
(*Ruka 6.29-30*)

³⁸ – Ynara totase oya xine pakatokõ omihpyry: “Imepÿ tonukase oya xine ahtao oenukatorÿko roropa mā toto emetakame. Morararo, imepÿ zery tytahkase oya xine ahtao ozerykõ roropa oũko toh mana,” me totase oya xine.

³⁹ Yrome ynara āko ase oya xine, tyryhmase awahtao xine, oryhmahpõkõ onyryhmara ehtoko, onemetakāmara ehtoko. Oēpatapihmorykohta osēpatapihmopotoko rokene osetatoro.

⁴⁰ Mame imepÿ ometÿkõ apoiry se ahtao ometÿkõ kurā ekarotoko eya.

⁴¹ Morarame soutatu ynara karyhtao oya xine: “Sē ipuimako morotona kuakorehmako,” karyhtao oya xine, mokyro akorehmatoko itamurumehxo.

⁴² Mame imepyny a ynara karyhtao oya xine okyryrykõ poko: “Sē se ase,” karyhtao oya xine ekarotoko eya. Mame imepyny a: “Sē se ywy

axĩtao rokene,” karyhtao oya xine, ekarotoko roropa eya.

*Nupunato kuepekõkara enery poko kyya xine
(Ruka 6.27-28,32-36)*

⁴³ — Ynara kary roropa totase oya xine pakatokõ omihpyryme: “Oekyrykõ pyno ehtoko. Yrome oekyrykõ kara pyno hkopyra ehtoko,” katopõpyry totase oya xine.

⁴⁴ Yrome ywy ynara ãko ase oya xine, oekyrykõ kara pyno roropa ehtoko. Oryhmarykohtao eya xine oturutoko toto poko Ritonõpo a,

⁴⁵ Omy kapuaõ poenõme oehtohkõme. Ynara exiryke, xixime tyrĩko Ritonõpo mana iirypyrymãkõ pona, kurãkõ pona roropa, enara. Morararo konopo enehpõko Ritonõpo mana kurãkõ pona, iirypyrymãkõ pona roropa, enara.

⁴⁶ Oekyrykõ pyno rokẽ awahtao xine oty kara Ritonõpo mana. Moro pokoino oepehmara xine Ritonõpo mana kurã ke. Iirypyrymãkõ morararo, tyekyrykõ pyno toh mana. Oepekõkara pyno ehtoko roropa.

⁴⁷ Mame oekyrykõ rokẽ omiroryhtao oya xine oepekõ maro, otãto kure Ritonõpo rĩko matou morara awahtao xine? Ritonõpo waro pyra exiketõ morararo, tyekyrykõ maro kure oturũko toh mana.

⁴⁸ — Omykõ kapuaõ kure nymyry mana. Imehnõ pyno mana. Morara exiryke, ipoenõme oexirykõke, isã ehtoko, imehnõ pyno ehtoko, tykase Jezu typoetory tomo a.

6

Imehnõ akorehmary poko kyya xine

¹ — Ritonõpo eahmaryhtao oya xine imehnõ rãnao rokẽ pyra eahmatoko. Imehnõ neneryme rokẽ Ritonõpo eahmaryhtao oya xine otarame, “Kure mase,” ãko oenenanõkõ mã repe. Yrome tynekarory kurã onekaropyra Ritonõpo oya xine mana. “Pake topehmase sã matose ahno tomo a,” ãko Ritonõpo oya xine mana.

² — Morara exiryke tymõkomokākara akorehmaryhtao oya xine tokare pyra sã rokẽ akorehmatoko toto. Ajohpākõ sã pyra ehtoko. Ajohpākõ tymõkomokākara akorehmãko tonesẽme rokẽ mã toto, oximõtoh tao roropa imehnõ zuromatohme tyya xine repe. “To! Kure mase,” kary etary se toexirykõke imehnomo a morara ãko mã toto. Etatoko pahne, mokaro kure exiry topehmase pake. Onepehmazomopyra kurã ke Ritonõpo ekurehnõko mana.

³ Imehnõ akorehmaryhtao oya xine tokare pyra akorehmatoko toto.

⁴ Mame zuaro pyra imehnõ mana. Yrome Omykõ kapuaõ oenetyrõko mana. Imeĩpo kurã ke oepehmatorõko mana, tykase Jezu eya xine.

Ritonõpo maro kuotururukomo (Ruka 11.2-4)

⁵ — Mame Ritonõpo maro õtururukohtao ajohpākõ sã pyra ehtoko. Xikihme owõnõko mokaro mana, oximõmākõ rãnao, jarao roropa osema tao tõturutohkõme Ritonõpo maro repe. Etatoko pahne, mokaro pake topehmase sã mã toto.

⁶ Mame Ritonõpo maro õtururukõ se awahtao xine ynara rokẽ ehtoko. Oesaka xine omõtoko, nyhtoh taka. Apurutoko roropa, õturutohkõme Omykõ kapuaõ maro. Ritonõpo onenepyra matose repe, yrome oenetoryõko ynororo mana. Mame kurãkõ ekarõko oya xine mana, kure oenerykõke toiroro awahtao xine.

⁷ – Morarame õtururukohtao Ritonõpo maro otomose oturupyra ehtoko. Ritonõpo waro pyra exiketõ sã pyra ehtoko. Mokaro ynara ãko: “Otarãme otomose kuotururukohtao kuetatoryõko Ritonõpo mana,” ãko toh mã repe.

⁸ Naeroro mokaro sã pyra ehtoko. Ritonõpo omykõme exiryke emero zuaro mana. Ise oehthkõ waro roropa mana onekaropopyra ro awahtao xine.

⁹ Imaro õtururukohtao, ynara kahtoko eya:
“Papa Kapuaono, kure oriry se ynanase.

¹⁰ Emero oenetuputyry se ynanase.

Yna akorehmako sero nono po,
õmipona yna ehtohme ipunaka,
õmipona kapuaõkõ ehtoh samo.

¹¹ Seroae yna zoty ekaroko yna a.

¹² Yna rypyry roropa ikorokako Papa,
yna ryhmahpõkõ rypyry korokapory sã yna a.

¹³ Yna ewomako, iirypyryme yna onyripyra
joroko tamuru ehtohme,”
kahtoko Ritonõpo a.

¹⁴ – Ynara exiryke, popyra orirykohtao imehnomo a, yrome mokaro rypyry korokaporyhtao oya xine Ritonõpo a, oorypyrykõ roropa korokãko Ritonõpo mana.

15 Yrome imehnõ rypyry korokapory se pyra awahtao xine, oorypyrykõ onykorokara ekurehnõko Omykõ kapuaõ mana.

Amotyryae rokẽ kuotukurukomo Ritonõpo poko kuehtohkõme

16 — Mame Ritonõpo maro õtururukohtao yronymyryme otuhpyra ehtoko aporo. Osekãtopyra roropa ehtoko otuhpyra oexirykõ poko. Ajohpe emynyhmaketõ sã pyra ehtoko. Otuhpyra mã toto Ritonõpo maro tõturutohkõme repe imehnõ neneryme rokene, otuhpyra toexirykõ waro imehnõ ehtohme. Etatoko pahne, pake topehmase sã mokaro, imehnomo a enetopõpyry ke rokene.

17 Yrome otuhpyra awahtao xine osẽkurikatoko ro. Oũsetykõ ekurinatoko ro.

18 Morara awahtao xine imehnõ oenetupuhpyra xine mana otuhpyra oexirykõ poko. Omykõ rokẽ zuaro mana. Onenepyra matose repe, yrome ynororo oenetyrõko mana. Morarame emero eneryke tyya kurãkõ ekarõko oya xine mana tãkye oehtohkõme.

Tymõkomokã sã kuehtohkõme kapu ao (Ruka 12.33-34)

19 — Ritonõpo nekarory kurã se ehtoko. Sero nono po tuhke tineru tõkehko anãnonohpyra ehtoko. Tanonohse oya xine ahtao ryhtãko mana ahkyryxitãko. Nuko tõkehko roropa iiryhmãko mana. Omato roropa ematonanohnõko mana.

20 Kurehxo Ritonõpo a omõkomorykõ kurãkapory oya xine kapu aka. Moero mã omõkomorykõ mã ahkyryxitara. Moroto nuko onenahpyra mana.

Omato roropa onematonanohpyra mana moero ahtao.

²¹ Senohne poko omõkomorykõ poko rokẽ õsenetuputyrykohtao taro se rokẽ exiiko matose. Yrome kure Ritonõpo maro ehtoh poko õsenetuputyrykohtao myaro oytorykõ se exiiko matose.

*Saereme sã ehtoh poko kukurohtao xine
(Ruka 11.34-36)*

²² — Kuokokõ ezurume sã kuenurukõ mana. Kure oenurukõ ahtao, saereme osenuhmãko matose. Zae ehtoh poko õsenetuputyrykohtao saerehkane ao sã matose.

²³ Yrome oenurukõ popyra toehse ahtao osenuhmara exiiko matose. Xinukutume sã oya xine exiiko mana. Moro saaro oorypyrykõ poko openetarykohtao xinukutume sã exiiko okurohtao xine mana. Kurãkõ enetupuhnõko matose popyra. Popỹ enetupuhnõko matose kure samo. Enara.

*Tosẽke kuehtohkõ poko, Ritonõpo ke rokene
(Ruka 16.13; 12.22-31)*

²⁴ — Asakoro tosẽke exiry tupime mana. Ynara exiryke toirõ pyno awahtao xine imepỹ se hkopyra exiiko matose mokyro pokoino. Mokyro maro oerokurukõke imepỹ maro oerokurukõ se pyra roropa exiiko matose. Morararo Ritonõpo poetoryme awahtao xine tyorõ onyripyra matose oesẽkõme, Ritonõpo poetoryme oexirykõke.

²⁵ — Morara exiryke ynara ãko ase oya xine, torẽtyke pyra ehtoko arypyra oehtohkõ poko, õtykõ se oehtohkõ poko roropa õkurukõ se oehtohkõ poko roropa, enara. Ometỹkõ poko roropa torẽtyke pyra ehtoko. Ritonõpo poe taro matose

sero nono po. Ōtykō motye kuhse matose Ritonōpo a. Ometŷkō motye kuhse roropa ōkokō mana eya.

²⁶ Etatoko pahne, torō tō ytoytōko rokene. Tŷkyryrykō anarykara toto. Tynapyrykō onēmara roropa mā toto ě aka ikurākatohme. Omykō kapuaō toto pyno mana. Yrome torō tō motye kuhse opyno xine Ritonōpo mana.

²⁷ Torētyke awahtao xine oorikyrykō poko, orihnōko ro matose. Oorikyrykō se pyra matose repe, yrome orihnōko ro matose. Naeroro oty katohme pyra mā torētyke exino.

²⁸ – Kamisa poko torētyke pyra ehtoko roropa. Onahpoty ekuru enetoko. Erohpyra onahpoty ekuru mana kamisa riry poko, tupō riry poko, enara.

²⁹ Yrome kure potu mā ekuru, Saromāo zuponŷpyry kurā motye kuhse kure ona ekuru mana.

³⁰ Ritonōpo ona Rihpō mokyro. Axī onahpoty ahtanohpōko mana, ahtanohpory se tahtao. Yrome axī orihnōko ropa mana onahpoty. Axī roropa enahnōko mana apoto ke tyahkase ahtao. Morararo oupōkō riry tupime pyra Ritonōpo a. Onahpoty pyno toexiry motye opyno xine toexiryke pitiko rokē tonetuputyryhtao ro oya xine.

³¹ Morara exiryke torētyke pyra ehtoko. Ynara kara ehtoko: “Onokyhxo keh joh ekarōko nae?” kara ehtoko. “Onokyhxo keh johme nae?” kara roropa ehtoko. “Onokyhxo keh jokuru enehnōko roropa nahe?” kara ehtoko. “Oty ke roropa ymetŷ epekahnōko hano?” kara roropa ehtoko. Oserētykyro pyra ehtoko morohne poko. Tuenikaro

rokē ehtoko.

³² Otytyko poko penetāko Ritonōpo waro pyra exiketō roropa mana. Yrome Ritonōpo awaro xine mana. Omise oexirykō waro mana.

³³ Morara exiryke osemazuhme Ritonōpo poko openetatoko oesēkōme aehtohme, aomipona oehthōkōme roropa yronymyryme, morara se Ritonōpo exiryke. Mame senohne emero ekarōko oya xine mana.

³⁴ Morara exiryke, torētyke pyra ehtoko. “Otarā exīko nae kokoro?” kara ehtoko. Ritonōpo opynanohtorŷko mana kokoro rokene. Naeroro oehthōkō onymotyēkara ehtoko. Torētyke pyra ehtoko. Enara.

7

Imehnō onekaropyra ehtoko popyra (Ruka 6.37-38,41-42)

¹ – Imehnō onykerekeremara ehtoko okerek-
eremara xine roropa Ritonōpo ehtohme.

² Ynara exiryke imehnō pokōnopyryhtao oya xine, opokōnohtorŷko roropa Ritonōpo mana, imehnō pokōnopyry sā oya xine. Kure imehnō riryhtao oya xine, kure oritorŷko roropa Ritonōpo mana. Yrome popyra toto riryhtao oya xine, popyra oritorŷko roropa Ritonōpo mana.

³ Otarāme imepŷ mā iiryryryme pitiko rokē repe. Wewe akumuru pitiko enuru ao exikety sā mana. Yrome oorypyrykō pitiko rokē pyra mana, wewe konōto onu ao exikety sā mana. Morara awahtao xine imehnō rypyry enēko rokē matose. Yrome oorypyrykō onenepyra amarokomo.

⁴ Imehnõ kerekeremaryhtao oya xine otarame ynara ãko matose eya xine: “Wewe akumuru pitiko moro oenuru ao. Ouxi,” ãko matose repe. Yrome oenurukõ ao roropa wewe konõto exiry waro pyra matose.

⁵ Onekunohto rokẽ matose. Osemazuhme aporo wewe konõto toutoko oenurukõ ae. Moromeĩpo kure osenuhmãko matose. Imepÿ enuru ae wewe akumuru oũko ropa matose kure õsenuhmarykõke. Moro saaro osemazuhme oorypyrykõ irumekatoko. Moromeĩpo kurehxo imehnõ akorehmãko matose, iirypyrykõ rumekapory poko. Enara.

⁶ – Ritonõpo nekarohpyry kurã onekaropyra ehtoko etary se pyra exiketomo a. Kaikuxi sã rokẽ mã toto. Naeroro eya xine onekaropyra ehtoko ozehno xine toto exiryino, oryhmarykõino roropa eya xine. Poinokoimo sã roropa mã toto. Kasuru kurã onekaropyra sytatose poinokoimo a. Tokarose eya xine ahtao onenahpyra mã toto itütũmãko rokẽ mã toto. Morararo Ritonõpo omiry ekaroryhtao ise pyra exiketomo a ahnikatohme rokẽ mã apoĩko toto. Naeroro ise pyra exiketomo a otuhparo pyra ehtoko toiparo rokẽ ãkĩtarykõino.

Ekaropotoko, zupitoko, ikohmatoko
(Ruka 11.9-13)

⁷ – Oturukehpyra ehtoko Ritonõpo a. Ekaropotoko eya. Mame onekaropohpyrykõ ekarõko mã oya xine. Axĩ pyra onekaropohpyrykõ ekaroryhtao penekehpyra ehtoko. Otyro zupine sã oturukehpyra ehtoko. Moromeĩpo kurãkõ ekarõko Ritonõpo mã oya xine. Etapuruhmakapone sã ehtoko. Moromeĩpo etapuruhmakãko mana.

⁸ Ynara exiryke kurākō ekaroporyhtao Ritonōpo a ekarōko oya xine mana. Ise oehtohkō zupiryhtao oya xine ekarōko oya xine mana. Āpuruhpyry etapuruhmakaporyhtao oya xine etapuruhmakāko roropa manā.

⁹ Typoenōkamo, etatoko pahne. Opoenōkomo a: “Wyi se ase,” karyhtao oya xine topu onekaropyra matose eya xine.

¹⁰ “Papa, omise ase,” karyhtao oya xine, okoi onekaropyra matose eya xine.

¹¹ Iirypyryme matose repe, yrome kurākō ekarory waro matose opoenōkomo a. Kure kuhse mā Papa Kapuaono. Naeroro otyro kurā ekarōko oya xine mana ekaroporyhtao eya.

¹² — Imehnomo a kure orirykō se matose. Naeroro imehnō roropa kure tyritoko kure orirykō se oehtohkō samo. Morara awahtao xine Moeze omihpyry omipona roropa matose. Ritonōpo poe urutō kō omihpyry omipona roropa matosē.

Omōtoh pitiko
(Ruka 13.24)

¹³ — Asakoro osema sā kuosenetupuhtohkō mana. Ritonōpo omipona ehtoh osema pitiko ae ytotoh sā mana, tupimā ae ytotoh samo. Yrome moro ae rokē ytotoh. Ynara exiryke Ritonōpo osenetuputyry ae pyra awahtao xine tyoro ae ytoketō sā matose, zumo ae ytoketō samo. Moro ae ytoketō mā etuarimaketō esaka ytōko. Tuhke roropa moro ae ytoketō mana.

¹⁴ Yrome zumōkara ae ytoketō orihpỹme exīko mā toto. Tuhke hkopyra moro ae ytoketō mana.

Epery zoko kure ehtoh waro sytatose epery eneryke kyaa xine

(Ruka 6.43-44)

¹⁵ — Tomeseke ehtoko ajoajohpākō poko. Oenekunopyrykō se mā toto Ritonōpo esaka omōpyra oehtohkōme.

“Urutōme ase Ritonōpo poe,” āko toh mā repe. Yrome ajohpe rokē mā toto. Toto eneryke kaneru sã kure toto ekarōko matose repe. Yrome ikurohtao xine kaikuxi tamuru sã imehnō ryhmary se mā toto. Imehnō mōkomory apoiry se roropa mā toto.

¹⁶ Ajohpe toto exiry waro exīko matose toto nyryry eneryke oya xine. Otyro sã mā toto. Omoxino zoko uwame eperytara mana, morararo ātaryka zoko mā fikume eperytara mana. Toperyme rokē eperytāko mana.

¹⁷ Kure otyro zoko ahtao kure eperytāko mana. Māpyra popyra zoko ahtao, popyra eperytāko roropā māna.

¹⁸ Otyro zoko kure ahtao popỹ ke eperytara mana. Morararo otyro zoko popyra ahtao kurã ke eperytara mana.

¹⁹ Mame otyro zoko popyra ahtao akohnōko mā toto popyra eperytaryke. Apoto htaka ipahnōko mā toto.

²⁰ Morohne saaro mā ajohpe exiketomo. Ajohpe toto exiry waro exīko matose toto rypyry eneryke oya xine.

“Awaro xine exipitopyra ase,” kary poko

(Ruka 13.25-27)

²¹ — “Jesēme mase Jezu,” kananō mā ypoetryme exīko Papa Kapuaō omipona toto ahtao.

Yrome: “Yna esēme mase, yna esēme mase,” kananō mā ypoetoryme pyra mā toto Papa Kapuaō omipona pyra toto ahtao. Ritonōpo esaka ytopyra aomipona pyra exiketō mana.

²² Mame sero nono pōkō apiakatoh toehse ahtao tuhke ynara āko ya mā toto: “Tamuxi Jezu, ōmiry omi poe Ritonōpo omiry ynanekaroase imehnomo a. Ōmiry omi poe roropa joroko tō ynanutūtanohpoase imehnō ae. Kūrākōkara ynanukurākase roropa ōmiry omi poe,” āko toh mā repe ya.

²³ Mame ynara āko ase eya xine: “Awaro xine pyra ase ipunaka. Ytotoko taroino. Oorypyrykō poko rokē matose,” āko ase eya xine.

Tapyi rihpōkō asakoro mana
(Ruka 6.47-49)

²⁴ — Morara exiryke jomiry etaryhtao oya xine, jomipona awahtao xine roropa, tuaro exīko matose. Imepỹ tuaro exikety sã matose. Tuaro exikety a tytapyĩ tamose tūporē po.

²⁵ Mame konopo toehse itamurume. Tuna tukumase. Mame tyryrykane konōto tooehse, jamihme tapyi pokona tooehse. Yrome tapyi onemara, kure tyrise exiryke tūporē po.

²⁶ — Yrome jomiry etananō jomipona pyra toehse ahtao tuenikaro sã exīko toh mana. Imepỹ tuaro pyra exikety sã roropa exīko toh mana. Tytapyĩ tyrise eya isawã po repe.

²⁷ Mame konopo tooehse itamurume. Tuna tukumase roropa. Mame itapyĩ tomase tyryrykane a nakuaka. Tuna a tarose tapyi, tykase Jezu eya xine.

Orẽpyra Jezu ehtopõpyry

²⁸ Morarame tõturukehse Jezu ahtao tõsenuruhkase toto tamorepatopõpyrykõ poko Jezu a.

²⁹ Moeze omihpyry poko amorepatõkõ sõ pyra Jezu namorepatoh kynexine, tuaro toexiryke.

8*Ipũ imotahpyry kurãkatopõpyry Jezu a
(Maku 1.40-45; Ruka 5.12-16)*

¹ Morarame Jezu tyhtose ropa ypy poe. Mame imoihmãkõ toytose imaro.

² Mame imepỹ toytose tupũ motaryke eya. Tosekumuru po typorohse Jezu ãpataka. Ynara tykase eya:

– Jukurãkary se awahtao jukurãkary waro mase, tykase eya.

³ Mame tomary ke Jezu a tapose.

– Ý, okurãkary se ropa ase. Kure exiko ropa, tykase eya. Mame axĩ mokyro pũ totyhse ropa.

⁴ Mame ynara tykase Jezu eya:

– Etako ke, topoh rokẽ ytoko aporo Ritonõpo maro oturukety a. Osekãtopyry exiko aporo. Eya rokẽ osenepota. Moromeĩpo Moeze omihpyry omi poe onekarory ekarota eya jahkatohme, okurãkatopõpyry ropa waro imehnõ ehtohme, tykase Jezu eya.

*Sajẽtu poetory kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Ruka 7.1-10)*

⁵ Morarame Jezu toytose Kapanauõ pona. Eporehkasasaka tahtao tõseporyse toto romano

maro, sajētumã maro. Ynara tykase ynororo Jezu a:

– Kuakorehmako, ajohpãme samo.

⁶ Ypoetory kure pyra ipunaka mana, ytapyĩ taono. Ytoytopyra toehse ynororo. Tohrame rokẽ mana. Takarah ãko mana itamurume, tykase ynororo Jezu a.

⁷ – Ÿ, tykase Jezu. – Ytõko ase amaro atapyĩ taka ikurãkase, tykase eya.

⁸ Yrome ynara tykase ynororo Jezu a:

– Arypyra, kure mase. Popyra rokẽ ase. Ty-patakẽme pyra roropa ase. Ytopyra exiko ytapyĩ taka. Õmiry ke rokẽ ypoetory kurãkary waro mase.

⁹ Ywy roropa tosẽke ase, Kapitão tomo. Typoet-oke roropa ase, soutatu tomo. “Ytoko,” karyhtao ya soutatu tomo a, ytõko mã toto. Mame imepyny a: “Osehko,” karyhtao ya oehnõko mana. Ypo-etory a roropa: “Senohne tyriko,” karyhtao ya, tyripohpyry rĩko mã toto. Moro saaro mase. Õmiry ke kurãkõkara kurãkary ropa waro mase, tykase ynororo Jezu a.

¹⁰ – To! tykase Jezu morara kary etaryke tyya. Mame ynara tykase Jezu imoihmãkomo a:

– Etatoko pahne, mose juteu kara. Yrome jene-tupuhnõko nase yronomyryme. Ipanõ onenepi-topyra ywy taro juteu tõ rãnao.

¹¹ Etatoko pahne, tuhkãkõ mã oehnõko xixi tūtatoh wino, xixi omõtoh wino roropa Ritonõpo esaka. Aparão tõ maro otuhnõko mã toto, Izake maro, Jako maro, enara.

¹² Yrome tuhkãkõ toahmase roropa repe. Yrome omõpyra mã toto Ritonõpo esaka. Xinukutumao exĩko mã toto tomase toexirykõke.

Moro ao xitãko mã toto, atasamãko. Kui kui ãko mã toto tãtasamaryme.

¹³ Mame ynara tykase Jezu sajẽtu a:

– Ytoko ropa atapyĩ taka. Tonetupuhse oya jexiryke opoetory nekurãka ropa.

Mame toytose ropa ynororo tytapyĩ taka. Mame typoetory tonese eya. Pake toekurãkase ropa kynexine Jezu omi poe.

*Kurãkõkara kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Maku 1.29-34; Ruka 4.38-41)*

¹⁴ Morarame Jezu toytose ropa Peturu tapyĩ taka. Moroto Peturu merenoty tonese Jezu a kure pyra. Oxirohnõko kynexine, tohrame.

¹⁵ Mame tomary ke mokyro tapose Jezu a. Axĩ kynoxirohkehne ynororo. Mame kynowõne ropa tonahsẽ ritohme, Jezu napyry ritohme.

¹⁶ Morarame kokonie pukuro jorokohpã kõ tonehse tuhke imehnomo a, Jezu a. Mame tõmiry ke joroko tõ tutütanohpose ropa eya mokaro ae. Kurãkõkara, tukurãkase ropa eya porehme.

¹⁷ Morohne tyrise Jezu a pake urutõ omihpyry ae ro, Izaja omihpyry ae ro. Ynara tymerose Izaja a pake: “Tamoreme kure pyra kuehtohkõ kurãkãko mana. Tamoreme kukurãkatorỹko roropa mana,” tykase pake Izaja Ritonõpo nymenekahpyry poko. Morara katopõpyry ae ro kurãkõkara tukurãkase ropa Jezu a.

*Jezu maro toexiry se aehtyamo
(Ruka 9.57-62)*

¹⁸ Mame imoihmãkõ eneryke tyya, ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

– Ehmaropa ikuhpo mõpozakoxi, tykase.

19 Mame Moeze omihpyry poko imehnõ amorepane tooehse Jezu a oturuse. Ynara tykase ynororo:

– Jytory se ase amaro emero rokẽ pata pona, atamorepary se jexiryke. Orumekary se pyra roropa ase jũme, tykase ynororo.

20 Yrome ynara tykase Jezu eya:

– Oetuarimary zuno pyra hma ymahro? Onokyro tõ tosave mana. Torõ tõ roropa, tosave toh mana. Yrome Kapu ae Ayhtohpyry tytapyike pyra mana, tosave pyra taro, tykase Jezu eya.

21 Imepỹ Jezu maro atamorepakety kynexine. Ynara tykase ynororo Jezu a:

– Ajohpãme sã ytoxi aporo papa tapyĩ taka. Tamuhpõme tooehse mã ynororo. Mame toorihse ynororo ahtao oehnõko ropa ase, tonẽse ahtao roropa amaro jytotohme, tykase ynororo Jezu a.

22 Yrome ynara tykase Jezu eya:

– Toipe orihnõko exino mana. Mame toorihse ahtao imehnõ zonẽnõko mana epẽpyry tomo. Yrome omoro rokẽ eropa ymaro, tykase Jezu eya.

*Tyryrykane mynyhpãkatopõpyry poko Jezu a
(Maku 4.35-41; Ruka 8.22-25)*

23 Morarame Jezu tõtyrise kanawa aka, ipoetory tõ roropa tõtyrise imaro.

24 Mame okynã pyra tyryrykane konõto tooehse itamurume, ikuhpo akuotyryhtao eya xine, poh tykase roropa itamurume kanawa pona. Yrome Jezu nyhnõko kynexine kanawa ao.

25 Axĩ ipoetory tõ toytose eya, tõpakase ynororo eya xine:

– Jezu, yna ipynanohko! Nerỹko sytatose! tykase toto.

²⁶ – Oty katoḥ oserehnõko matou? Jenetupuh-pyra ro hmatou? tykase eya xine Jezu. Mame towõse ynororo. Ynara tykase tyryrykane a, pohkane a roropa:

– Omynyhpãko, tyryry kara exiko, tykase. Mame axĩ tyryry kara toehse. Pohkara roropa toehse. Mynytyme konõto rokẽ toehse.

²⁷ Mame imarõkõ tõsenuruhkase:

– To! Imehxo mose nase. Tyryrykane aomipona nymynyhpãno. Pohkane roropa nymynyhpãno aomi poe, tykase toto.

*Jorokohpã kõ kurãkatopõpyry poko Jezu a
(Maku 5.1-20; Ruka 8.26-39)*

²⁸ Morarame tuna ehpiḥoxi Jezu toeporehkase, ikuḥpo ehpiḥoxi. Moroto Katara põkõ esary kynexine. Mame okepy esary poe asakoro jorokohpã kõ toytose Jezu a. Zehnotokõ kynexine. Mokaro eneryke tyya xine, imehnõ tõserehse. Ytopyra toehse toto moro esemary ae.

²⁹ Mame kui tykase toto jorokohpã komo Jezu eneryke tyya xine.

– Oty kase moehno Ritonõpo mũkuru? Yna htomase moehno? Atapiakatoḥ po pyra ro nase, tykase toto Jezu a.

³⁰ Mame moe pyra poinokoimo tõ kynexine. Tuhke toḥ kynexine otuhnõko.

³¹ Ynara tykase joroko tõ Jezu a:

– Yna aroporyhtaḥ oya, poinokoimo aka yna aropoko, tykase toto Jezu a.

³² Mame:

– Ytotoko, tykase Jezu eya xine. Morara exiryke toytose toto ahno ae poinokoimo aka. Mame poinokoimo tō axī toytose ypy poe ikuhpo kuaka. Moro kuaka tyneryse toto.

³³ Mame poinokoimo erasēpyã toytose pata pona tururume. Moroto tōturuse toto imehnō netaryme. Tynenehpyrykō tokarose imoihmākomo a. Ahno ae joroko tō tūtatópōpyry poko turuse toto.

³⁴ Morara exiryke pata pōkō tuhke toytose Jezu enese. Mame Jezu tonese tyya xine ahtao:

– Ytoko ropa taroino yna esae ajohpāme samo, tykase toto eya.

9

Pakaihkapỹ kurākatopōpyry Jezu a (Maku 2.1-12; Ruka 5.17-26)

¹ Mame Jezu tōtyrise ropa kanawa aka. Mame ikuhpo takuohse ropa, tosaka toytose ropa, pata pona.

² Mame pakaihkapỹ tonehse imehnomo a etueh tapoe. Jezu jamitunuru waro toexirykōke, Ritonōpo mūkurume Jezu tonetupuhse tyya xine exiryke kurākara tarose eya xine. Mame toto a tonetuputyry eneryke tyya, ynara tykase Jezu ytoytopyny a:

– Enaromyra exiko aimo. Oorypyry korokāko ropa ase, tykase Jezu eya.

³ Mame morara kary etaryke tyya xine ynara tykase Moeze nymerohpyry poko amorepatōkomo:

– Mose zae pyra mana, Ritonōpo poenohnōko rokē mana, tykase toto Jezu poko.

⁴ Yrome mokaro a typoihtory waro Jezu kynexine. Morara exiryke ynara tykase ynororo:

— Juaro pyra oexirykōke ykerekere māko matose okurohtao xine.

⁵ Ynara kary mā tupime pyra Ritonōpo a, yrome oya xine tupime mana: “Aimo, oorypyry korokāko ase,” kary tupime oya xine mana, ynara kary ro-ropa: “Owōko ropa ytoytoko,” kary. Morara kary tupime oya xine mana ahnome rokē oexirykōke.

⁶ Yrome ya asakoro ro tupime pyra mana Kapu ae Ayhtohpyryme jexiryke. Iirypyrymākō rypyry korokary waro ase. Naeroro yjमितunuru enepōko ase oya xine. Mose kurākāko ropa ase onenerykōme iirypyry korokary waro jexiry waro oehtokōme, tykase Jezu eya xine. Mame ynara tykase ynororo ytoytopyny a:

— Owōko ropa. Awāty anỹko. Ytoko ropa atapyĩ taka, tykase Jezu ytoytopynỹpo a.

⁷ Mame mokyro towōse ropa axiny. Toytose ropa ynororo tytapyĩ taka kure toehse ropa toexiryke.

⁸ Mame moro eneryke tyya xine tōserehse toto.

— To! Kure mase Ritonōpo, ajमितunuru tokarose oya exiryke ahno a. Morara exiryke kurākara tukurākase ropa eya, tykase toto Jezu poko.

Mateu eahmatopōpyry Jezu a tymaro aytotohme (Maku 2.13-17; Ruka 5.27-32)

⁹ Morotoino Jezu toytose ropa. Mame toytose tahtao Mateu tonese eya. Kohrame ynororo kowenu tineru apoitoh tao. Erohkety kynexine kowenu poetoryme. Tineru apoine kynexine

imehnõ wino, ekarotohme kowenu a, kowenu tinerũme.

— Ymaro eropa, tykase Jezu eya.

Mame axĩ towõse Mateu. Jezu maro toytose.

¹⁰ Mame toytose Jezu Mateu tapyĩ taka otuhse. Moroto tuhke Mateu epe tõ kynexine, kowenu tinerũ apoinanomo. Tuhke iirypyrymãkõ ro-ropa toytose Jezu a. Moroto ynororo kynexine otuhnõko typoetory tõ maro meza po.

¹¹ Mame iirypyrymãkõ maro Jezu eneryke tyya xine ynara tykase parixeu tõ Jezu poetory tomo a:

— Oty katoh oesëkõ otuhnõko nah iirypyrymãkõ mahro, kowenu tinerũ poko erohketõ mahro? tykase toto, tõturupose Jezu poetory tomo a.

¹² Mame toto omiry totase tyya ahtao toto ezuhne Jezu. Ynara tykase ynororo eya xine:

— Kure awahtao xine opi warõ se pyra matose. Yrome kure pyra awahtao xine ise matose.

¹³ Ritonõpo omiry poko otuarõtatako. Ynara ãko Ritonõpo omiry: “Onekarorykõ ya kure repe, kaneru tõkehko. Yrome imehnõ pyno oexirykõ se nymyry ase,” ãko Ritonõpo omiry. Moro enetuputyryhtao oya xine, joehtopõpyry poko enetupuhnõko roropa matose. Kapu ae tyhtose ywy. Kure exiketõ poko hkopyra ase. Yrome iirypyryme exiketõ pyno ehse oepyase, Ritonõpo poetoryme toto ehtohme, tykase Jezu parixeu tomo a.

*Amotyryae rokẽ otuhtoh poko
(Maku 2.18-22; Ruka 5.33-39)*

¹⁴ Mame João poetory toytose Jezu a oturupose. João kynexine ahno ãpurihkane. Mame ynara tykase ipoetory tõ Jezu a:

– Oty katoĥ opoetory tō otuhnōko kokoro rokē nae? Yna reh amotyryae rokē otuhnōko ynanase Ritonōpo maro yna otururuke. Morararo parixeu tō amotyryae rokē otuhnōko mā toto kokoro rokē pyra, tykase João poetory tomo.

¹⁵ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Amotyryae rokē otuhnōko matose oemynyhmarykōke. Yrome ypoetory tō ymaro toexirykōke emynyhmara mā toto, tākye rokē toexirykōke. Toorihse jahtao rokē emynyhmāko ypoetory tō mana. Amotyryae rokē roropa mā otuhnōko toto toemynyhmarykōke, toorihse jexiryke, tykase Jezu eya xine.

¹⁶ – Upo pakato toexihkase ahtao kamisa kasenato ke pyra ipanō ke rokē ixixĩnōko ropa sytatose. Kamisa kasenato ke typitahmase ahtao exihkāko ropa mana itamurumehxo. (Moro saaro atamurukō omihpyry maro jomiry toximase oya xine ahtao popyra mana. Atae pyra mā jomiry atamurukō omihpyry maro.)

¹⁷ Morararo eukuru ěme okyno pihpyry tyrise ahtao. Mame eukuru tyrisenā onyripyra sytatose pakato ětypyry aka. Pakato ětypyry aka tyrise eukuru kasenato ahtao ehmōko mana pakato ětypyryme exiryke. Mame eukuru ekuānōko mana atahnikāko. Eukuru ě roropa atahnikāko. Māpyra eukuru ě tyrisenā aka eukuru tyrisenā tyrise ahtao atahnikara mana asakoro ro eukuru, eny, enara. (Moro saaro ynekarohpyry ěme matose tyrisenā sã toehse oexirykōke,) tykase Jezu eya xine.

Jairu ytotopõpyry Jezu a; Jezu zupõ apotopõpyry nohpo a

(Maku 5.21-43; Ruka 8.40-56)

¹⁸ Morara karyhtao ro orutua toytose eya juteu tõi tamuxiry. Typorohse ynororo Jezu êpataka tosekumuru po. Ynara tykase eya:

— Jëxiry reh norihno seromaroro. Morara exiryke eropa ymaro ikurãkatohme ropa oya, êsemãkapotohme ropa, tykase Jezu a ynororo.

¹⁹ Morarame Jezu toytose imaro. Ipoetory tõi roropa toytose.

²⁰ Moroto imoihmãkõ maro imepỹ nohpo kynexine kurãkara. 12me jeimamyry taropose eya kure pyra toexiry poko, munume rokẽ ynororo. Mame kýtone ynororo Jezu mykapo. Zupõ ehpiry rokẽ tytemuhmase eya.

²¹ Ynara tykase ynororo tukurohtao: “Zupõ rokẽ tytemuhmase ya ahtao ekurãkãko ropa ase,” tykase ynororo tukurohtao kurãkara.

²² Mame zupõ tytemuhmase eya rahkene. Mame Jezu kynosenuhmane tỹkakoxi, tupõ tytemuhmase exiryke. Ynara tykase ynororo:

— Enaromyra exiko kuku. Tonetupuhse oya jexiryke tukurãkase ropa mase, tykase Jezu eya. Axĩ toekurãkase ropa ynororo. Kure toehse ropa.

²³ Morarame Jezu toytose juteu tõi tamuxiry tapyĩ taka. Moroto tuhke ahno tonese eya, rue etonanomo te, xitaketõ roropa tonese eya, enara.

²⁴ Mame ynara tykase Jezu eya xine:

— Otütatoko taroino emero porehme. Mose orihpyra mana, nyhnõko rokene, tykase.

Yrome typoihtopitose eya xine.

²⁵ Mame tutūtase ropa toto emero porehme. Mame toto esahpokoxi Jezu kynomõne aorikyhy-pyry anỹse ropa emary poko. Mame tõsemãse ropa rahkene.

²⁶ Morarame mokyro ěsemãkapotopõpyry ropa tokãtose eya xine.

Tonurãkara kurãkatopõpyry ropa poko Jezu a

²⁷ Morotoino Jezu kýtone ropa. Aytoryhtao tokahmase tonurãkara a. Asakoro kynexine tonurãkara. Mokaro a Jezu tokahmase. Ynara tykase toto:

– Tawi parỹpyry mase. Yna pyno exiko Tawi parỹpyry, tykase toto opore.

²⁸ Mame tapyi taka Jezu tomõse ahtao, mokaro toytose eya, tonurãkara. Ynara tykase Jezu eya xine:

– Okurãkary ropa waro hmatohu ya? Jene-tupuhnõko matohu? tykase Jezu eya xine.

– Ÿ, zuaro ynanase, yna kurãkary waro mase. Enetupuhnõko ynanase, tykase toto eya.

²⁹ Morarame toto enuru apone Jezu tomary ke. Ynara kynako eya xine:

– Jenetuputyryke oya xine, okurãkatorỹko ropa ase, tykase Jezu eya xine.

³⁰ Mame toto enuru tukurãkase ropa eya. Kure tõsenuhmase ropa toto. Mame turuse toto Jezu a. Ynara tykase:

– Etatoko pahne, imehnõ onurupyra ehtoko okurãkatopõpyrykõ ropa poko, tykase Jezu eya xine.

³¹ Yrome aomipona pyra toh kynexine. Toytose tahtao xine Jezu tokãtose eya xine emero pata punero.

Tomirēkara kurākatopõpyry poko

³² Morarame toytose ropa toto ahtao, jorokohpã tonehse imehnomo a. Tomirēkara kynexine jorokohpano.

³³ Mame joroko tutūtanohpose ahtao Jezu a, sekere tykase ropa ynororo. Mame tõsenuruhkase toto, jorokohpã tukurākase ropa exiryke eya.

— To! Serara onenepitopyra sytatose Izyraeu tõ esao, tykase toto.

³⁴ Yrome ynara tykase parixeu tõ ipoko:

— Joroko tamuru poe rokē jamihme mana. Joroko tamuru poe rokē joroko tõ tūtanohpõko ropa mana ahno ae, tykase toto Jezu poko, ajohpe rokene.

Nupunato imoihmākõ enetopõpyry poko Jezu a

³⁵ Morarame pata tõ poro toytose Jezu. Morotōkõ tamorepase eya. Toto atamorepatoh tao tamorepase toto eya Ritonõpo omiry kurã poko, toto esēme Ritonõpo exiry poko, enara. Mame emero tukurākase ropa toh eya.

³⁶ Mame imoihmākõ eneryke tyya toto pyno toehse ynororo yronymyryme, torētyke toto exiryke. Turumekase sã roropa toexirykõke, kaneru tõ samo, tosēkākara samo.

³⁷ Morara exiryke ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

— Tupito konõto sero ahtao arexi toehkehse sã mana. Erohketõ se rokē esē mana epery anÿtohme. Ritonõpo tupime sã moxiã enēko ase. Toehkehse sã mã toto. Morara exiryke erohketõ se nase, toto amorepatohme tõmiry poko, typoetoryme toto ehtohme.

³⁸ Naeroro oturutoko tupito esemy a, Ritonõpo a, tōmiry poko imehnõ amorepananõ enehpotohme, tarõkõ amorepatohme, ipoetoryme toto ehtohme, tykase Jezu eya xine.

10

*Jezu nymenekatyã imehnõ amorepananõme,
12mãkomo
(Maku 3.13-19; Ruka 6.12-16)*

¹ Mame 12mãkõ kohmane Jezu tyya.

— Yjamtunuru ekarõko ase oya xine, joroko tō tūtanohpotohme ahno ae, kurãkõkara kurãkatohme roropa, tykase ynororo eya xine.

² Mokaro 12mãkõ ynara kynexine, Ximão te, zakorony Ātare roropa. Ximão esety akorõ Peturu kynexine. Tiaku kynexine zakorõ roropa João. Zepeteu mūkuru Tiaku tō kynexine, João maro.

³ Piripe roropa kynexine Patoromeu te, Tome te, Mateu roropa. Kowenu tinerũ apoiry poko aerokuhpyry Mateu kynexine. Imepỹ Tiaku roropa Aupeu mūkuru kynexine te, Tateu te,

⁴ tyorõ Ximão roropa romano kowenu myakãmary poko aerokuhpyry kynexine te, Juta Ixikariote roropa. Juta mokyro Jezu ewokahpono. Enara kynexine toto.

*Typoetory tō aropotopõpyry poko Jezu a,
12mãkomo
(Maku 6.7-13; Ruka 9.1-6)*

⁵ Mokaro taropose Jezu a, imeimehnõ pata poro, morotõkõ amorepatohme eya xine Ritonõpo omiry poko. Ynara tykase ynororo eya xine:

– Ytopyra ehtoko, juteutōkara esaka. Samaria pōkō esaka ytopyra ehtoko roropa.

⁶ Izyraeu tomo a rokē ytotoko. Tytahse sã mokaro mana kaneru tō samo, tosēkō onenetupuhpyra toexirykōke. Inymeropohpyry omipona pyra roropa mã toto.

⁷ Morara exiryke Ritonōpo omiry poko amorepatatoko toto. Ynara kaxitatoko eya xine: “Oesēkō moe pyra mana. Enetupuhtoko oesēkōme nymyry,” kaxitatoko eya xine.

⁸ Kurākōkara mukurākapotatose roropa, aorihtyã mēsemākapotatose roropa, ipū imotatyã roropa mukurākapotatose, joroko tō mutūtanohpotatose roropa jorokohpã kō ae. Topehke pyra yjमितunuru tapoise oya xine. Morara exiryke imehnō akorehmatatoko, topehke pyra roropa.

⁹ Tineru anaropyra ehtoko, uuru, parata, tineru pisarara roropa anaropyra ehtoko.

¹⁰ Pakara tōkehko anaropyra ehtoko roropa, oytorykohtao. Asakoro oupōkō anaropyra ehtoko roropa. Toiro rokē arotoko oupōkomo, sapatu imepỹ anaropyra ehtoko roropa. Tymyxike pyra roropa ytotoko. Morara awahtao xine otuhse okohmarykohtao tyya xine otuhtoko imaro xine, oerohtamitukōme samo, tykase Jezu eya xine.

¹¹ – Mame imepỹ pata pona toytose awahtao xine imepỹ eneryhtao oya xine, mokyro oepekōme tyritoko. Mame eya toahmase awahtao xine, imaro ytotoko itapyĩ taka. Mame moroto rokē ehtoko, oytotohkō ropa ponãmero.

¹² Mame itapyĩ taka tomōse awahtao xine: “Oehno kene,” kahtoko. “Opyno xine Ritonōpo mana. Naeroro torētyke pyra ehtoko,” kahtoko

eya xine, tapyi taōkomo a.

¹³ Mame moro taōkō kure oya xine ahtao moroto rokē toto maro mehtatose. Yrome ose pyra toto ahtao mytotatose ropa moro tae.

¹⁴ Mame otarame imepỹ tapyi taōkō toitoine ose xine pyra exīko mana. Otarāme pata pōkō toitoine roropa tymarōme ose xine pyra toh mana ōmirykō etary se pyra toexirykōke. Morara ahtao mytotatose ropa moro tae. Mame asātajākō mysasakatatose mokaro neneryme, tyyrypyrykō poko enetupuhtohme eya xine.

¹⁵ Etatoko pahne, kurākō apiakaryhtao mokaro wānohnōko Ritonōpo mana. Sotoma pōkō wānohnōko roropa mana. Komora pōkō roropa wānohnōko mana. Yrome mokaro kuhse wānohnōko mana, tyyrypyrykō rumekary se pyra toto exihpyryme, tykase Jezu eya xine.

*Ritonōpo poetory ryhmary poko
(Maku 13.9-13; Ruka 21.12-17)*

¹⁶ – Etatoko pahne kaneru tō esē sã ase. Kaneru tō sã matose. Aaropotorỹko ase kaikuxi tō rãnaka samo sero pōkō esaka. Okoi tō tuaro exiry sã tuaro ehtoko. Yrome utukuimo imehnō zehno pyra exiry sã imehnō zehno pyra ehtoko.

¹⁷ Tuaro ehtoko. Ozehno xine exiketō mā ãpoitorỹko mana. Mame aarotorỹko mā toto terekatu tomo a. Atamorepatoh tao opipohtorỹko mā toto.

¹⁸ Kowenatu a aarotorỹko mā toto, tuisa konōto a roropa, ypoetoryme oexirykōke. Mame Ritonōpo omiry kurã poko toto zurũko matose. Juteutōkara zurũko roropa matose.

19 Mame aarorykohtao terekatu a ohxirotohkōme, oserehpyra ehtoko. Torētyke pyra ehtoko ezukurukō poko oya xine. “Otara āko hano jyhxiropyhtao? Otāto toto ezuhnōko hano?” kara ehtoko. Toto maro awahtao xine, Ritonōpo ākorehmatorỹko mana toto ezukuru poko.

20 Morarame ōmirykō ke toto onezuhpyra matose. Ritonōpo Zuzenu nekarohpyry ke rokē toto ezuhnōko matose.

21 – Morarame orutua kō takorō tō ewokāko toh mana ekarotohme terekatu tomo a, aorihmapo-tohme. Turuikō ekarōko roropa mā toto terekatu tomo a, aorihmapotohme. Jūkō typoenō ewokāko roropa mā toto. Imehnō roropa tumykō zehno exīko. Toto orihmapōko mā toto.

22 Mame emero porehme ozehno xine exīko mā toto ypoetoryme oexirykōke. Yrome oryhmatopōpyrykō eanahtoryhtao oya xine, jurumekara roropa awahtao xine oorikyrykō ponāmero, opynanohtorỹko ase.

23 Morara exiryke oryhmarykohtao toiro pata po imepỹ pona ytotoko. Etatoko pahne, emero Izyraeu patary pōkō anamorepara ro awahtao xine Kapu ae Ayhtohpyry oehnōko ropa mana, tykase Jezu eya xine.

24 – Atamorepaketō tuisame hkopyra mana. Yrome amorepanekō tuisamehxo mana. Morararo erohketō tuisame hkopyra mana. Yrome esēkō tuisame mana.

25 Morara exiryke āmorepanekō sã toehse awahtao xine tākye ehtoko, oesēkō sã toehse oexirykōke. Yrome tapyi esē esehtoryhtao imehnomo a joroko esety ae morararo

oesehtotorỹko toh mana jorokome. Popyra kuhse oesehtotorỹko toh mana, tykase Jezu typoetory tomo a.

Imehnõ zuno pyra ehtoh poko

(Ruka 12.2-7)

²⁶ Ynara tykase roropa Jezu typoetory tomo a:

– Imehnõ zuno pyra ehtoko. Emero zonětyã enepõko ropa Ritonõpo mana. Emero puti puti katopõpyry roropa zumakãko roropa mana.

²⁷ Ynekarohpyry roropa oya xine koko oxime rokẽ kuahtao xine, moro ekarõko ropa matose saereme toehse ropa ahtao imoihmãkõ netaryme.

²⁸ Imehnõ zuno pyra ehtoko. Kuokokõ etapary waro toh mã repe, yrome kuzenukõ etapary waro pyra mã toto. Ritonõpo zuno rokẽ ehtoko. Kuokokõ etapary waro mã ynororo. Kuzenukõ emary waro roropa mana apotoimo htaka, tykase Jezu typoetory tomo a.

²⁹ – Torõ pitiko epekatyryhtao oya xine typyne pyra oya xine mana. Yrome toiro pitiko torõ orikyryhtao zuaro Ritonõpo mana. Torõ pitiko orikyry se Ritonõpo ahtao rokẽ orihnõko mana. Yrome torõ pitiko motye kuhse opyno xine Ritonõpo mana. Morara exiryke oorikyrykõ se pyra Ritonõpo ahtao orihpyra matose.

³⁰ Awaro xine Ritonõpo mã ipunaka. Oũsetykõ tuhke exiry waro roropa mana.

³¹ Morara exiryke oserehpyra ehtoko. Torõ pitiko motye kuhse opyno xine Ritonõpo mana, tykase Jezu typoetory tomo a.

Ihximyra Jezu poetoryme tõsekarory poko

(Ruka 12.8-9)

³² Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

– “Jezu poetoryme ase,” karyhtao oya xine imehnõ netaryme, morararo ase: “Mose ypoetoryme,” äko ase opoko xine Papa Kapuaõ netaryme.

³³ Yrome ihxipÿke awahtao xine ypoko: “Jezu waro pyra ase,” karyhtao roropa oya xine imehnõ netaryme, morararo ase: “Mose waro pyra ase,” äko ase opoko xine Ritonõpo Kapuaõ netaryme, tykase Jezu.

*Sero põkõ apiakatohme sã Jezu oehtopõpyry
(Ruka 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ – Ynara kara ehtoko: “Jezu tooehse osepeme kuehtohkõme porehme,” kara ehtoko ypoko. Moro pokona pyra oepyase. Yrome iirypyrymãkõ rypyry korokapose oepyase, iirypyrykõ rumekapose roropa toehse ywy. Yrome tyrypyrykõ rumekary se pyra exiketõ mã yzehno exiko mã toto. Ypoetory zehno roropa exiko mã toto.

³⁵ Ý, tooehse ywy sero nono pona orutua kõ tumykõ maro oxiehno toto ehtohme te, nohpo tõ tysekõ maro oxiehno toto ehtohme, tymerenoty kõ maro roropa oxiehno toto ehtohme te,

³⁶ orutua kõ roropa, tyekyry tõ maro oxiehno toto ehtohme roropa yronymyryme.

³⁷ – Morararo ymotye omykõ pyno awahtao xine asa maro, ypoetoryme nymyry pyra matose. Morararo opoenõkõ pyno awahtao xine, oëxirykõ, omũkurukõ roropa, yrome ypyno hkopyra awahtao xine, ypoetoryme nymyry pyra matose, tykase Jezu.

38 – Morarame oorikyrykõino ymaro se pyra awahtao xine, ypoetoryme nymyry pyra matose.

39 Morararo oorikyrykõ kurûke jurumekaryhtao oya xine orihnõko rokê matose. Yrome oorikyrykõ zuno pyra awahtao xine, jomipona se rokê awahtao xine orihpÿme exïko matose jÿme, tykase Jezu eya xine.

*Kure zae exiketõ rïko Ritonõpo mana
(Maku 9.41)*

40 – Mame oeahmarykohtao imehnomo a tytapyÿkõ taka, jeahmãko sã toh mã roropa. Morarame jeahmaryhtao eya xine, kure jyriryhtao roropa eya xine, Ritonõpo Kapuaõ eahmãko roropa mã toto, eya tonehpose jexiryke tarona.

41 Morarame kure Ritonõpo omiry ekaronanõ riryhtao oya xine, Ritonõpo poetoryme toto exiryke kure oritorÿko roropa Ritonõpo mana, kure toto riryke oya xine. Zae exiketõ kure riryhtao oya xine, zae toto exiryke, kure oritorÿko roropa Ritonõpo mana.

42 – Etatoko pahne, kure ypoetory tõ riryhtao imehnomo a, toto ohparyhtao tuna kuenimã ke, tuisame pyra ypoetory ahtao ro, kure toto epehmãko Ritonõpo mana, ypoetory ohpatamitume, tykase Jezu typoetory tomo a.

11

*João ahno ëpurihkane nenyohÿtä poko
(Ruka 7.18-35)*

¹ Morarame morohne poko turukehse tahtao xine toytose toto 12mãkomo, tyotyorõ pata tõ pona.

Mame Jezu roropa toytose tyorõ pata tõ pona imehnõ amorepase Ritonõpo omiry poko.

² Mame João kynexine ãpuruhpyry tao, ahno ãpurihkane. Moro tao tahtao Jezu ekary totase eya. Morarame typoetory tõ aropone Jezu a, toto oturupotohme.

³ Mame tooehse tahtao xine ynara tykase toto Jezu a:

– Onokyh koh mano? João oturutopõpyry mahno? “Okomino oehnõko mana ãkapo,” katopõpyry mahno? Ynorome pyra awahtao imepõ eraximãko ynanah? tykase toto tõturupose Jezu a.

⁴ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Ytotoko ropa, João zurutatoko ynyrihpyry poko, onetahpyrykõ poko, onenehpyrykõ poko, enara.

⁵ Ynara enõko matose, tonurãkara kure osenuhmãko ropa mana. Ytoytopynõpo tõ kure ytoytõko ropa mana. Xikihxikihme ytoytõko mã toto. Ipũ imotatyã kure exiko ropa mana. Otato pyra aehtyã otato exiko ropa mana. Aorihtyã tõ ãsemãnõko ropa mana. Kure Ritonõpo ehtoh waro pyra exiketõ tuarõtãko mã toto Ritonõpo omiry poko, enara.

⁶ Morara exiryke tãkye kuhse matose exiko jenetupuhkehpyra awahtao xine, tykase Jezu eya xine.

⁷ Morarame João poetory tõ toytose ropa ahtao, ynara tykase Jezu imoihmãkomo a João poko:

– João a toytose awahtao xine ahno esaka pyra, onoky enese mytoatose? Poremãkety kananaru sã exikety eneseh mytoatohse? Arypyra, poremãpyra exikety monexiano.

8 Upo kurã ao exikety enese mytoatohse? Arypyra, upo kurã ao exiketõ tuisa tapyĩ konõto tao nyhnõko toto.

9 Morara exiryke kahtoko ya. Onoky enese mytoatose? Urutõ Ritonõpo poe enese mytoatose? Etatoko pahne. Ritonõpo poe urutõ nymyry me-neatose. Urutõ imehxo exikety meneatose.

10 Ynara exiryke, João poko ynara tymerose pake Ritonõpo omiryne Tumũkuru a: “Mokyro jomiry arõko mana. Urutõme mana. Osemazuhme mokyro aropõko ase imehnõ zurutohme oytory poko eya xine,” tykase ynororo Tumũkuru a. Morara tymerose pake Ritonõpo omiryne.

11 Etatoko pahne, João ahno ĕpurihkane imehnõ motye mana. Imehnõ aenurutyã sero nono po mokaro motye João mana. Yrome Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine oesẽkõme tuisame pyra awahtao xine ro João motye matose, João omihpyry motye Ritonõpo nekarohpyry oya xine exiryke.

12 João oturutopõpyry poe tuhkãkõ Ritonõpo potoryme se mã toto. Orẽpyra sã aomipona se mã toto.

13 Pakatokõ urutõ kõ Ritonõpo poe tõturuse tuisame Ritonõpo exiry poko imeĩpo. Morararo Moeze nymerohpyry roropa tõturuse tuisame Ritonõpo exiry poko imeĩpo.

14 Ynara tykase roropa toto: “Eria oehnõko mana tarõkõ zuruse,” tykase. Toto omihpyry enetuputyry se awahtao xine, João oepyry poko oturũko toh kynexine.

15 Otato awahtao xine etãko matose.

16 – Onokã sã sero põkõ nae? Poetohti sã mã

toto, osemeikaketõ samo osepekahtoh tao. Osezuhnõko mã toto imehnõ poetohti maro. Ynara ãko mã toto:

¹⁷“Rue ynanetoase onetarykõme watohme repe, yrome wara mexiatose. Mame aorihtyã poko xitaketõ ixitary ynanukukuase roropa repe, yrome xitara mexiatose. Oty se hmatou?” ãko poetohti mana. Mokaro sã sero põkõ mana.

¹⁸Ynara exiryke, João tooehse oya xine. Amotyryae rokẽ tõtuhse ynororo. Uwa eukuru onẽpyra roropa kynexine. Mame ynara tykase imehnõ ipoko: “Mokyro jorokohpe mana,” tykase toto ipoko.

¹⁹Mame Kapu ae Ayhtohpyry tooehse roropa oya xine. Orẽpyra otuhnõko ynororo. Jehnahpyry ênõko roropa mana. Morarame ynara ãko matose ipoko: “Enetoko ke. Tõtukuru poko emotyëkãko mana. Jehnahpyry ênõko roropa mana itamurume. Kowenu tinerũ poko erohketõ xihpyry epeme roropa mana. Iirypyrymãkõ epeme roropa mana,” ãko matose ypoko. Yrome Ritonõpo poe João tyoro nexiase. Ritonõpo poe roropa tyoro ase. Tuarõ Ritonõpo exiry enetupuhnõko matose. Zae aexiry enetupuhnõko roropa matose, aomipona imehnõ exiry eneryke oya xine, tykase Jezu eya xine.

*Onenetupuhpyra pata tõ põkomo
(Ruka 10.13-15)*

²⁰Morarame juteu tõ patary põkõ tyhxiropitose Jezu a tyrypyrykõ rumekary se pyra toto exiryke. Tuhke Jezu jamitunuru tonese eya xine repe. Yrome tyrypyrykõ onurumekara tokurehse toto. Naeroro ynara tykase ynororo eya xine:

21 — Jetũ myhẽ exĩko mã oya xine taroino, Korazim põkomo, oya xine roropa, Petesaita põkomo. Jetũ mã oya xine exĩko myhene. Awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Yjमितunuru meneatose repe apatarykõ rãnao, yrome jenetupuhpyra amarokomo. Oorypyrykõ onurumekara roropa matose. Onenehpyrykõ tonese ahtao Tiro põkomo a Xitõ põkomo a roropa, tyyrypyrykõ turumekase eya xine exiry pake. Saku risẽ tyrise eya xine exiry tupõkõme. Oruno roropa tyrise eya xine exiry tokokõ pokona, tyyrypyrykõ rumekary se toto exiry enetupuhpotohme imehnomo a.

22 Etatoko pahne, kurākõ apiakatoḥ po awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Tiro põkõ wãnohnõko roropa mana. Xitõ põkõ roropa wãnohnõko mana. Yrome mokaro wãnoypyry motye awãnohtorỹko Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.

23 — Amarokõ roropa Kapanaũ põkomo, imehxo se matosehxo, oepyrparykõ se oexirykõke repe, yrome apahtorỹko Ritonõpo mana apotoimo htaka. Ynara exiryke, yjमितunuru tonese oya xine repe. Yrome oorypyrykõ onurumekara matose. Jenetupuhpyra roropa matose oesẽkõme. Morohne tonese ahtao Sotoma põkomo a zahpyra ro toḥ exiry, ipatarykõ zahpyra roropa exiry. Tyyrypyrykõ onurumekara toto exiryke tyahse Sotoma põkomo ipatarykõ maro.

24 Etatoko pahne, kurākõ apiakatoḥ po Sotoma põkõ wãnohnõko Ritonõpo mana. Yrome itamurumehxo awãnohtorỹko mana, tykase Jezu eya xine.

*Osehtoko ya oserematohme
(Ruka 10.21-22)*

²⁵ Morarame ynara tykase Jezu Tummy a:

— Papa Kapuaono, kapuaōkō esēme mase. Sero nono pōkō esēme roropa mase. Kure mase Papa tuaro pyra exiketō amoreparyke oya ōsenetupuhtoh poko. Opoe zuarohxo exīko toh mana. Tuaro exiketō motye exīko toh mana. Atamorepaketō motye roropa tuaro exīko toh mana. Opoe roropa tuaro exiketō zuaro pyra toehse ropa mana.

²⁶ Āmoreme morohne tyrise oya Papa, tyriry se oexiryke, tykase Jezu Tummy a.

²⁷ Ynara tykase roropa Jezu eya xine:

— Emero Papa kynekarone ya. Ritonōpo mūkuru waro pyra matose repe. Papa rokē juaro mana. Papa waro pyra roropa matose. Ywy imūkurume jexiryke zuaro ase. Ynymenekatyamo a roropa Papa enepōko ase zuaro toto ehtohme.

²⁸ — Osehtoko ya totaehse awahtao xine, type-nekehse roropa awahtao xine oorypyrykō poko. Omoxinety puimary sã oorypyrykō mana. Yrome ywy etaehpyra oritorỹko ase. Oeremapotorỹko roropa ase.

²⁹ Ymaro ytoytotoko jekahmananōme sã ehtoko, ypoko aemyhtyã samo, omoxinety puimananō samo. Ymaro atamorepatoko zae ehtoh poko, kure jexiryke, imehnō pyno jexiryke roropa. Mame oseremãko matose okurohtao xine.

³⁰ Oeremanohporykō ya tupime pyra mana oya xine. Jomipona oexirykō zohzohme exikety puimary sã oya xine mana, tykase Jezu eya xine.

12

Oserematoh esēme Jezu ehtoh poko (Maku 2.23-28; Ruka 6.1-5)

¹ Morara kaxīpo tyya Jezu kýtone typoetory tō maro, tupito rānakuroko. Oserematoh ae kýtone. Mame omise toexirykōke ipoetory tomo a tiriiku tytyhkase tynapyrykōme. Toipe juteu tō pake. “Ematonanohnōko mase,” kara toto imepỹ tupi po tonahsē apoiryhtao omise exikety a enahtohme.

² Morarame tiriiku tyhkary eneryke tyya xine ynara tykase parixeu tō Jezu a:

– Eneko ke, azahkuru opoetory tō mana. Moeze omihpyry omipona pyra toto otyro tyhkaryke eya xine oserematoh ae. Erohnōko mǎ toto, tykase toto Jezu a.

³ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Pape imerohpyry onenepitopyra ro hmatohu Tawi poko typoetory tō maro, omise toto ehtopōpyry poko? (Kytamurukōme Tawi kynexine. Tuisame roropa kynexine.)

⁴ Mame Ritonōpo maro oturutoh taka tomōse ynororo typoetory tō maro. Wyi tonese eya xine. Imehnō nekarohpyry kynexine Ritonōpo zurume. Moro onenahpopyra kynexine Moeze omihpyry ae ro. Arǎo pakō zurume rokē kynexine repe. Yrome moro tonahse Tawi tomo a. (Mame moro enahxīpo Tawi tomo a: “Popyra matose,” kara Ritonōpo kynexine eya xine.)

⁵ Tyoro roropa onenepitopyra ro matohu Moeze omihpyry? Emero oserematoh ae tynekarory etapananō mǎ Moeze omihpyry omipona pyra exīko, Ritonōpo maro oturutoh tao toerokurukōke. Yrome toto onyhxiropyra Ritonōpo mana.

⁶ Etatoko pahne, ime jehtoh Ritonõpo Tapyĩ motye kuhse mana.

⁷ Otarāme Ritonõpo omiry waro pyra matose. Ynara tymerose: “Oekykō kaneru tō etaparyhtao oya xine onekarorykōme ya, kure mā repe. Yrome imehnõ pyno awahtao xine moro kure kuhse ya mana,” me tymerose Ritonõpo omiry. Moro tonetupuhse oya xine ahtao yna onyxhiropyra oexirykō mana, azahkuru pyra yna exiryke.

⁸ Kapu ae Ayhtohpyry oserematoh esēme mana. Ywy ase oserematoh esemy, tykase Jezu eya xine.

Aosemahmirihmahpyry kurākatoõpyry ropa poko

(Maku 3.1-6; Ruka 6.6-11)

⁹ Morotoino Jezu toytose ropa juteu tō atamorepatoh taka.

¹⁰ Moroto orutua kynexine, aosemahmirihmahpyry. Imehnõ roropa moroto kynexine Jezu eraximāko, ihxirory se toexirykōke. Iirypyryme Jezu enery se toh kynexine repe. Morara exiryke ynara tykase toto:

— Otara āko Ritonõpo nymeropohpyry nah? Zae sytatou ynara ahtao, kurākōkara kurākary ropa ahtao kyya xine oserematoh ae? tykase toto Jezu a.

¹¹ Morarame ynara tykase Jezu eya xine:

— Kaneru esēme awahtao xine, mame osere-matoh ae oekykō toepukase ahtao oramā aka, ytopyry hmatohu oekykō anỹse ropa oramā ae? kynako Jezu kynoturupone eya xine.

¹² Kaneru tō kure Ritonõpo a. Ipyno mana. Yrome kaneru motye kuhse opyno xine mana. Naeroro azahkuru matose imehnõ akorehmary

se pyra awahtao xine. Moeze omihpyry omipona sytatose imehnõ akorehmaryhtao kyya xine os-
erematoh ae ro, tykase Jezu eya xine.

¹³ Mame ynara tykase ynororo kurākara a:

— Oemary itopohmako, tykase.

Mame tomary tytopohmase kurākara a. Axĩ kure toehse ropa osetatoro.

¹⁴ Mame parixeu tõ toytose morotoino oximõme osetupuhse Jezu etapatohme tyya xine.

Ritonõpo nymenekahpyry poko typoetoryme

¹⁵ Mame moro poko Jezu tutuarõtase tahtao toy-
tose morotoino imepỹ pona. Mame imoihmākõ
imaro toytose. Mame kurākõkara tukurākase ropa
eya. Emero porehme tukurākase ropa eya toto.

¹⁶ Mame ynara tykase Jezu eya xine:

— Jekātopyra ke ehtoko, tykase Jezu eya xine.

¹⁷ Izaja omihpyry ae ro morara tykase Jezu.
Ynara tykase Izaja pake Ritonõpo omiryne:

¹⁸ “Mose ypoetoryme mana, āko Ritonõpo.

Tymenekase ya mana.

Ipyno ase yronomyryme, yzamaro roropa mana.
Juzenu ekarõko ase eya, zae jomiry ehtoh poko
sero nono põkõ amorepatohme.

¹⁹ Imehnõ oneonezuhpyra exĩko mana.

Opore oturupyra roropa mana.

Osema taõkõ netaryme opore oturupyra mana.

²⁰ Pitiko zemime toehse nāparina ahtao
onezehkapopyra ynororo mana,
amoriry etahkasẽ anaorihmapopyra mana
tomeseke.

Tyyrypyrykõke iporemãtyã pitiko zemime exikety
sã mana.

Mokaro pynanohnõko mana.

Etuarimaketõ pynanohnõko roropa mana pitiko
rokẽ enetuputyryhtao ro eya xine.

Toto zehno pyra exiiko mana.

Toto akorehmãko roropa mana itamurumehxo
tonetupuhtohme toto a.

Orẽpyra exikehpyra ynororo mana.

Zae pyra ehtoh enahkapõko roropa mana.

²¹ Mame tosẽkõme mokyro enetupuhnõko sero
põkõ mana emero porehme,”
tykase Izaja pake Ritonõpo omiryne.

Peuzepu poko

(Maku 3.20-30; Ruka 11.14-23)

²² Morarame orutua enehne toto Jezu a,
tonurẽkara, tomirẽkara, enara. Jorokohpe roropa
kynexine. Mame mokyro tukurãkase ropa Jezu
a. Joroko roropa tutũtanohpose eya, enara. Mame
kynosenuhmane ropa rahkene. Sekere tykase
roropa ynororo.

²³ Mame tõsenuruhkase imoihmãkomo.

– To! Otarame Tawi parỹpyry nymyryme nase,
tykase toto.

²⁴ Mame morara kary totase tyya xine ahtao
ynara tykase parixeu tomo:

– Mokyro mã Peuzepu poe rokẽ jamihme mana.
Naeroro joroko tõ tũtanohpõko ropa mana ahno ae,
tykase toto ajohpe. Peuzepu joroko tamuru esety
akorony.

²⁵ Toto osenetupuhtoh waro Jezu kynexine.
Morara exiryke ynara kynako eya xine:

– Pata tamuru põkõ oxiehno ahtao atatapoïko
toto. Mame okynã pyra osenahkãko mã toto.

Morararo pata pitiko ahtao. Moro pōkō oseta-paryhtao osenahkāko mā toto. Tapyi taōkō roropa tyekyry zehno ahtao osenahkāko mā toto.

²⁶ Morararo joroko tō tātapiakase ahtao, oxiehno roropa toto ahtao okynā pyra osenahkāko mā toto.

²⁷ “Joroko tamuru poe joroko tō tūtanohpōko mokyro mana,” āko matose ypoko repe. Naeroro oturupoxi oya xine. Onoky poe roropa joroko tō tūtanohpōko ropa opoetory tō nahe? Joroko tamuru poe joroko tō tūtanohpōko toh nae? Arypyra. Morararo joroko tamuru tyjमितunuru onekaropyra ya mana. Opoetory tō eneryke oya xine azahkuru oexirykō enetupuhnōko matose.

²⁸ Joroko tamuru poe pyra ase. Ritonōpo Zuzenu poe joroko tō tūtanohpōko ropa ase. Moro eneryke oya xine tuaro exīko matose. Emero esēme Ritonōpo exiry waro exīko matose. Tarona roropa tooehse ynororo mana oya xine.

²⁹ — Etatoko pahne, mōkomo arory se omato ahtao imepỹ tapyĩ tae tapyi esē myhnōko aporo. Mame tymyhse esē ahtao, imōkomory arōko mana.

³⁰ — Ypyno pyra awahtao xine yzehno matose. Jakorehmara awahtao xine imehnō enepyry poko ya, toto aropōko rokē matose ywinoino. Jako-rekehkāko matose.

³¹ Morara exiryke ynara āko ase oya xine, oorypyrykō porehme korokary waro ase. Iiryryryme ōmirykō toehse ahtao moro korokary waro roropa ase. Toiro rokē onykorokara ase. Ritonōpo Zuzenu kerekeremaryhtao oya xine moro oorypyrykō onykorokara ase ekurehnōko. Onykorokara Ritonōpo roropa ekurehnōko mana, Tuzenu tounohse oya xine exiryke.

³² Kapu ae Ayhtohpyry kerekeremaryhtao oya xine, moromeĩpo oorypyrykõ rumekary se ropa awahtao xine, moro korokãko ropa Ritonõpo mana. Yrome Ritonõpo Zuzenu tounohse oya xine ahtao moro oorypyrykõ onykorokara Ritonõpo mana ekurehnõko. Seromaroro onykorokara mana. Imeĩpo onykorokara roropa mana jũme, tykase Jezu eya xine.

*Otyro zoko epery
(Ruka 6.43-45)*

³³ — Otyro zoko kure ahtao kure eperytãko mana. Yrome ãtaryka htao rokẽ tarykase ahtao popyrahme sã eperytãko mana. Eperytara roropa mana. Morara exiryke epery eneryke otyro zoko kure exiry enetupuhnõko sytatose. Morohne saaro ahno, kure toto exiry eneryhtao tyya xine kure toto omiry etaryhtao roropa tyya xine kure toto exiry enetupuhnõko imehnõ mana. Mãpyra popyra toto exiry eneryhtao iirypyryme toto ehtoh enetupuhnõko imehnõ mana.

³⁴ Okoi sã matose. Iirypyryme matose ipunaka. Morara exiryke õmirykõ iirypyryme roropa mana. Iirypyryme okurohtao xine oexirykõke, ajoajohpe õmirykõ mana.

³⁵ Kure awahtao xine kure osenetupuhnõko matose okurohtao xine. Mame õmirykõ roropa kure exĩko. Mãpyra popyra awahtao xine popyra roropa osenetupuhnõko matose okurohtao xine. Õmirykõ popyra roropa exĩko mana, enara.

³⁶ — Etatoko pahne, kurãkõ apiakatoh po õmihpyrykõ xihpyry poko oturupõko oya xine

Ritonõpo mana. Imehnõ kerekerematopõpyry poko roropa oya xine oturupõko mana.

³⁷ Morarame õmihpyrykõ ekarõko ropa oya xine mana. Otarãme kure õmihpyrykõ kynexine. Otarãme popyra kynexine. Kure õmihpyrykõ ahtao, “Kure matose,” ãko mana. Yrome popyra õmihpyrykõ ahtao awãnohtorỹko Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.

*Jezu jamitunuru enery se parixeu tõ ehtopõpyry
(Maku 8.11-12; Ruka 11.29-32)*

³⁸ Morarame parixeu tõ toytose Jezu a, Moeze omihpyry poko amorepatõkõ maro. Ynara tykase toto:

— Jezu, ajamitunuru enery se ynanase, tykase toto Jezu a.

³⁹ Yrome ynara tykase Jezu eya xine:

— Popyra matose, Ritonõpo omipona pyra oexirykõke ipunaka: “Ajamitunuru enepoko yna a, oenetupuhtohme yna a,” karyke oya xine. Yjamitunuru onenepopyra ase oya xine. Toiro rokẽ enepõko ase oya xine. Jona ehtopõpyry panõ enepõko ase oya xine. (Ritonõpo poe urutõme Jona kynexine pake.)

⁴⁰ Mame kanaimo a tonahse ynororo. Oseruao tãmehse ynororo zuakuru ao. Mokyro ehtopõpyry sã mã Kapu ae Ayhtohpyry. Oseruao ãmehnõko mana, aorihyã esao.

⁴¹ Etatoko pahne, kurãkõ apiakato po, Niniwe põkõ Ritonõpo ãpataka exĩko mã toto. Amarokõ roropa oximõme Ritonõpo ãpataka exĩko matose imaro xine. Mame Niniwe põkõ ohxirotorỹko mã toto oorypyrykõ poko. Ynara exiryke, Jona omiry etaryke tyya xine tyyrypyrykõ turumekase eya

xine. Ritonõpo omiry omipona se kynexine toto. Etatoko pahne, Jona motye ase taro amaro xine. Jomiry etãko matose repe. Yrome jomipona pyra matose, tykase Jezu eya xine.

⁴² — Kurãkõ apiakatoñ po ikurenaëkõ tuisary ohxirotorỹko roropa mana, nohpo. Mya toytose ynororo Saromão omiry etase, tuarohxo Saromão exiryke tuisamehxo exiryke roropa. Yrome Saromão motye kuhse exikety nase amaro xine. Oty katoñ jomipona pyra hmatou? tykase Jezu eya xine.

*Joroko aepyry ropa tunurumekahpyry a ropa
(Ruka 11.24-26)*

⁴³ Ynara tykase ropa Jezu:

— Joroko otarame tûtãko mã repe ahno ae. Mame xiaxiake ytõko ynororo. Imepỹ zupĩko mã ynororo tosaryme repe. Yrome onenepyra tahtao

⁴⁴ ynara ãko mã otarame tyya rokene: “Ytõko ropa ase jesahpyry aka ropa, unurumekahpyry aka ropa,” ãko. Mame tunurumekahpyry a ytõko ropa mana. Kure enẽko ropa ikurohtao mana. Taõke pyra, tutumehse samo, saereme potu enẽko ropa mana.

⁴⁵ Naeroro omõpyra aporo, eramãko ropa mana imehnõ joroko pokona, tymarõme toto ehtohme moro tao. Popyrahxo exiketõ imaro oehnõko mana, 7me, osesarise mokyro ahno aka. Mame mokyro itamurumehxo jorokohpe exĩko mana. Osemazuhme toehpõpyry motye popyra exĩko mana. Mokyro ehtoh sã exĩko popyra exiketõ mã seromaroro, tykase Jezu eya xine.

Jezu eny, zakorõ tõ maro
(Maku 3.31-35; Ruka 8.19-21)

⁴⁶ Morarame toto zururuhtao ro, Jezu ã tooehse zakorõ tõ maro. Jezu maro tõtururu se toh kynexine repe. Yrome omõpyra toh kynexine tapyi taka. Jarãnao rokẽ toh kynexine.

⁴⁷ Morara exiryke ynara tykase imepỹ Jezu a:
 – Etako ke, asa mokyro noehno, ãkorõ tõ maro. Tõtururu se mã toto amaro, tykase ynororo Jezu a.

⁴⁸ Morarame ynara tykase Jezu:
 – Onoky koh mokyro aja? Onokah koh mokaro jakorõ tomo? tykase Jezu eya.

⁴⁹ Mame typoetory tõ enepone toto a:
 – Moxiã enetoko. Moxiã ajame nase toehse, jakorõ tõme nase toehse.

⁵⁰ Emero Papa Kapuaõ omipona exiketõ mã jakorõme exiko, worryxiryme exiko roropa, ajame roropa exiko, tykase Jezu eya xine.

13

Otyro puhturu arykane
(Maku 4.1-9; Ruka 8.4-8)

¹ Morarame kohmãpyra ahtao ro tapyi tae kýtone ropa Jezu ikuhpo ehpioksi. Moroto kýtporohne ikuhpo ehpio, imehnõ amorepatohme tyya.

² Morarame imoihmãkõ tooehse tyya ahtao kynotyryne kanawa aka. Mame typorohse ynororo kanawa aka. Mokaro moroto tuna ehpio, imoihmãkomo.

³ Mame Ritonõpo enetupuhtohme tamorepase toto eya itamurume. Ynara tykase ynororo eya xine:

– Tupito arykase toytose orutua.

⁴ Mame otyro puhturu typahse eya ahtatohme repe. Mame ipuhturu toepukase osema tao. Mame tē pitiko tykase ahtao torō pitiko tyhtose ipuhturu enahse.

⁵ Mame ipuhturu toepukase roropa topuxikiri htaka. Moro puhturu tahtase repe okyna hkopyra, nonome hkopyra exiryke topuxikiri hpe sã exiryke.

⁶ Morarame xixi tōnuhse ahtao jetū toehse ahtao otyro pisarara tyahkase xixi a, tymise pyra ro exiryke, nono pyra exiryke. Topuxikiri htaka ipapyhpyry tonahse. Toorihse emero porehme.

⁷ Morarame ipuhturu typahse ropa ātaryka htaka. Moroto tahtase repe. Yrome ātaryka a toise. Mame toorihse roropa.

⁸ Mame ipuhturu typahse ahtao, nono kurã pona toepukase roropa. Tahtase. Kure toperytase roropa tuhke, nono kure exiryke.

⁹ – Naeroro etatoko. Otato awahtao xine Ritonōpo enetupuhnōko matose, tykase Jezu eya xine.

Oty katoh osenetupuhpotoh ke rokē tamorepase toto?

(Maku 4.10-12; Ruka 8.9-10)

¹⁰ Morarame ipoetory tō toytose Jezu a ekaropose:

– Oty katoh mokaro amorepãko ma osenetupuhpỹ ke, tupimã ke? tykase toto, tōturupose.

¹¹ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Oesēkōme Ritonōpo exiry poko āmorepatorỹko ase. Yrome mokaro tuaro pyra ro mana.

¹² Ynara exiryke zuarohxo exiketō amorepãkohxo Ritonōpo mana tuarohxo toto

ehtohme. Yrome tuaro hkopyra exiketõ tamorepatopõpyrykõ poko wenikehnõko mana zuaro pyra toexirykõke.

¹³ Mokaro oseosenuhmãko toh mã repe. Yrome onenetupuhpyra mã toto. Jomiry etãko toh mã repe. Yrome otuenikehkãko mã toto. Morara exiryke tupimãkõ poko rokẽ toto amorepãko ase.

¹⁴ Izaja omihpyry ae ro mã mokaro toehse. Ynara tykase Izaja pake:

“Etãko matose repe, yrome onetara matose.

Oseosenuhmãko roropa matose repe.

Yrome onenepyra sã matose.

¹⁵ Tũpore sã oupuhpyrykõ exiryke onenetupuhpyra matose,

apanarykõ ipanapuruhpyry sã exiryke,
oenurukõ pimỹmã sã exiryke roropa.

Oenurukõ pimỹmã sã onyripyra awahtao xine
kure osenuhmakety sã mehtory.

Apanarykõ ipanapuruhpyry sã pyra oexiryko-
htaõ

kure jomiry metatory,
oesẽkõme wenetupuhtory roropa.

Mame oesẽkõme jenetuputyryhtao oya xine,
tukurãkase mehtory ya, ãko Ritonõpo,”

tykase Izaja pake.

¹⁶ – Naeroro tãkye matose, tykase Jezu typoetory tomo a, – kure õsenuhmarykõke oenurukõ ke, kure otato oexirykõke roropa.

¹⁷ Etatoko pahne, urutõ kõ onenehpyrykõ enery se toh kynexine repe, tuhke Ritonõpo omihpyry omipona aehtyã roropa. Yrome onenepyra tokurehse toto. Onetahpyrykõ etary se roropa toh

kynexine repe. Yrome onetara tokurehse roropa toto.

*Jezu namorepatopõpyry poko
(Maku 4.13-20; Ruka 8.11-15)*

¹⁸ — Etatoko pahne, ãmorepatorỹko ase ynekarohpyry poko, otyro puhturu arykatopõpyry poko.

¹⁹ Ritonõpo omiry etananõ nae. Toto esẽme Ritonõpo exiry poko etãko toh mã repe. Yrome onenetupuhpyra toto. Mame onenetupuhpyra toto exiryke, joroko tamuru axĩ oehnõko, Ritonõpo omiry poko wenikehkapose ikurohtaka xine. Mokaro osema sã mã toto ikurohtao xine, ãko ywy. Ritonõpo omiry otyro puhturu sã mana. Mame mokaro tũpore sã exiryke ikurohtao xine, Ritonõpo omiry ahtara sã toto kurohtao mana.

²⁰ Imehnõ topuxikiri hpã sã mã toto ikurohtao xine. Ritonõpo omiry etaryhtao axĩ tãkye exĩko repe. Ritonõpo omiry se exĩko toh mã repe.

²¹ Yrome mya, ikurohtaka xine omõpyra sã Ritonõpo omiry mana. Jarao exikety sã rokẽ aomiry mana. Morara exiryke toetuarimarykohtao axĩ Ritonõpo omiry rumekãko ropa mã toto. Tyryhmarykohtao roropa imehnomo a Ritonõpo omipona toexirykõ axĩ irumekãko ropa mã toto.

²² Imehnõ Ritonõpo omiry etananõ ãtarykahmã sã mã toto ikurohtao xine. Esẽkõme Ritonõpo exiry poko etãko toh mã repe. Yrome torẽtyke mã toto senohne poko, otyro tõkehko poko. Mõkomo poko typenetarykõke Ritonõpo omiry se hkopyra exĩko mã toto. Mame Ritonõpo omipona yronymyryme pyra mã toto. Mãsa rokẽ mã toto. Irumekãko ropa toh mana.

²³ Mame imehnõ Ritonõpo omiry etananõ mã nono kurã sã mã toto tukurohtao xine. Tosêkõme Ritonõpo exiry enetupuhnõko mã toto. Aomipona exiõko mã toto yronymyryme. Mame imehnõ akorehmãko mã toto Ritonõpo omipona toto ehtohme roropa, tuhke, pitiko rokê pyra, tykase Jezu typoetory tomo a.

Ãtaryka poko turuse toto, osetupuhpotohme

²⁴ Morarame typoetory tamorepase ropa Jezu a. Ynara tykase ynororo eya xine:

— Ritonõpo emero esême mana. Imepỹ sã roropa mana, tupito esê samo. Mokyro a tutupi tarykaposse otyro puhturu kurã ke.

²⁵ Mame tarykase emero ahtao, koko, emero tynyhse ahtao, imepỹ tooehse epekara. Eya âtaryka puhturu tarykase roropa, tupito rãnao, tiriiku rãnao roropa. Mame toepase ropa ynororo.

²⁶ Morarame okynã pyra otyro tahtase. Mame toperytapitose. Yrome âtaryka roropa tahtase.

²⁷ Mame tupito esemy a toytose ipoetory tomo. Ynara tykase toto tupito esemy a: “Otyro puhturu kurã marykase otupi po. Yrome otokoino âtaryka itamurume tahtase nahe?” tykase toto, tõturupose.

²⁸ — “Otarãme jepetõkara a tarykase mana,” tykase ynororo.

— “Yna ytory se hma âtaryka mukase ropa?” tykase toto, tõturupose.

²⁹ — “Arypyra. Ãtaryka mukase oytorykohtao seromaroro, otarame tiriiku roropa mukãko matose.

³⁰ Morara exiryke ah moroto rokê nexi aporo, âtaryka htao rokê aporo tiriiku exitãne. Morarame toehkehse tiriiku ahtao âtaryka mukananõ

aropõko ase. Ynara ãko ase erohketomo a: ‘Ãtaryka imukatatoko aporo ipahtohme apoto htaka, jahkatohme. Moromeĩpo tiriiku isahkatatoko ã aka tyritohme,’ ãko ase eya xine,” ãko mã tupito esemy eya xine, tykase Jezu typoetory tomo a.

Moxitatu puhturu

(Maku 4.30-32; Ruka 13.18-19)

³¹ Morarame typoetory tõ tamorepase ropa Jezu a, imepỹ poko ropa. Ynara tykase ynororo:

– Ritonõpo kuesẽkõme exiry otyro puhturu pisarara ahtary sã mana, moxitatu puhturu ahtary samo. Moxitatu puhturu pisarara repe.

³² Mame moro tarykase ahtao tupito pona ãihtãko mana. Ahtãko roropa mana. Zumo exĩko mana. Mame tamorihtase ahtao wewe konõto sã exĩko mana. Mame torõ tõ oehnõko osesarise amoriry htaka, tykase Jezu.

Iporutatopo

(Ruka 13.20-21)

³³ Mame imepỹ ke ropa typoetory tõ tamorepase Jezu a. Ynara tykase ynororo eya xine:

– Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine Oesẽkõme, otyorõmatorỹko mana. Aomiponahxo exĩko matose yronymyryme. Iporutatoh sã Ritonõpo omiry okurohtao xine mana. Moro iporutatoh zoxie ahtao tiriiku maro emero porutãko mana. Wyime exĩko tokeise ahtao. Moro sã exĩko Ritonõpo omiry okurohtao xine mana, tykase Jezu eya xine.

Tõsenetupuhtoh ke toto turuse

(Maku 4.33-34)

³⁴ Morarame tupimã ke rokẽ imoihmãkõ tamorepase Jezu a. Toto esẽme Ritonõpo exiry poko tamorepase toto eya. Ynara sã oesẽkõme Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine, kakehpyra roropa Jezu kynexine toto a.

³⁵ Morarame urutõ kõ omihpyry ae ro Jezu kynexine. Ynara kynexine urutõ kõ omihpyry pake:

“Osenetupuhtoh ke toto amorepãko ase,
tyorõ poko toto zurũko ase.

Moro poko zuaro exipitopyra mã toto
moino ro, sero nono ritopõpyry poe ro.
Yrome morohne poko toto amorepãko ase,”
tykase urutõ kõ pake Ritonõpo omiryne.

Typoetory amorepatopõpyry ropa poko Jezu a

³⁶ Morarame imoihmãkõ turumekase Jezu a. Tomõse tapyi taka. Mame ipoetory tõ toytose eya, oturupose.

— Otara katoh koh moro ãtaryka poko moturuno? Moro tupito poko yna amorepako ropa, tykase toto Jezu a.

³⁷ Ynara tykase Jezu:

— Mokyro otyro puhturu kurã arykaneme sã Kapu ae Ayhtohpyry mana.

³⁸ Mame utupime sã sero põkõ esary mana. Mame otyro puhturu kurã sã mokaro tosẽkõme Ritonõpo enetupuhnanomo. Yrome ãtarykahmã sã mã mokaro joroko tamuru poetory tomo, joroko tõ omipona exiketomo, enara.

³⁹ Mame epekara mokyro, ãtaryka arykaneme, joroko tamuru. Mame otyro epery toehkehse ahtao esẽ isahkãko mana kurãkõ apiakatohme. Moro

saaro sero pōkō apiakāko Ritonōpo mana. Mame mokaro ātaryka mukananō sã Ritonōpo nenyohyã mana.

⁴⁰ Mame ātaryka mukāko sã mã toto ipahtohme apoto htaka. Moro sã exīko kurākō apiakatoh po mana sero etyhpyry po.

⁴¹ Morara ahtao Kapu ae Ayhtohpyry tynenyohyã aropōko mana. Imehnō iirypyryme tyripohpōkō enehpōko mana. Iirypyrymākō enehpōko roropa mana oximōme.

⁴² Mame toto pahnōko apotoimo htaka. Moroto toh mã xitāko. Kui kui āko rokē mã toto atarypōko.

⁴³ Mame Ritonōpo poetory nymyry Ritonōpo maro exīko. Tummykō maro tuisamehxo exīko mã toto. Tākye roropa exīko mã toto. Etatoko pahne, typanare awahtao xine otato ehtoko, tykase Jezu eya xine.

Typyne exikety nono aka zonemyhpyry

⁴⁴ – Ritonōpo enetuputyry oya xine oesēkōme ynara sã roropa mana. Typyne exikety sã mana nono aka zonemyhpyry samo imepỹ tupi po. Mame moro typyne exikety tonese ahtao tokare pyra ytōko mokyro, typyne exikety enene mana. Tytapyĩ ekarōko mana, tutupi tōkehko ekamōko roropa mana tineru apoitohme tyya. Mame moro tineru ke tupito epekahnōko mana tỹpenery maro. Moro sã oesēkōme Ritonōpo enetuputyry oya xine mana, tykase Jezu eya xine.

Kasuruimo kurano

⁴⁵ – Tyorō sã roropa oesēkōme Ritonōpo enetuputyry oya xine mana. Kasuru kurã epekahne sã mana.

⁴⁶ Mame kurã kasuru eneryhtao tyya moro poko rokẽ penetãko mana. Mame emero tymõkomory ekamõko mana, tÿpenery epekahtohme tyya. Moro sã mã Ritonõpo enetuputyry oya xine oesëkõme, tykase Jezu eya xine. — Senohne emero se hkopyra exïko matose, Ritonõpo maro rokẽ oehthokõme, tykase Jezu eya xine.

Tarãpa konõto

⁴⁷ — Tyorõ sã roropa, oesëkõme Ritonõpo enetuputyry oya xine mana. Kana anymyry sã mana ikuhpo kua, tarãpa konõto ke. Mame tarãpa tomase ahtao kana itamurume anÿnõko anÿnanõ mana, kana osehta.

⁴⁸ Morarame typehse ahtao tarãpa arõko mã toto, kana anÿnanomo tuna ehpioksi kana apiakatohme: kurãkõ ãmãko mã toto ã aka, yrome popyra exiketõ pahnõko mã toto.

⁴⁹ Moro saaro exïko sero enatryhtao mana. Ritonõpo nenyohyã ytõko mana pohnõ apiakatohme kurãkõ htae.

⁵⁰ Morarame pohnõ pahnõko mã toto apotoimo htaka. Moroto xitãko mã toto. Kui kui ãko roropa mã toto tãtasamaryme, tykase Jezu eya xine.

Zae atamorepatopõpyry kasenato, pakatokõ roropa

⁵¹ — Menetupuhtou ãmoreparykõ ya? tykase Jezu eya xine.

— ÿ, tykase toto.

⁵² Ynara tykase ropa Jezu:

— Moeze omihpyry waro exiketõ ypoetryme toehse ahtao, tapyi esẽ sã exïko mã toto. Tymõkomory esary wino tykyryry oũko ropa

tapyi ešẽ mana, pakatokomo te, kasenato komo, enara. Moro saaro Moeze omihpyry waro exiketõ Ritonõpo enetuputyryhtao tyya xine tosẽkõme. Ikurohtao xine aosenetupuhtohkõ tuhke mana, kasenato komo, pakatokomo, enara, tykase Jezu eya xine.

Jezu enetuputyry se pyra Nazare põkõ ehtopõpyry

(Maku 6.1-6; Ruka 4.16-30)

⁵³ Morarame Jezu tõturukehse ahtao morohne poko, toytose ropa moro tae.

⁵⁴ Morarame tosaka ropa toytose. Morarame morotõkõ atamorepatoh tao tamorepase toto eya. Mame Jezu etananõ ynara tykase:

– To! Otokoino tuaro toehse nae? tykase toto.
– Onoky poe roropa jamihme toehse mose nae? tykase roropa toto. Tõsenuruhkase toto.

⁵⁵ – Wewe poko erohkety mükuru mose ro. Maria roropa jẽ mokyro. Zakorõ tõ roropa waro sytatose. Tiaku, Joze, Ximão, Juta, enara toh mana.

⁵⁶ Aoryxiry tõ taro roropa mana. Yrome otokoino tuaro toehse nae? tykase toto.

⁵⁷ Jezu enetuputyry se pyra toh kynexine jekyry waro toexirykõke. Yrome Ritonõpo mükurume onenetupuhpyra toh kynexine. Morara exiryke ynara tykase Jezu eya xine:

– Urutõ omiry etãko imehnõ mana, imehnõ pata poro aytoryhtao. Yrome itapyi taõkõ aomiry onetara mã toto. Jekyry tõ roropa aomiry onetara mã toto. Ipatary põkõ aomiry onetara roropa mana, tykase Jezu toto a.

⁵⁸ Mame tyjमितunuru onenepopyra Jezu kynekurehne moroto aporo. Kurākōkara onukurākara roropa kynexine moroto onenetupuhpyra toto exiryke.

14

*João ahno ĕpurihkane zuhkatopōpyry
(Maku 6.14-29; Ruka 9.7-9)*

¹ Morarame Jezu poko ahno oturutopōpyry to-tase Erote a. Karirea rānaō kō tuisaryme kynexine ynororo.

² Ynara tykase Erote Jezu poko:

— João ahno ĕpurihkane mokyro. Tōsemāse ropa mana, tykase typoetory tomo a. — Morara exiryke jamihme toehse ynororo. Kurākōkara kurākāko ropa mana, tykase.

³ Osemazuhme, orihpyra ro ahtao, João tapoipose Erote a. Mame tymyhse ahtao tōmapose eya āpuruhpyry taka. João zehno pyra Erote kynexine repe. Mame takorō typykase eya tpytyme Erote a. Mame Erotia omi poe João zehno toehse ynororo, takorō pytōpyry omi poe.

⁴ Ynara kakehpyra João exiryke: “Ākorō pyty as-apoino opytyme, mokyro apoiryhtao oya opytyme iirypyryme exīko mase,” kakehpyra João exiryke Erote a.

⁵ Morara exiryke João etapary se toehse ynororo. Yrome juteu tō zuno toexiryke onetapara kynexine aporo. “Urutō João mokyro Ritonōpo poe,” karyke juteu tomo a.

⁶ Morarame João āpuruhpyry tao ro ahtao Erote aniwesario nae kynexine. Tuhkākō toahmase eya eukuru ĕtohme, watohme, enara. Moroto Erotia

ẽxiry tuase imoihmãkõ neneryme. Erote epe tã neneryme roropa tuase ynororo. Mame Erote zamaro Erotia ẽxiry kynexine.

⁷ Morara exiryke ynara tykase eya ynororo:

– Oty se nymyry hma ya? Õpenery ekarõko ase oya emero porehme, tykase Erote nohpo a, Erotia ẽxiry a.

⁸ Mame tyse maro tõturuxĩpo ynara tykase ynororo:

– Seromaroro toiro se rokẽ ase oya. João, ahno ẽpurihkane zupuhpyry se ase, paratu ao, tykase ynororo eya.

⁹ Morara kary etaryke tyya Erote toemynyhmase yronomyryme. Yrome: “Õpenery ekarõko ase oya,” tykase toexiryke imoihmãkõ netaryme, soutatu tã taropose eya, João zupuhpyry kohtohme eya xine.

¹⁰ Morara exiryke João zupuhpyry tyhkohse soutatu tomo a, ẽpuruhpyry tao ahtao ro.

¹¹ Mame paratu ao zupuhpyry tonehse eya xine ekarotohme nohpo a. Mame mokyro a zupuhpyry tokarose tyse a.

¹² Morarame ipoetohpyã tooehse, João ekepyry poko. Mame tonẽse ahtao eya xine, toytose toto Jezu a, Jezu zuruse.

Imoihmãkõ otuhmatopõpyry Jezu a 5.000mãkomo (Maku 6.30-44; Ruka 9.10-17; João 6.1-14)

¹³ Morarame João etapatopõpyry totase Jezu a ahtao toytose ynororo imepỹ pona. Kanawae toytose ahno esaka pyra, toiroro toehtohme repe. Yrome Jezu ytory poko tuaro ahno toehse ahtao,

tosae xine toytose toto. Jezu mykapo toytose toto, pupu po.

¹⁴ Mame towōse ropa Jezu ahtao kanawae imoihmākō tonese eya. Toenupunase ynororo toto poko yronymyryme. Mame kurākōkara tukurākase ropa eya.

¹⁵ Morarame kokonie pukuro ipoetory tō toytose Jezu a. Ynara tykase toto:

– Pake nykohmāno. Ahno esao pyra sytatose taro. Moxiā aropoko ropa pata tō pona ty-napyrykō epekahtohme eya xine, tykase toh repe eyā.

¹⁶ – Oty katohme? tykase Jezu. – Toto anaropopyra ase. Otuhtoḥ rokē ekarotoko eya xine toto otuhtoḥme, tykase Jezu eya xine.

¹⁷ – Wyi pitiko rokē nae ynanase, 5me rokene. Kana roropa asakoro rokene, tykase toto.

¹⁸ – Enehtoko ya, tykase Jezu eya xine.

¹⁹ Mame imoihmākō typorohkapose Jezu a, on-ahpoty htaka kure exiryke moroto. Mame wyi apoiryhtao Jezu a, kana maro, tōsenuhmase kapu aka. Ynara tykase ynororo:

– Kure mase Papa Kapuaono, tykase Jezu. Mame wyi tytohtohkase eya typoetory tomo a ekarotohme. Tuhke wyi toehse emahpo, tōsē ro-ropa. Mame imoihmākomo a wyi tokarose eya xine tōsē maro.

²⁰ Mame tōtuhse toto emero porehme. Tuesa-
pare toehse toto. Mame tōsē akoīpyry tanỹse ropa eya xine, Jezu poetory tomo a. Ruto pehme kynex-ine 12me, wyi akoīpyry maro, tōsē akoīpyry maro, enara.

²¹ Mokaro imoihmäkõ tuhke kynexine. Tuhke toto exiry 5.000me kynexine, orutua kõ rokene. Nohpo tõ roropa tuhke kynexine, poetohti tõ roropa. Enara.

*Tuna poro Jezu ytotoþõpyry
(Maku 6.45-52; João 6.16-21)*

²² Morarame typoetory taropose ropa Jezu a, kanawae toto ytotohme osemazuhme, ikuhpo akuohtohme toto a, imoihmäkõ osekazumary se Jezu exiryke tyya.

²³ Morarame tõsekazumakehse imoihmäkõ ahtao tõnuhse Jezu toiroro ypy emory pona, oturuse Tummy maro. Mame tykohmāse ahtao, Jezu moroto ro kynexine, toiroro, ypy emory po.

²⁴ Ikuhpo rānao ipoetory tõ kynexine. Pohkane konõto jamihme toehse kanawa pokona tyryrykane jamihme exiryke.

²⁵ Morarame kuratiri etapitory zano Jezu kýtone eya xine tuna poro.

²⁶ Morarame tuna poro Jezu ytory eneryke tyya xine ipoetory tõ tõserehse. Tunõmase eya xine.

– Ahno akuaryhpyry mokyro oehnõko, tykase toto. Tonaroxirykõke tykohtase roropa toto, tõserehse yronymyryme toexirykõke.

²⁷ Yrome ynara tykase Jezu eya xine:

– Juno pyra ehtoko. Ywy ase Jezu. Enaromyra ehtoko, tykase eya xine.

²⁸ Morara kary etaryke tyya xine ynara tykase Peturu:

– Jezume awahtao amaro kuaroko jytotohme tuna poro, tykase Peturu.

²⁹ – Osehko, tykase Jezu eya.

Morarame towõse Peturu kanawae tuna poro toytotohme Jezu a.

³⁰ Yrome pohkane konõto eneryke tyya enaromÿke toehse ynororo. Axĩ tyneryse tuna kuaka.

— Kypynanohko, Jesemy, tykase Peturu.

³¹ Axĩ tomary ke Peturu tapoise Jezu a.

— Yronomyryme pyra jenetupuhnõko mase. Oty katoñ jenetupuhpyra make? tykase Jezu Peturu a.

³² Mame kanawa aka tõtyrise Jezu Peturu maro. Mame axĩ sapararahkane sapararah tykakehse. Tymynyhpãse ropa.

³³ Mame mynyhme toehse ipoetory tomo. Jezu eahmary poko rokẽ toñ kynexine, tukurohtao xine.

— To! Ritonõpo mũkurume nymyry mase. Kure mase, tykase toto.

Kurãkõkara kurãkatopõpyry ropa Jezu a Kenezare po

(Maku 6.53-56)

³⁴ Mame ikuhpo takuohse rahkene eya xine. Mame toeporehkase toto Kenezare pona.

³⁵ Morarame Jezu eneryke tonetupuhse morotõkomo a, Kenezare põkomo a. Morara exiryke morotõkõ kurãkõkara tonehpose eya xine Jezu a toto kurãkatohme ropa. Ynara tykase toto Jezu a:

³⁶ — Ah oupõ ehpiry apõ toto kurãkõkara, ajohpãme samo, tykase toto Jezu a, tuhkãkomo. Mame Jezu zupony tytemuhmase ahtao kurãkõkara a, toekurãkase ropa toto, emero porehme.

15

Juteu tamuru tō namorepatopōpyry (Maku 7.1-13)

¹ Mame Jerusarē poe parixeu tō toytose Jezu a, Moeze omihpyry poko imehnō amorepananō maro. Mame ynara tykase toto eya:

² – Oty katoh kytamurukō omipona pyra opoetory tō nae? “Osemahxīpo rokē otuhtoko zae oehtohkōme,” katopōpyry tuenikehse toto, tykase toto Jezu a.

³ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Atamurukō omihpyry poko rokē matose. Ritonōpo omiry poko tuenikaroro sã matose. Naeroro aomipona pyra matose.

⁴ Ynara tymerose Ritonōpo omiryne: “Kure omykō tyritoko. Kure asakō tyritoko roropa,” me tymerose. Ynara roropa tymerose Ritonōpo omiryne: “Tumy eunopyryhtao imepyny a, tyse roropa eunopyryhtao, mokyro etapapotoko aorihthome, tumykō eunopyryke eya,” me tymerose Ritonōpo omiryne.

⁵ Yrome Ritonōpo omiry tyorōmãko matose. Azahkuru imehnō amorepãko roropa matose. Ynara ãko matose eya xine: “Tÿkyryneke awahtao xine omykō akorehmatohme repe, asakō maro. Yrome ekarory se pyra awahtao xine eya xine, ynara kahtoko eya xine: ‘Jomihpyry ae senohne Ritonōpo kyryryne rokē mana,’ kahtoko eya xine,” ãko matose imehnomo a, tumykō pyno se pyra exiketomo a.

⁶ “Morara karyke oya xine, òkyryrykō anapoipyra omykō mana,” ãko matose imehnō

amorepãko. Ritonõpo omipona pyra matose morara awahtao xine. Õmirykõ ke rokẽ Ritonõpo omiry myakamãko matose.

⁷ Ajohpe rokẽ matose. Zae Izaja omihpyry kynexine. Ynara tymerose eya Ritonõpo omiry me opoko xine:

⁸ “Õmirykõ ke rokẽ kure jyrõko matose.

Yrome okurohtao xine ymaro pyra matose ipunaka.

⁹ Toiparo rokẽ kure jyrõko matose,
jomipona pyra awahtao xine.

Jomiry tytyorõmase oya xine.

Tymyakãmase roropa oya xine õmirykõ ke.

Morara exiryke õmirykõ etary se hkopyra ase,”

tykase Izaja pake opoko xine, tykase Jezu eya xine.

Iirypyryme ehtoh poko

(Maku 7.14-23)

¹⁰ Morarame imoihmãkõ tykohmase Jezu a. Ynara tykase eya xine:

– Etatoko pahne. Enetupuhtoko roropa.

¹¹ Oty pokoino, ahno iirypyryme exõko nahe? Otuhtoh pokoino iirypyryme exõko? Arypyra, tonahsẽ enahnõko repe, yrome moro pokoino pyra iirypyryme matose exõko. Yrome õmirykõ xihpyry pokoino õsenetupuhtohkõ xihpyry pokoino roropa iirypyryme exõko matose okurohtao xine, iirypyryme oexirykõke, tykase Jezu toto a.

¹² Morarame Jezu a toytose ipoetory tomo zuruse. Ynara tykase toto eya:

– Tohne nexõ toto, õmiry etaryke tyya xine. Turo makene? tykase toto Jezu a.

¹³ Mame ynara tykase Jezu eya xine:

– Zae pyra toto ahtao Papa Kapuaõ narykah-pyryme pyra sã mã toto. Popyra mã toto, âtarykahmã samo. Imeĩpo âtaryka mukapõko Ritonõpo mana âtarykahme exiryke.

¹⁴ Ah moroto rokẽ mokaro nexino tonurākara sã toexirykõke. Tonurākara osenuhmara mana. Mokaro sã mã mokaro Ritonõpo namorepatopõpyry onenetupuhpyra toexirykõke. Mame tonurākara asakoro tâtarykohtao epukãko mã toto oramã aka tonure pyra toexirykõke, tykase Jezu eya xine.

¹⁵ Ynara tykase Peturu:

– Yna amorepako ropa moro poko, anamorepatopõpyry poko, tykase.

¹⁶ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Tuaro pyra ro matohu? Mokaro saaro matose.

¹⁷ Etatoko pahne. Kynapyrykõ enapyryhtao kyya xine, kýtaka xine omõnõko mana, kuwaku-rukõ aka roropa, enara. Mame okynã pyra tûtãko ropa mana tuekase ahtao. Yrome kynapyrykõ iirypyryme kyripyra xine mana.

¹⁸ Kuosenetupuhtohkõ xihpyry poe oturũko sytatose. Mame moro pokoino iirypyrymehxo exĩko sytatose.

¹⁹ Iirypyryme awahtao xine okurohtao xine oorypyrykõ poko penetãko matose, imehnõ etapãko matose, imehnõ nohpo tõ poko exĩko matose, imeimehnõ ryhmary se exĩko, ematonãko matose, ajoajohpe exĩko, imehnõ kerekeremãko roropa matose.

²⁰ Morohne poko awahtao xine, popyra exĩko matose, iirypyryme, enara. Yrome osemahpyra awahtao xine õtukurukohtao otyme popyra nae?

Morohne iirypyryme kyripyra xine mana, tykase Jezu eya xine.

*Jezu enetupuh̄topõpyry nohpo a
(Maku 7.24-30)*

²¹ Morotoino Jezu toytose ropa Tiro pata pũtokoxi, Xitõ pata pũtokoxi roropa.

²² Mame nohpo toytose Jezu a, Kanaã pono. Moroto esary kynexine nohpo esary. Morara exiryke tosae toytose ynororo Jezu enese.

– Tawi parỹpyryme mase. Morara exiryke oehno oya. Yna pyno exiko ajohpãme samo. Jẽxiry jorokohpe mana. Etuarimãko mana yronomyryme, tykase nohpo Jezu a.

²³ Yrome onetapỹ sã toehse Jezu aporo. Mame Jezu poetory toytose eya.

– Mose xihpyry aropoko ropa. Kuekahma-torỹko kahpyry mana. Panaikato roropa mana, tykase Jezu a toto.

²⁴ Mame ynara tykase Jezu nohpo a:

– Tonehpose ywy tarona Izyraeu tõ pakõ pokoino. Kaneru sã toehse mã toto. Tytahse sã mã toto. Tosẽkõ waro pyra toehse roropa mã toto, tykase Jezu eya.

²⁵ Morara kary etaryke tyya tosekumuru po ty-porohse nohpo Jezu myhtokoxi.

– Kuakorehmako ajohpãme samo, tykase ynororo eya.

²⁶ Ynara tykase Jezu eya:

– Popyra poeto napyry ekarory kaikuxi a omise poeto ahtao, tykase Jezu nohpo a.

²⁷ Mame ynara tykase nohpo eya:

— Ajohpe pyra mase. Juteu tō ekyme sã ynanase juteume pyra yna exiryke. Yrome toto eky sã tōsē akumuru eraximãko ynanase, toto zoh akoĩpyry eraximãko, tykase nohpo Jezu a.

²⁸ Morara kary etaryke tyya ynara tykase Jezu eya:

— To! Kuenetupuhno yronomyryme. Tone-tupuhse jexiryke oya, ãkorehmãko ase, tykase Jezu eya. Mame axĩ mokyro ãxiry toekurãkase ropa, morara karyke rokē Jezu a.

Tuhkãkō kurãkatopõpyry ropa Jezu a

²⁹ Morotoino Jezu toytose ropa ikuhpo Karirea ehpiuroko. Mame ypy taunuhmase tyya ahtao typorohse nono pona.

³⁰ Mame imoihmãkō toytose eya. Tymaro xine ytoytohnō tarose kurãkōkara, jaxiry kurãkara te, tonurãkara te, jaxiry osetokye exiketomo te, sekere kahnomo te. Imehnō kurãkara roropa tarose toto a Jezu myhtokoxi. Mame kurãkōkara tukurãkase ropa eya moroto.

³¹ Mame tōsenuruhkase imoihmãkomo kurãkōkara kurãkary ropa eneryke tyya xine. Sekere kapynỹpo tō sekere tykase ropa. Jaxiry osetokye exiketō osepune toehse ropa jaxiry, toekurãkase ropa te, ytoytopynỹpo roropa toekurãkase ropa. Xikihxikihme toytose ropa te, tonure pyra aexihpyry roropa toekurãkase ropa. Kure tōsenuhmase ropa. Mame:

— Kure Ritonõpo mana, Izyraeu tō esēme, tykase toto imoihmãkomo.

Imoihmãkō otuhmatopõpyry Jezu a 4.000mãkomo (Maku 8.1-10)

³² Morarame Jezu a typoetory tō tykohmase tyya. Ynara tykase ynororo eya xine:

– Emynyhmāko ase moxiā poko, imoihmākō poko, toto pyno jexiryke. Oseruao tōmehse toto ymaro toexirykō poko. Mame seromaroro ty-nahke pyra toehse toto. Toto aropory se ropa ase repe. Yrome toto anautuhmara jahtao toto aro-pory se pyra ase, aepukarykōino, jamihme pyra toto exiryke, omise toto exiryke, tykase Jezu typo-etory tomo a.

³³ Ynara tykase ipoetory tomo:

– Yrome ahno esary kara sero taro. Otokoino moxiā napyry rīko sytatothu? tykase ipoetory tomo, tōturupose Jezu a.

³⁴ – Otāto wyi nae matou? tykase Jezu toto a.

– 7me rokene. Kana roropa nae ynanase tuhke pyra, tykase toto.

³⁵ Mame imoihmākō typorohkapose Jezu a nono pona.

³⁶ Moro wyi tapoise eya kana maro.

– Kure mase Papa, senohne onekarohpyry, tykase. Morarame wyi tohtohkane typoetory tomo a ekarotohme, ekamotohme imoihmākomo a. Morararo kana apiakane Jezu typoetory tomo a ekarotohme, ekamotohme imoihmākomo a.

³⁷ Mame tōtuhse toto emero porehme. Tuesa-
pare toh toehse. Mame wyi akoīpyry tanỹse ropa eya xine, tōsē akoīpyry maro. Ipoetory tomo a tanỹse 7me ruto pehme.

³⁸ Mame imoihmākō tuhke exiry 4.000me kynexine orutua kō rokene. Nohpo tō roropa tuhke kynexine. Poetohti tuhke roropa kynexine.

³⁹ Morarame imoihmākō taropose ropa tyya ahtaot kynotyryne ropa ynororo, kanawa aka. Mame kýtone ropa Makatā pona.

16

*Jezu jamitunuru enery se parixeu tō ehtopōpyry
(Maku 8.11-13; Ruka 12.54-56)*

¹ Mame parixeu tō toytose Jezu a, satuseu tō maro. Azahkuru Jezu enery se toh kynexine, ihxirotome repe. Morara exiryke ynara tykase toto Jezu a:

– Ritonōpo poe nymyry awahtaot ajamitunuru enepoko yna a, ynaneneryme, tykase toto.

² Yrome ynara tykase Jezu eya xine:

– Kokonie pukuro kapu enēko matose. Mame kamirame kapu eneryhtaot oya xine ynara āko matose: “Kure kokoro exīko mana. Konopo oehpyra kokoro,” āko matose.

³ Yrome pakeimo kapu kamirame eneryhtaot oya xine: “Konopo oehnōko seroae,” āko matose. Tuaro matose. Kapu eneryhtaot oya xine konopo oepyry poko enetupuhnōko matose repe. Yrome Ritonōpo mūkuru oepyry poko, tuaro pyra sã matose. Kurākō apiakatoh poko, onenetupuhpyra roropa matose.

⁴ Amarokō iirypyryme matose. Ritonōpo omipona pyra roropa matose. “Ajamitunuru enepoko yna a. Enery se ynanase,” āko matose ya repe. Arypyra, yjamitunuru onenepopyra ase oya xine. Toiro rokē yjamitunuru enepōko ase oya xine. Jona ehtopōpyry sã enepōko ase oya xine, tykase Jezu eya xine.

Mame turumekase ropa toto Jezu a. Toytose ropa imepỹ pona ropa.

*Pou porutatoh sã parixeu tō ehtopõpyry
(Maku 8.14-21)*

⁵ Ikuhpo mõpozakoxi tãtakuohse ropa typoetory tō maro. Yrome wyi anaropyra tokurehse toto, tuenikehse toexirykõke.

⁶ Mame ynara tykase Jezu eya xine:

– Tuaro ehtoko. Pou porutatoh sã parixeu tō namoreparý tō mana, satuseu tō namoreparý tō roropa, tykase.

⁷ Mame morara kary etaryke tyya xine tõturuse ipoetory tō oseya rokene. Ynara tykase toto:

– Morara tykase Jezu wyi onenehpyra tokurehse kuexirykõke tuenikehse kuexirykõke, tykase toto oxime rokene.

⁸ Yrome typoetory tō otururu waro Jezu kynexine. Morara exiryke ynara tykase eya xine:

– Oty katoh wyi pyra oexirykõ poko oturũko matou? Jenetupuhpyra ro rukuh matohu, tykase Jezu eya xine.

⁹ – Tuaro pyra ro rukuh matohu? Pake hkopyra imoihmãkõ autuhmapoase onenerykõme. 5me rokẽ wyi pitiko nae mexiatose. Yrome tytohtokase ahtao ya tuhke toehse. Mame imoihmãkõ tõtuhse, 5.000 motye. Mame tõtuhkehse toto ahtao, otãto ruto pehme manymyatose ropa wyi akoĩpyry, tõsẽ inamatyã maro?

¹⁰ Moromeĩpo 4.000mãkõ autuhmapoase ropa. 7me rokẽ wyi pitiko nae nexiase. Morarame otãto ruto mypehkatose, wyi akoĩpyry ke? tykase Jezu eya xine.

11 — Jomiry onetara sã matose. Wyi poko pyra oturũko akene. Tuaro ehtoko parixeu tũ namorepary poko, satuseu tũ namorepary poko roropa, ykano. Kure osekarõko toh mã repe tyrypyrykõ poko ro tahtao xine.

12 Morarame tuaro toehse ropa toto Jezu poetory tomo. Wyi poko tomeseke toto ehtoh poko toto anamorepara Jezu kynexine. Yrome parixeu tũ namorepatoh poko, satuseu tũ namorepatoh poko roropa turuse toto Jezu a. Moro poko tutuarõtase ropa toto.

Peturu nurutopõpyry

Jezu poko

(Maku 8.27-30; Ruka 9.18-21)

13 Morotoino typoetory tũ maro toytose Jezu Sezarea Piripe pũtokoxi. Mame Jezu tõturuse typoetory tũ maro. Ynara tykase ynororo eya xine:

— Kapu ae Ayhtohpyry ase. Yrome onoky nymyryme keh jekarõko tarõkõ nae? tykase, tõturupose eya xine.

14 — Joãome oekarõko mã toto ahno ĕpurihkaneme, tykase toto. — Imehnõ Eriame oekarõko roropa mã toto. Imehnõ roropa Jeremiame oekarõko roropa mã toto. Imehnõ otarame urutõme Ritonõpo poe oekarõko mã toto, tykase Jezu poetory tũ eya.

15 — Amarokõ ke, onokyme roropa jekarõko matou? tykase Jezu eya xine, typoetory tomo a.

16 Ynara tykase Ximão Peturu eya:

— Ritonõpo nymenekahpyryme mase, iirypyrymãkõ kurãkaneme. Ritonõpo mũkurume nymyry mase, tykase Peturu eya.

17 Ynara tykase Jezu eya:

– Ý zaerohxo rukuh ma Ximão, João mûkuru. Juaro oexiry imehnõ poe pyra mana. Imehnõ namorepatopõpyry poe pyra mase juaro. Papa Kapuaõ poe juaro toehse mase.

¹⁸ Juaro oehtoh mekaro ya. Naeroro awaro jehtoh ekaroxi oya. Oesety, “Peturu” kary, “Topu pitiko” kary. Topu onytyromara imehnõ mana. Moro saaro jenetuputyry oya onytyromara imehnõ mã exïko, yronomyryme jenetuputyryke oya. Morarame asã emero ypoetory tõ orẽpyra tyrïko ase, yronomyryme jenetuputyryhtao eya xine. Mame orẽpyra exikehpyra mã toto toorikyrykõ ponãmero, tykase Jezu eya.

¹⁹ – Tapyi erase sã exïko roropa mase. Tapyi esẽ ytoryhtao soroto ekarõko erase a mana. Moro saaro tosëkõme Ritonõpo enetupuhnanõ tuisaryme orïko ase. Imehnõ zurũko mase zae pyra ehtoh poko pyra toto ehtohme toto esẽme samo. Ritonõpo poe morara tyripõko mase. “Senohne kure tyriry,” karyhtao oya taro nono po, Ritonõpo poe morohne tyripõko mase.

²⁰ Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

– Onekaropyra ehtoko imehnomo a Ritonõpo nymenekahpyryme jehtoh poko, sero põkõ kurãkaneme, tykase.

*Toorikyry poko Jezu oturutopõpyry
(Maku 8.31–9.1; Ruka 9.22-27)*

²¹ Morotoino typoetory zurupitone Jezu toorikyry poko. Ynara tykase ynororo:

– Jerusarẽ pona ytõko ase Ritonõpo omi poe. Moroto jahtao yyryhmãko juteu tõ esẽ mana, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ roropa, Moeze

omihpyry poko imehnõ amorepananõ roropa. Mame jetapapõko mã toto. Ýrome oseruao tõmehse ahtao ěsemãnõko ropa ase, tykase Jezu eya xine.

²² Morarame imehnõ myhtoino Jezu tarose Peturu a zurutohme takorony a tõturutoh samo. Ynara tykase ynororo:

– Morara kara exiko Jezu. Ritonõpo sãtã oetapapopyra mana. Orihpyra sãtã mase, tykase Peturu eya.

²³ Ýrome toeramase Jezu Peturu a. Ynara tykase ynororo eya:

– Mynyhme exiko! Joroko tamuru sã mase. Jakorekehkãko mase. Æmoreme rokẽ morohne poko osetupuhnõko mase ahnome oexiryke. Ýrome Ritonõpo poe pyra õsetupuhtoh mana, tykase Jezu Peturu a.

²⁴ Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

– Ymaro oytorykõ se awahtao xine openetatohkõ irumekatoko. Oorikyrykõ ymaro enetupuhtoko oorypyrykõ poko. Mame ymaro rokẽ ehmaropa, tykase ynororo.

²⁵ – Osepyno awahtao xine orihnõko ro matose. Ýrome ypoetoryme awahtao xine oorikyrykõ zuno pyra matose. Jomipona roropa awahtao xine orihpỹme exiko matose, enara.

²⁶ Otara ãko matou senohne emero omõkomorykõme toehse ahtao oorikyrykõ ke rokẽ epehmatohme? Arypyra, toiparo rokẽ morohne esẽme exiko matose, oorikyrykõ ke epehmãko matose. Onykenãpara roropa ekurehnõko matose. Morararo orihpyra oehtohkõ onepehmara mã

omõkomorykomo. Otinerũkõ roropa ipune pyra mana, tykase Jezu eya xine.

²⁷ – Kapu ae Ayhtohpyry ase sero nono pona. Imeĩpo orẽpyra oehnõko ropa ase tuisamehxo Papa jamitunuru maro, Papa nenyohyã maro roropa. Morara ahtao sero põkõ epehmãko ase, emero porehme, toto nyrihpyry epehpyryme.

²⁸ Etatoko pahne, toitoine matose Kapu ae Ayhtohpyry enẽko. Tuisame aexiry enẽko matose orihpyra ro awahtao xine, tykase Jezu eya xine.

17

Jezu maro Moeze ehtopõpyry Eria maro (Maku 9.2-13; Ruka 9.28-36)

¹ Morarame 6me tõmehse ahtao typoetory tarose Jezu a oseruao rokene. Kaetokõ pona tarose toto, ypy pona. Peturu tõ tarose eya, Peturu, Tiaku, João, enara.

² Mame tanyhtase ynororo, saeremã sã toehse ynororo toto neneryme. Ëmyty zemimã sã toehse, xixi samo. Zupõ roropa karimutume toehse, saerehkane samo toto neneryme.

³ Mame Jezu maro Moeze tõ tonese eya xine, Eria maro. Oturũko toh kynexine Jezu maro.

⁴ Mame ynara tykase Peturu Jezu a:

– Jezu, kure sytatose taro. Ise awahtao tapyi pitiko amoxi oseruao, axĩtao rokene, toiro atapyĩme, toiro Moeze tapyĩme, toiro Eria tapyĩme, enara ehtohme, tykase Peturu.

⁵ Yrome aotururuhtao ro akurũ tooehse, putokane. Mame omi totase toto a akuru htae. Ynara tykase:

– Umũkuru nymyry mose ro, umũkuru kurano, yzamaro exikety. Mose omiry etatoko, tykase omi kaino.

⁶ Mame Ritonõpo omiry etaryke tyya xine tõserehse Jezu poetory tomo. Nono pona toepukase toto pohme.

⁷ Mame typoetory tomo a toytose Jezu. Tapose toto eya.

– Owõtoko ropa ty. Oserehpyra ehtoko, tykase Jezu eya xine.

⁸ Morara exiryke tõsenuhmase ropa toh repe. Yrome mokaro onenepyra ropa toh kynexine. Jezu rokẽ tonese eya xine.

⁹ Mame toto yhtory ropa ahtao ypy poe ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

– Imehnõ onurupyra ehtoko aporo onenehpyrykõ poko. Tõsemãse ropa jahtao rokẽ imehnõ zurutoko, tykase Jezu eya xine.

¹⁰ Mame ynara tykase toto Jezu a:

– Oty katoh ynara ãko Moeze omihpyry poko amorepatõkõ nae: “Eria oehnõko mana osemazuhme,” ãko? tykase toto, tõturupose Jezu a. Mame ynara tykase Jezu eya xine:

¹¹ – Zae ro mã toto, Eria oepyry poko osemazuhme, sero põkõ tuarõtanohpose kapu ae aepyhpyry poko, tykase Jezu eya xine.

¹² – Yrome ynara ãko ase oya xine, Eria tooehse mana pake. Yrome onenetupuhpyra sero põkõ nexiase. Tyyryhmase ynoroõ eya xine. Mokyro ryhmatopõpyry sã Kapu ae Ayhtohpyry roropa ryhmãko mã toto, tykase Jezu typoetory tomo a.

¹³ Mame morara kary etaryke tyya xine tone-tupuhse toto a. João ahno ĕpurihkane poko Jezu otururu tonetupuhse eya xine.

*Poeto kurākatopōpyry ropa poko Jezu a
(Maku 9.14-29; Ruka 9.37-43a)*

¹⁴ Morarame imoihmākomo a toytose ropa toto. Mame orutua toytose Jezu a. Tosekumuru po typorohse ynororo Jezu ĕpataka.

¹⁵ Ynara tykase ynororo Jezu a:

– Ajohpāme sā umūkuru poko oenupunakohxo. Epuepukāko mana. Tuhke toepukase ynororo apoto htaka, tuna kuaka, enara.

¹⁶ Mose enehno opoetory tomo a repe. Yrome onukurākasaromepyra toh kynako, tykase ynororo Jezu a.

¹⁷ Ynara tykase Jezu eya:

– Onenetupuhpyra ro matose azahkuru oexirykōke. Okynā amaro xine ywy repe, yrome jenetupuhpyra ro matose. Typenekehse ywy opoko xine. Omūkuru enehko ya, tykase Jezu.

¹⁸ Mame zae joroko tutūtanohtose Jezu a. Joroko tutūtase ahtao mokyro ae kure toehse ropa mōtoino rokene, joroko ke taōkemỹpo.

¹⁹ Morarame imoihmākō maro pyra Jezu ahtao ipoetory tō toytose eya.

– Oty katoh yna omi poe joroko tūtara kynako? tykase toto Jezu a.

²⁰ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Pitiko rokē jenetuputyryke oya xine tūtara joroko kynako, ōmipona xine pyra kynako. Etatoko pahne, jenetuputyryhtao oya xine pitiko repe, moxitatu puhturu samo, ynara āko matose sero

somohmã netaryme: “Ytoko esyryhmako mōtona,” ãko matose. Mame õmi poe xine esyryhmãko mana. Emero tyriry waro exiiko matose.

²¹ Yrome yronomyryme õtururukohtao rokẽ Ritonõpo maro otuhpyra roropa awahtao xine õtururukohtao, morara awahtao xine rokẽ mokatohne tũtanohpõko ropa matose, tykase Jezu typoetory tomo a.

*Toorikyry poko Jezu oturutopõpyry
(Maku 9.30-32; Ruka 9.43b-45)*

²² Morarame Karirea po tõximõse ropa toto, Jezu maro ipoetory tomo. Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

— Kapu ae Ayhtohpyry ekarõko mã toto imehnomo a.

²³ Jetapãko mã toto. Yrome oseruao tõmehse ahtao jẽsemãkapõko ropa Ritonõpo mana, tykase.

Mame toemynyhmase toto, ipoetory tomo, yronomyryme.

Tineru pitiko ekarory poko Ritonõpo Tapyĩ tinerũme

²⁴ Morarame Jezu toytose Kapanaũ pona typoe-tory tõ maro. Mame moroto tineru apoine toytose Peturu a tineru pitiko apoitohme Ritonõpo Tapyĩ tinerũme. Toipe juteu tomo, emero jeimamyry ae tineru pitiko epehmãko tineru apoine a Ritonõpo Tapyĩ kurãkatohme. Mame ynara tykase tineru apoine Peturu a:

— Ritonõpo Tapyĩ kurãkatoh epehmãko oesẽkõ nae? tykase, tõturupose eya.

²⁵ — ÿ, tykase Peturu. — Epehmãko mana.

Mame tapyi taka tomõse ahtao ynara tykase Jezu Peturu a:

– Ximão, otara ãko ma? Onokãkomo a tineru epehmapõko sero põkõ tuisary tõ nae, tyekyry tomo a, imehnomo a? tykase Jezu, tõturupose.

²⁶ – Imehnomo a, tykase Peturu. Ynara tykase Jezu:

– Morara ahtao jekyry onepehmara mana. Imükuru tõ roropa onepehmara mana. Ritonõpo mükurume ase. Naeroro ya tineru onepehmapopyra mã toto, tykase.

²⁷ – Yrome tohne mokaro riry se pyra sytatose. Morara exiryke kana anÿse ytoko ikuhpo kuaka. Mame osemazuhme kana tanÿse oya ahtao, ïtaka eneko. Tineru enëko mase ïtao. Moro tineru aroko tineru apoine a, Ritonõpo Tapyï tinerÿme, onekaroryme ynekaroryme, enara, tykase Jezu eya.

18

Tuisame ehtoh poko

(Maku 9.33-37; Ruka 9.46-48)

¹ Morarame ipoetory tõ tooehse Jezu a ekaropose:

– Onoky tuisamehxo exïko nae Ritonõpo esao? tykase toto tõturupose.

² Mokaro omiry etaryke Jezu a poeto tykohmase tyya. Xikihme tyrise eya mokaro neneryme.

³ Mame ynara tykase ynororo eya xine:

– Etatoko pahne, etyorõmara awahtao xine omõsaromepyra matose Ritonõpo esaka. Yrome oetyorõmarykohtao, poeto pitiko sã toehse awahtao xine, omõnõko matose Ritonõpo esaka, tykase.

4 – Imehnõ poetoryme sã toehse awahtao xine, mose poeto samo, imehxo exïko ropa matose Ritonõpo esao.

5 Mame jomi poe, poeto pitiko mose panõ pyno awahtao xine, ypyno roropa matose, tykase Jezu.

*Imehnõ kukuru poko iirypyryme aehtohkõme
(Maku 9.42-48; Ruka 17.1-2)*

6 – Yrome poeto pitiko jenetupuhpitoryhtao tosẽme, mame mokyro tyoro amoreparyhtao oya xine urumekatohme ropa eya popyra matose ipunaka. Awãnohtoryko roropa Ritonõpo mana. Kurehxo oya xine exiry topu konõto mykyry opymyrykõ ae onerymapotohkõme tuna kurohtaka, poeto pitiko onenekunohpyra ro awahtao xine. Popyrahxo oya xine exïko poeto pitiko tonekunohse oya xine ahtao. Awãnohtoryko Ritonõpo mana.

7 Sero nono po iirypyryme imehnõ riponanõ nae. Urumekapõko mã toto oya xine, oorypyrykõ poko rokẽ oehtohkõme. Toipe toh mã repe. Yrome mokaro wãnohnõko itamurume Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.

8 – Oemarykõ pokoino urumekary se awahtao xine ihkohtoko ipahtohme. Morararo opupurukõ pokoino urumekary se awahtao xine ihkohtoko ipahtohme. Kurehxo Ritonõpo esaka õmomyrykõ etone tomahke. Popyra mã oya xine apotoimo htaka õmomyrykõ osetatoro oemarykõ exiryke, ezehpÿ htaka. Kurehxo roropa oya xine Ritonõpo esaka õmomyrykõ etone tupuhke awahtao xine. Popyra mã oya xine apotoimo htaka õmomyrykõ opupurukõ osetato exiryke.

⁹ Oenurukomo a urumekaporyhtao toutoko ipahtohme. Kurehxo oya xine Ritonõpo esaka õmomyrykõ etone tonure awahtao xine. Popyra mã oya xine õmomyrykõ apotoimo htaka osetatoro tonure awahtao xine, tykase Jezu eya xine.

*Kaneru mũkuru itatyhpyry
(Ruka 15.3-7)*

¹⁰ – Tomeseke ehtoko: “Poeto kahpyry,” kara ehtoko poeto pitiko poko. Ritonõpo nenyohtyã poeto pitiko akorehmãko mã toto. Etatoko pahne, mokaro torẽnase Ritonõpo ãpataka toytorykõ poko. Papa Kapuaõ ãpataka toytorykõ poko, tykase Jezu.

¹¹ (Kapu ae Ayhtohpyry tooehse sero pona, iirypyrymãkõ pynanohse. Itahtyã sã iirypyrymãkõ mana.)

¹² – Etatoko pahne, tuhke tokyke kaneru esẽ mana. 100me eky tõ mã otarame. Mame otara ãko nae toiro toky tytahse ahtao? Ynara ãko mã otarame: “Jeky tõ nomõko ase aporo taro ona po, toto otukuruhtao,” ãko mana. Mame ytõko mã ynororo, itatyhpyry zupise ropa.

¹³ Mame toky tonese ropa ahtao tãkye exĩko ropa mana itatyhpyry tonese ropa tyya exiryke. Yrome imoihmãkõ enery poko tãkye hkopyra mana tahpyra toto exiryke.

¹⁴ Moro saaro Omy kapuaõ mana. Poeto pitiko otuenikary se pyra mã ipunaka. Toto pynanopyry se ynororo mana tymaro toto ehtohme, tykase Jezu eya xine.

Ãkorõ akorehmary poko iirypyryme toehse ahtao

15 – Mame imepỹ iiryryryme toehse ahtao, ytoko eya oturuse, iiryryry poko. Tokare pyra oturutoko eya aporo, toiroro imaro. Mame õmiry etaryhtao eya, tyyrypyry rumekaryhtao roropa eya oepeme exĩko ropa mana. Ãkorõme roropa exĩko mana.

16 Yrome õmiry etary se pyra ahtao, amaro imepỹ aroko, otarame toiro otarame asakoro, õmiry etaneme, ãkorehmaneme roropa. “Asakoro ahtao ipune, oseruao ahtao roropa ipune,” ãko Ritonõpo omiry.

17 Yrome õmirykõ etary se pyra ahtao ypoetory tõ zurutoko, oximõme toto ahtao. Mame oximõmãkõ omiry etary se pyra ahtao, azahkuru nymyry mokyro mana. Tyyrypyry rumekary se pyra mana. Naeroro ypoetoryme pyra mana, tykase Jezu eya xine.

Otytyko popyra ekarory poko

18 – Etatoko pahne, imehnõ zurũko matose zae pyra ehtoh poko pyra toto ehtohme. Ritonõpo poe morara tyripõko matose. “Senohne kure tyriry,” karyhtao oya xine taro nono po, Ritonõpo poe morohne tyripõko matose.

19 – Tyoro roropa, atae awahtao xine õtururukohtao Ritonõpo a sero nono po õmirykõ etãko Ritonõpo mana. Mame ise oehtohkõ rĩko Papa Kapuaõ mana.

20 Oximõme toehse awahtao xine ypoko, jomiry poko roropa, amaro xine ase, tuhke pyra awahtao xine ro, otarame asakoro rokẽ awahtao xine, otarame oseruao, amaro xine ro ase.

Imehnõ rypyry poko wenikehtohme ropa

21 Morarame Peturu toytose Jezu a ekaropose. Ynara tykase ynororo eya.

– Tuisa, oturupose oehno oya. Otarāme imepỹ yyryhmāko mana. Ykerekereemāko mana. Yzehno exīko mana. Mame osepeme se ropa exīko mana ajoajohpe toehxīpo. “Yzehno pyra exiko ajohpāme samo,” āko ya mana. “Ÿ, oty kara hnae,” āko ywy eya. “Moro poko wenikehnōko ase, oorypyry poko.” Mame wāto ropa pixo ajoajohpe exīko ropa mana. Moromeĩpo oehnōko ropa mana jepeme toehtohme ropa. Otāto kure morara rypyry korokary ootomose, 7me? tykase Peturu, tōturupose.

22 – Arypyra, tykase Jezu eya. – 7me imepỹ rypyry a tuenikehse awahtao kure repe. Yrome tuhke rokē azahkuru toehse oya imepỹ ahtao, mame tyyrypyry rumekary se ropa toehse ahtao ekurākako ropa imaro, ekuhpỹme, tykase Jezu eya.

23 – Ynara exiryke, oesēkōme Ritonōpo exiry ynara sā mana, pata konōto esē samo. Mokyro typoetory tomo a epehmapory se toehse, pata esemy. “Ytinerũ epehmapōko ase ypoetory tomo a emero porehme,” tykase ynororo.

24 Mame okynā pyra toiro ipoetory tonehse eya xine pata esē ēpataka, tuhke tineru onepehmara ro exikety kynexine, miujāo motye.

25 Yrome tytineruke pyra kynexine ynororo. Morara exiryke onepehmara kynexine. Naeroro ynara tykase esemy: “Mose ekarotoko imehnō namotome aehtohme tineru apoitohme epehpyryme, ynororo, ipyty, ipoenomo, imōkomory. Emero porehme ekarotoko tineru

apoitohme jepehmatohme ropa,” tykase ynororo pata esemy.

²⁶ Mame tosekumuru po typorohse mokyro tosē ěpataka. Ynara tykase: “Atarypopyra exiko ypoko ajohpāme samo. Oepehmāko ro ase emero porehme,” tykase ynororo eya.

²⁷ – Mame nupunato typoetory tonese pata esemy a. Typynanohse ropa eya. Ynara tykase ynororo typoetory a: “Ywy roro epehmāko ase. Ytoko ropa. ‘Onepehmararohxo hano,’ kara exiko,” tykase typoetory a pata esemy.

²⁸ Mame mokyro tutūtase ropa tākye, onepehmapopyra tosē toehse exiryke. Yrome toytory ropa ahtao imepỹ tonese eya, topehmara exikety roropa. Mame ynara tykase ynororo eya: “Otara ahtao jepehmāko mah?” tykase eya rahkene. Tuhke pyra inepehmary kynexine repe, pitiko rokene. Yrome esenary poko tapoise eya topehmara exiryke. Tosenakorōkorōmase eya epehpyry sato a jehno toehse toexiryke. “Axĩ ke kuepehmako emero porehme,” tykase ynororo eya.

²⁹ – Mame tosekumuru po typorohse mokyro, mokyro ěpataka. Ynara tykase ynororo eya: “Jesenakorōkorōmara exiko. Kurumekako ropa ajohpāme samo. Oepehmāko ro ase emero,” tykase ynororo eya.

³⁰ – Yrome mokyro omiry onetapỹ sã toehse, jehno toexiryke. Eya tōmapose āpuruhpyry taka topehmara exiryke.

³¹ Mame moro eneryke tyya xine imehnō erohketō tākye pyra toehse. Tosēkō zuruse toytose

toto, pata esē zuruse. Emero tynenehpyrykō tokarose eya.

³² Mame toto omiry etaryke tyya typoetory xihpyry tonehpose ropa tyya. Ynara tykase ynororo eya: “Ypoetory kahpyry mase. Tuhke tineru onepehmara mexiase ya, miujão motye. Yrome, ywy roro epehmãko ase, ase oya repe. ‘Onepehmararohxo hano,’ kara ke exiko, ase oya repe.

³³ Naeroro kure imehnõ pyno roropa oexiry, opyno jehtopõpyry samo,” tykase pata esemy typoetory a.

³⁴ – Morarame typoetory zehno toehse ynororo yronomyryme. Āpuruhpyry taka tōmapose eya, aetuarimatohme topehmara exiryke roropa, moro epehmatohme emero porehme, tykase Jezu.

³⁵ – Mokyro saaro Papa Kapuaõ mana. Otu- arimapotorỹko mana emero porehme imehnõ rypyry poko oweniketyrykō se pyra awahtao xine okurohtao xine, tykase Jezu eya xine.

19

Typyxiãkō rumekary poko iniokomo a (Maku 10.1-12)

¹ Morarame moro poko tōturukehse Jezu ahtao Karirea poe kýtone ropa juteu tō esaka ropa Jutea pona, Joatão mōpozakoxi.

² Imoihmãkō imaro toytose. Mame tukurākase ropa toto eya moroto.

³ Morarame parixeu tō toytose eya oturupose. Azahkuru aexiry enery se toh kynexine repe, ihxirotohme repe. Morara exiryke ynara tykase toto eya:

– Zae ro sytatou kypyxiäkõ rumekaryhtao kyua xine kuamoreme xine irumekary se toehse kuahtao xihne? Otara ãko Ritonõpo nae morara exinohtao? tykase toto.

⁴Ynara tykase Jezu:

– Ritonõpo omiry onysekeremara ro matou? Ynara tymerose pake: “Emero tyrise ahtao Ritonõpo a, orutua tyrise eya nohpo maro.”

⁵Mame ynara tykase ynororo: “Naeroro orutua tummy rumekãko mana, tyse rumekãko roropa mana tyyty maro rokẽ toehtohme. Mame mõkaro asakoro toiro pũ sã exõko mana, tyyty maro rokene,” tykase Ritonõpo toto poko.

⁶Naeroro osetyoro pyra mã toto. Osepũme rokẽ mã toto tyyty maro. Oximaro tyripose Ritonõpo a exiryke oxirumekara toh mana, tykase Jezu toto a.

⁷Ynara tykase parixeu tõ eya:

– Morara ahtao oty katohme Moeze a pape tymeropose? Ynara tykase ynororo pake: “Opyty rumekary se awahtao xine pape imerotoko moro poko. Mame pape ke rokẽ opytõpyry kõ aropoko ropa owinoino xine.” Morara tymerose Moeze a pake, tykase toto Jezu a.

⁸Ynara tykase Jezu eya xine:

– Õsenetupuhtohkõ tũpore exiryke morara tymerose Moeze a. Ritonõpo omiry onenetupuhpyra oexirykõke. Yrome osemazuhme emero tyriryhtao Ritonõpo a, opyxiäkõ rumekapory se pyra Ritonõpo kynexine.

⁹Etatoko pahne opyxiäkõ kure rokẽ ahtao oya xine, imehnõ orutua poko pyra roropa ynororo ahtao, mame irumekaryhtao oya xine, imepõ

apoitohme oya xine opyty myakāme, popyra matose ipunaka. Iirypyryme matose, tykase Jezu eya xine.

¹⁰ Ynara tykase ipoetory tomo:

– Morara ahtao kurehxo pytara kuexirykomo, tykase toto.

¹¹ – Ỹ, tykase Jezu. – Otarāme kurehxo oya xine pytara oexirykomo. Yrome toitoine rokē Ritonōpo poe pytara matose, emero pyra, tykase eya xine.

¹² – Oxisā pyra matose. Typytary se pyra exiketō nae tomukase toexirykōke. Imehnō toipe moino ro tonurutopōpyrykō poe ro typytarykō se pyra mā toto. Imehnō roropa Ritonōpo enetuputyryke tyya xine tutuisarykōme pytara mā toto Ritonōpo poko rokē toehtohkōme. Moro waro awahtao xine otato ehtoko, tykase Jezu eya xine.

*Kure poetohti ritopōpyry poko Jezu a
(Maku 10.13-16; Ruka 18.15-17)*

¹³ Morarame imehnomo a typoenōkō tonehse Jezu a, zupuhpyrykō apotohme eya. Typoenōkō poko Jezu otururu etary se roropa toh kynexine Ritonōpo a. Mame toto eneryke tyya xine Jezu poetory tomo a turuse toto Jezu onerekohmara toto ehtohme.

¹⁴ Yrome toto omiry etaryke tyya ynara tykase Jezu:

– Ah poetohti noehno ya. Asaropotou ropa kehne. Poetohti a roropa tosary ekarōko Ritonōpo mana, toto esaryme, tykase Jezu toto a.

¹⁵ Mame tomary tyrise poetohti zuhpokoxi. Morotoino toytose ropa ynororo imepỹ pona.

*Tymõkomoke itamurume nuasemã ehtopõpyry
(Maku 10.17-31; Ruka 18.18-30)*

¹⁶ Mame orutua toytose eya, amorepatõme Jezu enetuputyryke tyya. Ynara tykase ynororo:

– Tamuxi, otara ãko hano kure jehtohme, jũme orihpỹme jehtohme? tykase.

¹⁷ Ynara tykase Jezu eya:

– Oty katohme kure ehtoh poko ekaropõko ma ya? Toiro rokẽ kure exikety mana. Orihpỹme oexiry se awahtao Ritonõpo nymeropohpyry omipona exiko, tykase Jezu eya.

¹⁸ – Oty moro Ritonõpo nymeropohpyry? tykase, tõturupose eya. Ynara tykase Jezu:

– Imehnõ onetapara ehtoko. Imehnõ nohpo poko pyra ehtoko. Ematonara ehtoko. Onekunoh-to pyra ehtoko.

¹⁹ Kure rokẽ omykõ tyritoko, asakõ roropa kure rokẽ tyritoko. Imehnõ pyno ehtoko osepyno oexirykõ samo, tykase Jezu eya.

²⁰ – Moino ro ywy morohne omipona ase toehse poetome ro jahtao, tykase ynororo. – Yrome oty riry se ropa ke hano kure nymyry jehtohme? tykase.

²¹ Ynara tykase Jezu eya:

– Kure nymyry se awahtao omõkomory ekamota emero porehme tineru poko. Mame otinerũ ekarota tymõkomokãkara a. Morara awahtao tymõkomoke exiko ropa mase Ritonõpo esao, tykase Jezu eya. – Mame tokamose oya emero ahtao moehtase ropa ya, ymaro oytotohme, tykase Jezu eya.

²² Morara kary etaryke tyya toeramase ropa ynororo. Toemynyhmase yronymyryme tuhke tymõkomoke toexiryke.

²³ Morarame ynara tykase Jezu typoetory tomo a.

— Etatoko pahne, tupime kuhse tymõkomokã omomyry Ritonõpo esaka. Tytinerũ pyno toexirykõke, tosẽme Ritonõpo onenetupuhpyra mã toto, tykase Jezu eya xine.

²⁴ — Etatoko pahne, kameru kawaru sã konõto. Jawi eutary pitiko sã mana. Morara exiryke kameru jawi eutary aka omõpyra, ipune pyra exiryke. Moro saaro tymõkomokã omõpyra mã toto Ritonõpo esaka, tosẽkõme Ritonõpo onyripyra toexirykõke, tykase Jezu eya xine.

²⁵ Morara kary etaryke tyya xine:

— To! tykase toto, Jezu poetory tomo. — Morara ahtao onokãkõ Ritonõpo poetoryme exiiko nahe? tykase toto, tõturupose eya.

²⁶ Tonese toto Jezu a. Mame ynara tykase ropa ynororo eya xine:

— Æmoreme xine omõpyra matose Ritonõpo esaka. Yrome Ritonõpo typoetoryme orirykõ waro mana, emero tyriry waro Ritonõpo exiryke, tykase Jezu eya xine.

²⁷ Mame ynara tykase Peturu:

— Etako pahne, emero turumekase yna a, amaro yna ytotohme, oty apoiko ynanah imeiipo? tykase ynororo Jezu a.

²⁸ Ynara tykase Jezu eya xine:

— Etatoko pahne, Kapu ae Ayhtohpyry tuisame-hxo toehse ahtao porohnõko mana tapõ pona. Morara ahtao amarokõ roropa tuisame exiiko

matose ymaro. Mame äpõkõ pona porohnõko matose Izyraeu tõ esãme, tykase Jezu typoetory tomo a.

²⁹ — Morararo tytapyĩkõ turumekase ahtao jomipona exiketomo a te, takorõkõ turumekase ahtao te, toryxirykõ turumekase ahtao roropa, tumykõ turumekase ahtao, tysekõ roropa te, ty-poenõ turumekase ahtao, tosarykõ roropa turumekase tyya xine ahtao ypokoino, jomipona ehtohme roropa, tuhke kuhse apoĩko ropa mã toto. Mame orihpỹme exĩko roropa mã toto jỹme, tykase Jezu eya xine.

³⁰ — Mame tuisamehxo exiketõ tuhke tuisame pyra exĩko mana. Morararo tuisame pyra exiketõ tuhke tuisame exĩko mana, tykase Jezu toto a.

20

Tupito poko erohketõ ehtopõpyry

¹ Mame ynara tykase roropa Jezu:

— Ritonõpo enetuputyry oya xine oesẽkõme tyoro sã roropa mana. Tupito esẽ sã mana, uwa arykahpyry esẽ samo. Pakeimo mokyro toytose, erohketõ eahmase tutupi poko toto erohtohme.

² — “Oepehmatorỹko ase. Oerohtamitukõ ekarõko ase toiro tineru,” tykase ynororo eya xine. Mame taropose toto eya tutupi pona, aerohtohkõme.

³ Mame toytose ropa ynororo pata rãnaka ropa osepekahtoh taka ropa xixi tõnuhsehxo ahtao. Mame imehnõ roropa tonese eya tehme rokẽ toto.

⁴ “Erohtatoko utupi pona ynarykahpyry uwa pokona. Oepehmatorỹko ase,” tykase ynororo eya xine.

5 – Morara exiryke toytose roropa toto tupito pona. Mame tãxiahtao toytose ropa ynororo imehnõ erohpyra exiketõ rohmanohpose ropa tupi poko. Morara tyrise ropa eya xixi tywykahme ahtao.

6 Mame xixi ituperyme exisasaka ahtao toytose ropa ynororo pata rãnaka ropa. Erohpyra exiketõ tonese ropa eya: “Oty katoh tehme rokẽ kohmãnõko matou?” tykase ynororo toto a, tõturupose.

7 – “ÿ, toerohtohke pyra yna exiryke,” tykase toto eya. “Tyrohmanohponeke pyra yna exiryke roropa,” tykase toto. Ynara tykase tupito esemy eya xine: “Morara ahtao ytotoko utupi pona. Erohtatoko,” tykase ynororo eya xine.

8 – Morarame tykohmãse ahtao tupito esemy a typoetory tykohmase tyya: “Erohketõ ikohmako, toto epehmatohme oya,” tykase ynororo. “Ynara epehmako toto. Okomino aerohtyã epehmako osemazuhme. Mame osemazuhme aerohtyã okomino epehmako,” tykase tupito esemy typoetory a.

9 – Morarame okomino aerohtyã tooehse ahtao topehmase toto eya xine toiro ãmepyry ae erohtamitu ke.

10 Mame osemazuhme aerohtyã tooehse ahtao topehpyrykõ poko tãsenetupuhse toto. “Otarãme itamurumehxo yna epehmãko mana,” tykase toh repe tukurohtao xine. Yrome morararo topehmase toto, mokaro epehmatopõpyry saaro.

11 Mame toerohtamitukõ tapoise tyya xine ahtao, tupito esẽ tykerekere mapitose eya xine.

12 “Oty katox oxisã yna epehmãko mah? Okomino aherohtyã toiro pitiko rokẽ toerohse toh repe. Yrome morararo topehmase toto,” tykase toto. “Yna toerohsehxo itamurume repe. Toiparo rokẽ xixi tyrohse kyaa xine, mokaro saaro topehmase yna,” tykase toto.

13 – Toiro tykerekere mane a ynara tykase tupito esemy: “Etako pahne jepe, oenekunohpyra xine reh ahse. ‘Toiro emepyrý oerohtamitukõ ekarõko ase,’ ykã puh oya xine. Mame: ‘ÿ, morara ahtao kure,’ mykatou ya.

14 Morara exiryke oepehpyrykõ apoitatoko atapykõ taka oytotohkõme ropa. Moxiã toahmase ya okomino, toto erohtohme roropa. Yrome toto epehpyry morararo oepehmatopõpyrykõ saaro.

15 Morara jahtao zae ro ase. Ytinerũ ekarory se jahtao ekarõko ase, ytinerũme exiryke. Imehnõ zumoxike hmatohu toto epehmaryke ya, eya xine ytinerũ ekaroryke ya?” tykase eya tupito esemy, tykase Jezu eya xine.

16 Morarame ynara tykase ropa Jezu:

– Moro saaro otuisarykõme Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine. Tuhke etyhpyryme Ritonõpo enetupuhnanõ tuisamehxo exiko mã toto. Tuhke tuisame aehtyã tuisame pyra exiko roropa mã toto, tykase Jezu toto a.

*Toorikyry poko Jezu oturutopõpyry ropa
(Maku 10.32-34; Ruka 18.31-34)*

17 Mame Jezu toytoryhtao osema ae Jerusarẽ pona, typoetory tõ maro tõturuse, toiroro tahtao, 12mãkõ maro rokẽ tahtao.

18 Ynara tykase ynororo eya xine:

– Etatoko pahne, Jerusarē pona ytōko sytatose. Moroto Kapu ae Ayhtohpyry ekarōko mā toto Ritonōpo maro oturuketō tuisary tomo a, Moeze omihpyry poko imehnō amorepananomo a, enara. Jetapapory se exīko mā toto oximōme.

¹⁹ Mame jekarōko mā toto imehnomo a, ju-teutōkara a. Mame tounohse jahtao eya xine, ypiypipohnōko mā toto. Mame wewe pokona jexixihmapōko mā toto. Orihnōko ase. Yrome oseruao tōmehse ahtao jēsemākapōko ropa Papa mana, tykase Jezu eya xine.

Jēkō nekaropotopōpyry
(Maku 10.35-45)

²⁰ Mame Zepeteu mūkuru ē toytose Jezu a tumūkuru tō maro asakoro. Tupue toehse ynororo Jezu ēpataka. Mame ynara tykase eya:

– Ohpetu se hano ajohpāme samo, tykase.

²¹ – Oty se hma? tykase Jezu eya.

– Moxiā umūkuru tō asakoro tuisame tyriko toto, amaro, tuisa konōtome toehse awahtao, toiro āpotunuru wino, toiro opozery wino, enara, tykase nohpo eya.

²² Mame ynara tykase Jezu eya:

– Onekaropohpyry waro pyra matose, jokuru ēsasaka ase. Jokuru enyry se roropa matohu? tykase Jezu eya xine.

– Ÿ, enyry se ynanase, tykase toto.

²³ Toorikyry poko morara tykase Jezu eya xine repe. Yrome onenetupuhpyra toh kynexine. “Jokuru enyry se hmatou?” tykase ahtao eya xine, “Oorikyrykō se hmatou?” āko kynexine toto a repe. Morarame ynara tykase ropa Jezu eya xine:

– Jokuru ẽnõko matose repe. Yrome ymaro tuisame exiketõ onymenekara ase. Papa Kapuaõ menekary rokẽ ymaro tuisame exiõko mana, tykase Jezu toto a.

²⁴ Mame mokaro omihpyry totase tyya xine ahtao, Zepeteu poenõ zehno toehse toto, Jezu poetory tõ 10mãkomo.

²⁵ Mame typoetory tykohmase tyya. Ynara tykase Jezu eya xine:

– Etatoko pahne, sero põkõ tuisaryme tahtao xine, tõmipona imehnõ riko mã toto. Typoetoryme imehnõ riko roropa mã toto. Mame typoetory aropõko mã toto. Imehnõ enehpõko mã toto, enara.

²⁶ Yrome amarokõ tyoro exiõko matose. Tuisamehxo se awahtao xine imehnõ poetoryme sã ehtoko. Imehnõ akorehmatoko, tykase Jezu typoetory tomo a.

²⁷ – Imehnõ esẽme se awahtao xine, toto namotome sã ehtoko,

²⁸ Kapu ae Ayhtohpyry ehtoh saaro. Kapu ae tooehse ywy xiaro, sero nono pona. Typoetoke pyra sã ywy. Takorehmaneke pyra roropa. Yrome ãkorehmase xine oepyase. Orihse roropa oepyase oorypyrykõ epehmatohme. Ritonõpo poenõme oehtokõme, tykase Jezu eya xine.

*Tonurãkara kurãkatopõpyry ropa asakoro
(Maku 10.46-52; Ruka 18.35-43)*

²⁹ Morarame Jeriko poe tutõtase toto ahtao, Jezu tokahmase imoihmãkomo a.

³⁰ Morarame osema ehpio tonurãkara kynexine asakoro. Typorohse rokẽ toto osema ehpio. Mame

Jezu ytory totase tyya xine ahtao, tykohmase toto a:

– Tamuxi! Tawi parỹpyry, yna pyno exiko, tykase toto.

³¹ Yrome turuse toto imoihmãkomo a:

– Mynyhme ehtoko, tykase toto eya xine. Yrome itamurumehxo tykohmase toto a:

– Tamuxi! Tawi parỹpyry, yna pyno exiko, tykase toto.

³² Morarame totypohse Jezu toto zurutohme. Ynara tykase ynororo eya xine:

– Oty se hmatou ya, tykase tõturupose eya xine.

³³ – Tuisa, tonure se ropa ynanase, tykase toto eya.

³⁴ Mame toto pyno Jezu kynexine. Toto enuru apone. Axĩ tōsenuhmase ropa toto, tonurãmōpotōkara. Mame Jezu tokahmase eya xine.

21

Jerusarẽ pona Jezu ytotopōpyry

(Maku 11.1-11; Ruka 19.28-40; João 12.12-19)

¹ Morarame toytose toto ahtao Jerusarẽ pona, Petepaje pona toeporehkase toto, ypy Oriwera ãkataka. Mame typoetory taropose Jezu a asakoro, osemazuhme toto ytotohme.

² Ynara tykase eya xine:

– Mõ pata pona ytotoko. Moroto jumẽtu mana tymyhse, tumũkuru maro. Mymyhpokatatose toto. Mame toto enehtoko xiaro ya.

³ Mame: “Oty katoh jumẽtu poko matou?” karyhtao imehnomo a, ynara kahtoko eya xine: “Tuisa

ise kynako,” kahtoko. Mame ekarōko toh mā oya xine, tykase Jezu eya xine.

⁴ Morara toehse urutō omihpyry ae ro. Ynara tykase urutō pake:

⁵ “Xiāo pōkō zurutoko. Ynara kahtoko eya xine:
‘Oesēkō ytōko oya xine mana.

Tuisa imehxo exikety sā pyra mana.

Jumētu po ytoytōko mana, zumōkara po.

Jumētu mūkuru po ytōko mana,’ kahtoko.”

Morara tymerose pake urutono a.

⁶ Morara exiryke Jezu omi poe toytose ipoetory. Emero tyrise toto a.

⁷ Jumētu tonehse eya xine imūkuru maro ro. Mame tupōkō tyrise eya xine jumētu mypatarānaka, epona Jezu porohtohme.

⁸ Mame tupōkō tyrise roropa osema taka imoihmākomo a osema emeporyme, eporo Jezu ytotohme. Marariary panō roropa tapokase tuhkākomo a, osema taka tyritohme, kure Jezu ritohme eya xine.

⁹ Mame kui kui tykase toto imoihmākomo tākye toexirykōke, osemazuhme ytoketomo Jezu mykapo ytoketomo, enara. Ynara tykase toto:

– Kure Tawi parỹpyry mana. Kure mose tyriko Ritonōpo, ōmi poe aepyhpyryme aexiryke. Kure Ritonōpo mana, imehxo, tykase toto.

¹⁰ Mame Jerusarē pona toeporehkase Jezu ahtao panaikato rokē toh kynexine, osetato pyra omi.

– Onoky keh mokyro? tykase imehnomo.

¹¹ – Mokyro urutono, Jezu Nazare pono, Karirea rānaono, tykase imehnomo, imoihmākomo.

*Ritonõpo Tapyĩ taka Jezu ytotopõpyry
(Maku 11.15-19; Ruka 19.45-48; João 2.13-22)*

¹² Morarame Ritonõpo Tapyĩ taka toytose Jezu. Moro tae osepekahketõ tutütanohpose ropa eya okyno ekamonanõ maro. Tineru emetakamananõ tinerũ typahpose roropa eya apõ poe. Meza tõi roropa tõtõrimase eya. Parutopuruimo ekamonanõ apõ tõi tõtõrimase roropa eya.

¹³ Mame ynara tykase ynororo eya xine:

– Ynara tymerose Ritonõpo omiryne: “Ritonõpo maro oturutohme exĩko nase sero,” me tymerose repe. Yrome imaro oturutoh tyorõmãko matose, imehnõ tinerũ ematonanohtohme oya xine, tykase Jezu eya xine.

¹⁴ Morarame tonurãkara toytose Jezu a moro taka, jaxiry osetokye exiketõ maro. Mame tukurãkase ropa toto Jezu a.

¹⁵ Mame tohne toehse Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo, Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananõ maro. Kurãkõkara kurãkaryke ropa Jezu a tohne toehse toto. Poetohti omiry etaryke roropa tyya xine tohne toehse toto, ynara karyke poetohti a: “Kure nymyry Tawi parỹpyry mana,” karyke toto a. Morara kary etaryke tyya xine tohne toehse toto Moeze omihpyry poko amorepatõkomo, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõi maro.

¹⁶ Morara exiryke ynara tykase toh Jezu a:

– Moxiã omiry onetara hmahno? tykase toto Jezu a.

– Ý, etãko ase. Ritonõpo omiry onysekeremara ro hmatohu sero poko? Ýnara ãko Ritonõpo omiry:

“Poetohti tamorepase ya, enurusenã kō maro, ‘Kure mase,’ katohme toto a ya. Zae roropa mã toto,” ãko Ritonõpo omiry.

¹⁷ Morarame turumekase ropa toto Jezu a. Morotoino toytose ynororo pata poe, Petania pona ropa. Moroto toiro kynēmehne.

*Epery zoko orihmapotopõpyry Jezu a
(Maku 11.12-14,20-24)*

¹⁸ Yrokokoro pakeimo toytory ropa ahtao Jerusarē pona ropa tomitapāse kynexine.

¹⁹ Mame wikeira zoko tonese eya osema ehpio. Yrome toytose tahtao eponaro, epery onenepyra tokurehse. Zary rokē tonese eya. Morara exiryke ynara tykase Jezu:

— Jūme eperytara ropa mase, tykase. Mame morara tykase Jezu exiryke wikeira zoko taremāse axiny.

²⁰ Moro eneryke tyya xine Jezu poetory tō tōsenuruhkase.

— To! Otāto wikeira zoko axĩ naremāno? tykase toto.

²¹ Ynara tykase Jezu eya xine.

— Etatoko pahne, jenetuputyryhtao yronomyryme oya xine nyryhpyry panō rīko roropa matose. “Nary rokene,” kara awahtao xine roropa, nyryhpyry motye tyrīko roropa matose. Ypy a ynara karyhtao oya xine: “Onuhko, tuna konōto kuaka oepukatohme,” karyhtao oya xine, moro kuaka epukāko mana.

²² Jenetuputyryhtao oya xine, onekaropohpyrykō ekarōko Ritonõpo mã oya xine, õtururukohtao imaro, tykase Jezu eya xine.

*Onoky omi poe Jezu ehtopõpyry
(Maku 11.27-33; Ruka 20.1-8)*

²³ Morarame Jezu toytose ropa Ritonõpo Tapyĩ taka. Mame imehnõ amoreparyhtao eya Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ toytose eya, juteu tamuxiry tõ maro. Ynara tykase toto:

– Onoky omi poe senohne rĩko mahno? tykase toto tõturupose.

²⁴ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Ywy roropa oturupõko ase oya xine. Jezuku-ruhtao oya xine ywy roropa ourutorỹko ase onoky omi poe senohne tyrĩko ywy.

²⁵ Onoky omi poe ahno tõpurihkase João a? Ritonõpo omi poe, ahno omi poe? Kuezuhtoko, tykase Jezu eya xine.

Mame tõsezusezuhse rokẽ toto, oxime rokene.

– Otara ãko sytatou? “Ritonõpo poe,” karyhtao kyaa xine ynara kuezuhutorỹko mana: “Oty katoh João omiry onenetupuhpyra matohu?” ãko kyaa xine mana otarame.

²⁶ Yrome: “Ahno omi poe rokene,” karyhtao kyaa xine, imoihmãkõ kyzehno xine exĩko mã toto. Urutõme Ritonõpo poe João tonetupuhse eya xine exiryke, tykase toto oxime rokene.

²⁷ Morara exiryke ynara tykase toto Jezu a:

– Zuaro pyra ynanase, tykase toto.

Ynara tykase Jezu eya xine:

– Morara ahtao ywy roropa jenehpohpõ onekaropyra ase oya xine, tykase.

Orutua mũkuru tõ poko

²⁸ – Etatoko pahne. Orutua kynexine tumũkue asakoro. Mame ynara tykase ynororo tumũkuru

a, osemazuhme aenuruhpyry a: “Aimo erohta tupito poko,” tykase.

²⁹ – “Arypyra, akĩme ase. Jytory se pyra ase,” tykase ynororo aporo.

– Moromeĩpo tōsenetupuhse ropa ynororo. Tupito pona toytose rahkene erohse.

³⁰ Morarame zakorony a toytose roropa jūkomo. Morararo tykase ropa ynororo eya: “ÿ, ytōko ase papa,” tykase imūkuru eya repe. Yrome ytopyra tokurehse ynororo.

³¹ Morara ahtao onoky tumy omipona kynexine? tykase Jezu eya xine.

– Mokyro osemazuhme aenuruhpyry, tykase toto.

– ÿ, tykase Jezu. – Etatoko pahne, iirypyrymākō omōnōko mǎ toto Ritonōpo esaka, kowenu tinerū poko erohketomo, orutua kō poko aehtyǎ roropa. Tosēkōme Ritonōpo enetuputyryke tyya xine omōnōko mǎ toto, tyrypyrykō turumekase exiryke roropa tyya xine. Yrome amarokō otarame etyppyryme omōnōko matose enetuputyryhtao oya xine. Otarāme omōpyra matose ekurehnōko onenetupuhpyra oexirykōke.

³² Ynara exiryke, João ahno ĕpurihkane toytose oya xine repe, āmorepase xine, Ritonōpo omipona oehtočkōme repe. Yrome aomiry zae exiry onenetupuhpyra mexiatose. Mokaro a rokē iirypyryme aehtyamo a rokē tonetupuhse ywy. Ritonōpo omipona toehse mǎ toto. Mame mokaro tonese oya xine repe. Yrome oorypyrykō onurumekara mexiatose. João omiry omipona pyra mexiatose, tykase Jezu eya xine.

*Popyra tupito poko erohketō poko
(Maku 12.1-12; Ruka 20.9-19)*

³³ – Ē imepỹ poko ropa, Ritonōpo enetupuh-tohme, tykase Jezu. – Orutua kynexine tupito esemy. Mame uwa zoko tarykase eya tuhke. Apuru tyrise roropa eya tutupi zomye. Mame eutary tahkase eya uwa eukuru euhkatohme. Tapyi tyrise roropa eya kaetoko exikety. Mame axītao rokē tutupi tokarose imehnomo a tineru rokē apoitohme tyya imepỹ pona toytotohme roropa.

³⁴ Morarame uwa eperytatoh po toehse ahtao typoetory imehnō taropose eya tutupi erase tomo a, epery zokonaka apoitohme toto a.

³⁵ Yrome mokaro tapoise tupito erase tomo a. Toiro typipohse eya xine itamurume. Toiro totalpase eya xine. Imepỹ pona topu tomase roropa eya xine.

³⁶ Mame typoetory imehnō taropose ropa eya tuhkehxo. Yrome mokaro tyryhmase roropa tupito erase tomo a.

³⁷ Mame etyhpymy tumūkuru taropose eya rahkene. “Umūkuru zuno toh exīko mana umūkurume aexiryke,” tykase ynororo repe.

³⁸ Yrome imūkuru tonese tyya xine ahtao ynara tykase tupito erase tō oseya rokene: “Tupito esē mūkuru mose ro. Setapatone. Mame tupito esēme exīko sytatose,” tykase toto.

³⁹ – Morara exiryke imūkuru tapoise eya xine. Mame tarose tyya xine ahtao tupito poe totalpase eya xine rahkene.

⁴⁰ – Morarame tupito esē tooehse ropa ahtao, otara āko hna mokaro a, tupito erase tomo a?

tykase, Jezu a tōturupose eya xine.

⁴¹ — Mokaro xityā etapāko sātā mana, tykase toto. — Morarame tutupī ekarōko imehnomo a mana kurākomo a, tutupī eraseme toto ehtohme. Zae uwa epery apiakāko mā toto toperytase ahtao, tykase toto.

⁴² Ynara tykase Jezu eya xine:

— Ritonōpo omiry onysekeremara ro matou? Ynara tymerose mana:

“Tapyi risē sā mokyro mana,
tapyi rinanō nurumekahpyry samo.
'Popyra sero nase,' tykase toh repe.

Yrome tapyi nikapuru apoihtyme toehse
kure exiryke, tūpore,
jamihme tapyi ehtohme.

Morara tyrise Kuesēkomo a.

Morara exiryke kure mana.

Kyzamaro xine mana,”

me tymerose Ritonōpo omiry.

⁴³ — Ynara kary se roropa ase oya xine, tōmipona orirykō se Ritonōpo kynexine repe. Yrome aomipona pyra oexirykōke tynekarohpyry oya xine puxihkāko ropa mana imehnomo a ekarotohme ropa. Mame mokaro zae exīko mā toto, Ritonōpo omipona exīko.

⁴⁴ Ritonōpo nymenekahpyryme ase. Yzehno awahtao xine etuarimāko matose topu pona aepukahpyry samo. Yrome ozehno xine jahtao popyrahxo oya xine mana ipunaka. Etuarimakehpyra exīko matose. Topu konōto nutūmahpyry sā roropa matose exīko, tykase Jezu.

⁴⁵ Morarame typoko xine Jezu otururu tone-tupuhse parixeu tomo a, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ maro.

⁴⁶ Morara exiryke Jezu apoipory se toh kynexine soutatu tomo a. Yrome imoihmäkõ zuno toexirykõke anapoipyra tokurehse toto urutõme Jezu ekaroryke imoihmäkomo a.

22

Otuhtoh konõto ritopõpyry tuisa mūkuru pyta-tohme

(Ruka 14.15-24)

¹ Mame enetupuhtoh ke toto amorepane ropa Jezu.

² Ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo enetuputyry oesëkõme ynara sã mana. Pata konõto esë sã mana. Mame otuhtoh konõto tyrise eya tumūkuru erënatohme.

³ Mame typoetory tõ taropose eya imehnõ eahmatohme toto a, otuhtoh konõto pona toto oeh-tohme. Yrome otuhtoh konõto pona toytorykõ se pyra toehse toto.

⁴ Morara exiryke imehnõ typoetory tõ taropose ropa eya toto eahmatohme ropa: “Ynara kaxitatoko eya xine: ‘Otuhtoh konõto esë oeraximatoryko rokë mana. Pui konõto totapase eya, pui poenõ maro. Tõsë itamurume nae mana. Morara exiryke ehmaropa. Imūkuru erënary enetokose,’ kaxitoko,” tykase typoetory tomo a ynororo. Mame toytose toh rahkene toto eahmase ropa repe.

⁵ — Yrome mokaro eahmatyã tuenikaroro rokë toh kynexine. Toerohtoh poko rokë torëtyke toh

kynexine. Toiro tutupi pona toytose. Imepÿ os-
epekahtoh taka toytose.

⁶ Imehnomo a ipoetory tapoise. Typipohse eya
xine. Totapase roropa toto eya xine.

⁷ Morara exiryke pata konõto esë toto zehno
toehse. Soutatu tõi taropose eya typoetory tõi
mÿpotohme, toto etapahpõkõ etapatohme, toto
esary zahkapotohme roropa.

⁸ Morarame typoetory tykohmase ropa tyya:
“Emero tõtyhkase tõsë tõkehko. Yrome mokaro
yneahmatyã popyra rokë mã toto.

⁹ Morara exiryke ytotoko osema taka. Emero
rokë imehnõ eahmatatoko xiaro toto oehtohme
otuhtoh konõto pona,” tykase ynororo.

¹⁰ – Morara exiryke toytose toto osema konõto
taka. Mame emero tonehse eya xine, kurãkomo,
ajoajohpe exiketomo emero rokene. Tapyi konõto
typehse ahno ke.

¹¹ Mame pata konõto esë toytose tytapyi konõto
taka tyneahmatyã enese. Mame moro tao toiro
orutua tonese eya tupoke kurã ke pyra, erënatoh
ke tupoke pyra.

¹² Mokyro eneryke tyya ynara tykase eya: “Jepe
otãto moehno xiaro kurã ke pyra tupoke?” tykase
ynororo tõturupose tuisa konõto. Yrome onezuh-
pyra tokurehse ynororo.

¹³ Mame ynara tykase tuisa konõto typoetory
tomo a: “Mose imyhtoko emary poko ipupuru
poko, enara. Mame ematoko jarãnaka, xinuku-
tumã aka, moroto ikohmãtohme rahkene. Moroto
xitãko mana, kui kui ãko roropa mana,” tykase
pata konõto esemy.

¹⁴ Ynara tykase Jezu etyhpymy:

– Tuhke toahmase toh mana, Ritonõpo poetoryme toto ehtohme repe. Yrome tuhke hkopyra tymenekase mana Ritonõpo a, tykase Jezu eya xine.

*Kowenu tinerũ
epehmary poko*

(Maku 12.13-17; Ruka 20.20-26)

¹⁵ Morarame parixeu tõ toytose oximõme rokẽ tõturutohkõme. Jezu a tõturuporykõ se toh kynexine iporemãkapotohme tyya xine, ihxirotohme repe.

¹⁶ Mame typoetory tõ taropose eya xine Jezu a, Erote epe tõ maro. Ynara tykase toto Jezu a:

– Zae rokẽ yna amorepãko mase. Awaro ynanase. Ritonõpo omiry poko yna amorepãko mase. Torëtyke pyra roropa mase opoko. Okerek-eremaryhtao imehnomo a oty kara mase. Oenery poko roropa imehnomo a oty kara mase.

¹⁷ Morara exiryke yna zuruko õsenetupuhtoh poko. Ritonõpo omiry tyoro mana. Romano kowenu omiry tyoro roropa mana. Morara exiryke yna tinerũ ekaroryhtao romano kowenu tinerũme Ritonõpo omipona ro ynanah? tykase toto tõtutupose.

¹⁸ Moro ke Jezu poremãkapory se toh kynexine. Yrome ynara tykase Jezu eya xine:

– Ajohpe matose. Oty katoh yporemãkapory se hmatohu?

¹⁹ Romano kowenu epehmatoh enehko ya tineru pitiko, tykase.

Mame tineru tarose eya xine ahtao Jezu a,

²⁰ ynara tykase ynororo eya xine:

– Onoky ekuhsẽ roropa mosehro? Onoky esety roropa mosehro? tykase tõtutupose eya xine.

– Īperatu mose ro, romano tō esemy, tykase toto.

²¹ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Morara ahtao Īperatu kyryry ekarotoko eya. Yrome Ritonõpo kyryry ekarotoko Ritonõpo a, tykase.

²² Mame morara kary etaryke tyya xine toemynyhmase toto. Mame Jezu turumekase ropa eya xine. Toytose ropa toto.

*Aorihtyã ěsemãkapory ropa poko
(Maku 12.18-27; Ruka 20.27-40)*

²³ Morarame moro ěmepyry ae ro satuseu tō toytose Jezu a. Satuseu tō mokaro aorihtyã ěsemamyry ropa poko onenetupuhpynomo. Ynara tykase toto Jezu a:

²⁴ – Moeze namorepatopõpyry ynara ãko mana: “Orutua toorihse ahtao typoenõke pyra ahtao, ah zakoronỹpyry ipytỹpyry apoino tpytyme, imũkuatohme aorihtyã mũkurume,” tykase Moeze nymerohpyry.

²⁵ Mame orutua kynexine takorõke 6me. Atapona 7me toh kynexine. Mame osemazuhme aenuruhpyry tpytase. Yrome tumũkue pyra ro tahtao toorihse ynororo. Mame ipytỹpyry tapoise ropa zakoronỹpyry a, tamuximehxo exikety a.

²⁶ Yrome morararo tumũkue pyra ro tahtao toorihse mokyro. Morararo ĩkaponato. Morararo emero porehme, atapona 7me.

²⁷ Mame etyhpymyry nohpo toorihse roropa.

²⁸ Morara exiryke ěsemãkatoh po onoky pytyme exĩko mokyro nae, 7mãkõ pytỹpyryme toehse aexiryke? tykase toto tõturupose.

²⁹ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Azahkuru matose Ritonõpo nymeropohpyry waro pyra oexirykõke, ijamitunuru waro pyra ro-ropa oexirykõke.

³⁰ Aorihtyã tõsemãkapose ropa ahtao Ritonõpo nenyohtyã sã exïko mã toto. Orutua kõ nohpo tõ maro pytara mã toto. Niotara roropa mã toto.

³¹ Mame aorihtyã êsemãkapory ropa poko Ritonõpo omiry onysekeremara ro matou? Ynara tykase Ritonõpo:

³² “Ywy ase Aparão esemy, Izake esemy, Jako esemy, enara,” tykase. “Aparão tõ esemyõpyryme ase,” kara kynexine ynororo. Oty katohme? Ynara exiryke, imeïpo toto ekepyry êsemãnõko ropa mana. Seromaroro zuzenukõ Ritonõpo maro mana. Isene exiketõ esẽme Ritonõpo mana. Aorihtyã ekepyã esẽme rokẽ pyra mana, tykase Jezu satuseu tomo a.

³³ Mame Jezu omiry etaryke tyya xine tõsenuruhkase imoihmãkomo, tuaro Jezu exiryke.

*Ritonõpo omipona ehtoh poko
(Maku 12.28-34; Ruka 10.25-28)*

³⁴ Morara kary etaryke tyya xine satuseu tõ tymynyhpãse. Moro poko totase ahtao parixeu tomo a, tõximõse ropa toto Jezu maro.

³⁵ Toiro parixeu Moeze omihpyry poko imehnõ amorepaneme kynexine. Jezu poremãkapory se kynexine. Morara exiryke tupimã poko tõturupose eya.

³⁶ Ynara tykase Jezu a:

– Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a tuhke mana. Yrome toiro moro kurehxo ahtao oty kurehxo inymeropohpyry omipona

kuehtohkōme? tykase parixeu tōturupose Jezu a.

³⁷ Ynara tykase Jezu eya:

— Ritonōpo oesēkōme mana. Morara exiryke ipyno ehtoko yronymyryme. Ise ehtoko okurohtao xine, oorikyrykō ponāmero. Kure rokē tyritoko ōsenetupuhtohkō ae. Oemynyhmarykohtao ro ipyno ehtoko.

³⁸ Morara awahtao xine kure matose Ritonōpo a.

³⁹ Mame zakorō isā roropa mana. Ynara āko: “Imehnō pyno ehtoko, osepyno oexirykō samo,” āko.

⁴⁰ Asakoro ro moro omipona awahtao xine, Moeze omihpyry omipona matose ipunaka. Urutō kō omihpyry omipona roropa matose, tykase Jezu eya.

Onoky mūkuru hano?

(Maku 12.35-37; Ruka 20.41-44)

⁴¹ Morarame parixeu tō tōximōse ahtao ynara tykase Jezu eya xine:

⁴² — Otara āko matou Ritonōpo nymenekahpyry poko? Onoky parỹpyryme nae? tykase ynororo tōturupose eya xine.

— Tawi parỹpyryme mana, tykase toto.

⁴³ Ynara tykase Jezu:

— Tawi parỹpyryme ynororo ahtao oty katohme: “Jesemy,” tykase Tawi ipoko Ritonōpo Zuzenu poe? Ynara tykase Tawi pake:

⁴⁴ “Ritonōpo tōturuse jesē maro. ‘Oporohko seino japotunuru wino. Ozehno exiketō rīko ase opoetory tōme,’ tykase Ritonōpo.” Morara tymerose Tawi a.

⁴⁵ Naeroro Tawi a tosēme mokyro tokarose ahtao otāto Tawi parỹpyryme roropa ynororo nae Ritonõpo nymenekahpyry? tykase Jezu eya xine.

⁴⁶ Yrome Jezu ezukuru waro pyra toh kynexine emero porehme. Morara exiryke tõturuporykõ se pyra toehse toto.

23

Osenekunohpyra ehtoko parixeu tomo a (Maku 12.38-39; Ruka 11.43-46; 20.45-46)

¹ Morarame Jezu tõturuse imoihmākõ netaryme typoetory tõ netaryme roropa.

² Ynara tykase ynororo:

— Moeze omihpyry poko ãmorepatõkõ mokaro repe, parixeu tõ roropa. Ritonõpo omiry poko ãmorepatorỹko toh mã repe.

³ Morara exiryke toto omiry omipona ehtoko. ãmorepatopõpyrykõ roropa omipona ehtoko. Yrome toto nyrihpyry onypoehpyra ehtoko, aomirykõ sã pyra inyriyrykõ exiryke.

⁴ Imehnõ tuarimapõko mã toto yronymyryme. Yrome toto anakorehmara mã toto ipunaka.

⁵ Kure sã osenepõko toh mã repe. Ritonõpo omiry aroarõko mã toto imehnõ neneryme kure toexirykõ enetohme imehnomo a repe. Upo kurã ke, otupohtõko roropa mã toto kure toexirykõ enetupuhtohme roropa imehnomo a repe.

⁶ Tamuximehxo exiketõ esaka porohnõko mã toto oximõme toehse toto ahtao otuhtoh konõto pona. Epehtoh kurã se rokẽ mã toto tapõkõme atamorepatoh tonõ tao.

⁷ Ynara kary etary se roropa mã toto: “Moehno tuisa? Amorepatõ mase. Imehxo exikety mase imehnõ motye,” kary etary se mã toto osepekah-toh tao, ahno imoity htao, enara.

⁸ Yrome: “Amorepatõme mase,” kamexipopyra ehtoko imehnomo a. Atakorõmãkõ sã rokẽ matose. Toiro rokẽ ãmorepanekõ nymyry mana, Ritonõpo.

⁹ Naeroro sero nono po imehnõ onyripyra omykõme ehtoko roropa. Toiro rokẽ omykõme nymyry mana, Papa Kapuaono.

¹⁰ Tuisame pyra ehtoko roropa, toiro otuis-arykõme nymyry aexiryke, Ritonõpo nymenekah-pyry.

¹¹ Tuisame se awahtao xine imehnõ poetoryme sã ehtoko. Imehno akorehmatoko.

¹² Tuisamehxo otyrirykohtao ãmoreme xine, tuisame pyra oritorỹko Ritonõpo mana. Yrome imehnõ akorehmaneme awahtao xine tuisamehxo oritorỹko Ritonõpo mana, tykase Jezu.

Popyra mã onekunohtõkomo

(Maku 12.40; Ruka 11.39-42,44,52; 20.47)

¹³ Ynara tykase Jezu parixeu tomo a, Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananomo a roropa:

– Jetuhxo exiko oya xine mana kurãkõ apiakaryhtao Ritonõpo a. Ajohpe oexirykõke jetuhxo awãnohtoryko Ritonõpo mana. Ritonõpo esary apurũko sã matose. Imehno amoreparyhtao oya xine tyoro sã toto amorepãko matose onenetupuhpyra toto ehtohme. Õmomyrykõ se pyra matose Ritonõpo esaka. Mame imehnõ

Ritonõpo enetuputyry se toto ahtao toto akorekehkãko matose Ritonõpo onenetupuhpyra toto ehtohme tosẽkõme.

14 (— Morara exiryke jetuhxo exiiko oya xine mana. Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananõme matose. Parixeu tõme matose roropa. Yrome ajohpe rokẽ matose. Pytõpo tõ enekunohnõko matose toto mõkomory ematonanohtohme oya xine, itapyĩkõ apoitohme roropa oya xine. Mame imehnõ netaryme oturũko matose itamurume Ritonõpo a samo. Morara exiryke awãnohtorõko Ritonõpo mana itamurumehxo.)

15 — Parixeume matose. Imehnõ amorepananõme roropa matose Moeze omihpyry poko. Yrome oya xine jetuhxo exiiko mana ipunaka ajohpe oexirykõke. Tuna konõto akuohnõko matose. Pata tamuru poro roropa ytoytõko matose imepõ tyorõmatohme oya xine asã xine aehtohme. Mame tõtyhkase awahtao xine mokyro amorepary poko omoty xine exiiko mana orẽpyra tyrypyry poko. Mokyro emãko roropa Ritonõpo mana apotoimo htaka asã xine.

16 — Jetuhxo oya xine exiiko mana. Imehnõ amorepaneme osekarõko matose. Otãto imehnõ amorepaneme osekarõko matou kure ehtoh waro pyra awahtao xine? Imehnõ amorepãko matose ajoajohpe toto ehtohme. Ynara ãko matose imehnõ amorepãko: “Ritonõpo Tapyĩ poko õtururukohtao ajohpe pyra oekarotohkõme repe, oty kara ajohpe toehse awahtao xine. Iirypyryme pyra matose. Yrome uuru risẽ poko õtururukohtao ajohpe pyra oekarotohkõme Ritonõpo Tapyĩ

tao exikety poko õtururukohtao, morara ahtao ajohpe pyra ehtoko ipunaka iirypyryme pyra oehtohkõme,” ãko matose imehnõ amorepãko.

¹⁷ Azahkuru matose morara karyhtao oya xine. Oty kurehxo Ritonõpo a? Uuru risemy? Tymaro oturutopo? Ritonõpo poe asakoro ro kure Ritonõpo kyryryme exiryke.

¹⁸ Ynara ãko roropa matose imehnõ amorepãko azahkuru: “Tokarosẽ zahkatoh apõ poko õtururukohtao ajohpe pyra oehtohkõme repe oty kara ajohpe toehse awahtao xine. Iirypyryme pyra matose. Yrome tyahkasẽ poko õtururukohtao ajohpe pyra oekarotohkõme, ajohpe pyra ehtoko ipunaka iirypyryme oexirykõino,” ãko matose repe imehnõ amorepãko.

¹⁹ Azahkuru rokẽ matose morara karyhtao oya xine. Oty kurehxo nae Ritonõpo a? Onekarorykõ zahkatoh apony, onyahkarykomo? Onekarorykõ riryhtao oya xine jahkatoh pona kure exiõko mana Ritonõpo a. Morara exiryke asakoro ro kure mana.

²⁰ Naeroro onekarorykõ zahkatoh apõ poko õtururukohtao onyahkarykõ poko roropa oturũko matose.

²¹ Morararo Ritonõpo Tapyĩ poko õtururukohtao Ritonõpo poko oturũko roropa matose moro tao Ritonõpo exiryke.

²² Morararo kapu poko õtururukohtao Ritonõpo porohtoh poko oturũko matose Ritonõpo esaryme kapu exiryke. Ritonõpo poko roropa oturũko matose, moroto Ritonõpo exiryke.

²³ — Jetuhxo exiõko mã oya xine parixeu tomo, Moeze omihpyry poko amorepatõkomo

imehnõ tonekunohse oya xine exiryke. Aixi nae awahtao xine omame porehme, toiro ekarõko matose Ritonõpo a, otyro tõkehko, omõkomorykõ roropa. Moro poko zae matose repe, yrome ãmorepatopõpyrykõ poko Ritonõpo omiry poko, moro omipona pyra matose. Zae ehtoh poko ehtoko. Imehnõ pyno ehtoko. Kure rokẽ ehtoko. Ritonõpo omipona ehtoko. Morara awahtao xine kure matose Ritonõpo a. Morara awahtao xine omõkomorykõ zokonaka ekarory kure roropa mana eya.

24 Azahkuru rokẽ imehnõ amorepananõme matose. Tuna ãne sã matose. Xikuromã pisarara ahpõko, erere pisarara anõnõko roropa matose, xikuromã pitiko onõpyra oehtohkõme repe. Yrome xikuromã konõto õkuru ao ahtao oty kara, ãnõko rokẽ matose xikuromã konõto maro. Azamaro pyra imehnõ ehtoh poko torõtyke matose. Yrome oorypyrykõ konõto poko oty kara matose.

25 – Jetunety ke itamurume awãnohtorõko Ritonõpo mana. Imehnõ amorepaneme matose repe Moeze omihpyry poko. Parixeume roropa matose. Yrome ajohpe rokẽ matose. Eukuru ãtoh kurikane sã matose paratu tõkehko. Apoitoh rokẽ kurikãko mã ynororo, jarao rokene. Yrome zao onukurikara mana. Mokyro sã matose. Okurohtao xine pehme matose oorypyrykõ ke, onematanohtyãkõ ke, imehnõ mõkomory poko openetatohkõ ke, enara.

26 Tuaro pyra matose parixeu tomo. Oorypyrykõ rumekaryhtao oya xine okorokatohkõme Ritonõpo a, kure oritorõko ropa Ritonõpo mana okurohtao xine. Mame kure exõko

matose iirypyryme pyra.

27 — Itamurumehxo awãnohtorÿko Ritonõpo mana, parixeu tomo, Moeze omihpyry poko amorepatõkõ roropa, ajohpe oexirykõke. Tonohse aorihtyã ekepyry ê ahtao karimutumã ke kure sã exïko repe. Moro sã matose ajohpe oexirykõke. Kure oenotorÿko imehnõ mã repe. Yrome okurohtao xine aorikyhpyry tõ zonëtyã sã matose. Nuriame matose oorypyrykõ ke.

28 Morara awahtao xine kure oekarotorÿko imehnõ mã repe. Yrome okurohtao xine iirypyryme matose ajoajohpe oexirykõke.

*Toto wãnohnõko Ritonõpo mana
(Ruka 11.47-51)*

29 — Jetuhxo exikety ke awãnohtorÿko Ritonõpo mana Moeze omihpyry poko amorepatõkomo, parixeu tõ roropa, ajohpe oexirykõke. Otonëtoh kurã rïko matose, Ritonõpo poe urutõ kõ zonëtohme. Kurãkõ ekepyry esary rïko roropa matose. Kurã ke otonëtoh zonohnõko matose kurãkõ poko wenikehpyra oehtohkõme repe.

30 Ynara ãko roropa matose: “Pake yna tamuru ehtopõpyry sã pyra ynanase. Ritonõpo poe urutõ kõ onetapara ynanase yna tamuru sã pyra,” ãko matose repe.

31 Atamurukõ rypyry poko zuaro matose. Eya xine urutõ kõ etapatopõpyry waro matose. Yrome toto pakõme matose.

32 Toto sã roropa matose, oorypyrykõ poko rokë oexirykõke.

33 Okoi sã matose, orihmatõkõ samo. Oeparykõ se exïko matose repe awãnohtohkõ kurûke. Yrome

ãpiakatorÿko Ritonõpo mana apotoimo htaka oemapotohkõme.

³⁴ Mame etatoko pahne, urutõ kõ aropõko ase oya xine, tuaro exiketomo, ãmorepanekomo. Mame toitoine toto etapãko matose. Imehnõ exihmapõko matose wewe pokona. Toitoine toto pipohnõko matose atamorepatoh tao. Imehnõ aroaropõko roropa matose apatarykõ poe.

³⁵ Morara exiryke awãnohtorÿko Ritonõpo mana kurãkõ etapatamitume oya xine, emero porehme, Apeu etapatopõpyry poe Zakaria etapatopõpyry pona. Mokyro Parakia mûkuru kynexine. Mokyro totapase oya xine Ritonõpo Tapyĩ myhto, onekarorykõ zahkatoh apõ wino.

³⁶ Etatoko pahne, mokaro etapatamitume sã awãnohtorÿko Ritonõpo mana.

*Jerusarẽ põkõ pyno Jezu ehtopõpyry
(Ruka 13.34-35)*

³⁷ – Jerusarẽ põkomo, urutõ kõ Ritonõpo poe etapananõme matose. Topu emananõme matose Ritonõpo naropotÿã pona oya xine. Tuhke rokẽ oeahmarykõ se exiase repe. Oewomarykõ se roropa exiase repe kuratiri nohpory a typoenõ ewomary samo taporiry zopikoxi. Yrome yse pyra mexiatose.

³⁸ Naeroro Ritonõpo Tapyĩ tytaõke pyra exiiko mana apatarykõ po. Patãpome exiiko oesarykõ mana.

³⁹ Etatoko pahne, taroino jenepyra ropa matose. Imeĩpo jenẽko ropa matose. Ynara karyhtao oya xine: “Kure mose nase. Ritonõpo poe oehketye ynororo,” karyhtao ypoko oya xine, tykase Jezu eya xine.

24

*“Ritonõpo Tapyĩ tykararahsẽme exĩko”
katopõpyry*

(Maku 13.1-2; Ruka 21.5-6)

¹ Morarame Jezu toytose ropa ahtao Ritonõpo Tapyĩ tae ynara tykase ipoetory tõ eya:

— Eneko ke Jezu, sero tapyi Ritonõpo Tapyĩ topu risẽ kurano, tykase toto.

² — Ý, repe, tykase Jezu. — Etatoko pahne, senohne topu risẽ etohtohkãko mana, emero porehme, tykase Jezu eya xine.

Oryhmatorỹko mã toto

(Maku 13.3-13; Ruka 21.7-19)

³ Morarame ypy pona toytose toto, Oriwera pona. Morotona typorohse Jezu. Mame oximõme rokẽ tahtao xine ynara tykase ipoetory tõ eya:

— Yna zuruko Jezu, otara ahtao morohne epahnõko nae? Otara oepyyry ropa enetupuhnõko roropa ynanah? Kurãkõ apiakato enetupuhtohme roropa yna a? tykase toto tõturupose.

⁴ Ynara tykase Jezu eya xine:

— Tomeseke ehtoko osenekunohpopyyra oehtohkõme.

⁵ Ynara exiryke, tuhke ytõko oya xine mana. “Ywy ase Ritonõpo nymenekahpyry,” ãko mã imehnomo a toh repe. Tuhkãkõ enekunohnõko mã toto.

⁶ Mame imehnõ osetapary poko etãko matose ameke hkopyra, amekehxo roropa. Yrome etatoko pahne, torẽtyke pyra ehtoko sero nono enahkary poko. Oty kara ehtoko. Ynara exĩko

mana, osetapãko sero pŏkŏ mana. Yrome sero nono onenahkapopyra ro Ritonŏpo mana.

⁷ Toiro pata pŏkŏ mã imepŷ pata pona ytŏko morotŏkŏ etapase. Tuisa konŏto poetory tŏ mã ytŏko imepŷ tuisa poetory etapase roropa. Mame tomirykŏke tuhke orihnŏko mã toto tynahke pyra toexirykŏke. Nono kywyh kywyh ãko mana tuhke pata tamuru punero.

⁸ Morara toehse ahtao etuarimapitŏko exino, poeto ě enurupitory samo.

⁹ — Mame ãpoitorŷko imehnŏ mana oěmapotohkŏme ãpuruhpŷry taka ypoetoryme oexirykŏke. Oryhmatorŷko mã toto oetapatorŷko roropa mã toto. Tuhkãkŏ ozehno xine exĩko mana, ypoetoryme oexirykŏke, jomipona oexirykŏke.

¹⁰ Morara ahtao toetuarimarykŏ kurũke tuhke jurumekãko mã toto. Tuhke roropa osewokãko mã toto. Tope tŏ ewokãko mã toto. Tope tŏ zehno exĩko roropa mã toto.

¹¹ Mame morara ahtao ajohpe urutŏ kŏ tuhke exĩko mã toto. Imoihmãkŏ enekunopyry se exĩko mã toto.

¹² Tuhkehxo tyyrypyrykŏ poko exĩko mã toto, sero pŏkomo. Mame mokaro pokoino ypoetory tŏ roropa penekehnŏko mã toto ypoko. Yronymyryme hkopyra yse exĩko mã toto.

¹³ Yrome ypoetory tŏ jomipona toexirykŏ poko penekehpyra tahtao xine, kurãkŏ apiakatoĥ po toto pynanohnŏko ase.

¹⁴ Mame pata tŏ poro jomiry kurã arŏko ypoetory tŏ mana. Imehnŏ amorepãko mã toto Ritonŏpo enetupuhtohme eya xine tosěkŏme. Emero pata tŏ poro ytŏko mã toto emero pata pŏkŏ amorepase

ypoko. Moromeïpo kurākō apiakatoh exīko mana.

Ahno nyrihpyry xihpyry
(*Maku 13.14-23; Ruka 21.20-24*)

¹⁵ — Pake Tanieu a tymerose iiryryymākō nyrihpyry xihpyry poko. Mame Tanieu omihpyry ae ro iiryryymākō nyrihpyry xihpyry enēko matose Ritonōpo esao. (Moro poko enetupuhtoko. Tuarō ehtoko.)

¹⁶ Jutea po awahtao xine morara aexiryhtao epatoko ypy tō pona, orihpyra oehtohkōme.

¹⁷ Atapyīkō mypatarānao awahtao xine morara aexiryhtao omōkomorykō poko pyra ehtoko. Topohme rokē mepatatose.

¹⁸ Tupito po awahtao xine roropa mepatatose roropa. Upo enehse ytopyra ehtoko atapyīkō taka. Mepatatose rokē axiny.

¹⁹ Morara aexiryhtao itamurumehxo etuarimāko matose nohpo tomo, poetoēme awahtao xine, typonōke pisarara awahtao xine roropa.

²⁰ Oturutoko Ritonōpo a konopome pyra ehtohme oeparykohtao. Oserematoh ae ro epāko matose.

²¹ Ynara exiryke etuarimāko matose itamurume. Moro oetuarimatohkō panō onenepitopyra sero pōkō mana sero nono ritopōpyry poe ro. Moro oetuarimatohkō panō onenezomopyra roropa exīko sero pōkō mana.

²² Yrome Ritonōpo poe tuhke pyra ēmehnōko matose oetuarimarykō poko. Tuhke tōmehse awahtao xine oetuarimarykō poko oenahtory roropa. Yrome tynymenekatyā pokoino tuhke

hkopyra oēmehkapotorỹko Ritonõpo mana otuari-manohpotohkõme.

²³ — Morarame oya xine ynara karyhtao: “Ene-toko ke, mokyro Ritonõpo nymenekahpyryme mana,” karyhtao imehnomo a oya xine ajohpe rokẽ toh mana morara karyhtao eya xine. Ynara karyhtao roropa ajohpe rokẽ toh mana: “Mokyro roropa ynororo,” karyhtao eya xine imepỹ poko ajohpe rokẽ mã toto.

²⁴ Tuhke ajohpãkõ oehnõko mana, Ritonõpo nymenekahpyryme osekarõko toh mã repe. Tuhke roropa Ritonõpo poe urutõ kõme osekarõko toh mã repe. Ajoajohpe rokẽ toh mana. Jamihme sã osekarõko toh mã repe. Otarãme kurãkõkara kurãkãko ropa toh mã repe imehnõ enekunohtohme rokẽ tyya xine. Ritonõpo poetory enekunopyry se roropa toh mã repe.

²⁵ Etatoko pahne, seromaroro ourutorỹko ase morohne exipyra ahtao ro.

²⁶ — Morarame ynara ãko imehnõ mã oya xine: “Enetatoko mokyro, ahno esao pyra mana. Ritonõpo nenehpohpyry mokyro,” ãko toh mã repe. Morotona ytopyra ehtoko. Mame ynara karyhtao roropa oya xine: “Enetoko ke, taro nase. Tõtonẽse rokene,” karyhtao oya xine ajohpe rokẽ toh mana.

²⁷ Kapu ae Ayhtohpyry oepyyry ropa nenenehkane sã exĩko mana. Nenenehkane ahtao kapu zopikoko saereh ãko mana emero tonesẽme, xixi tũtatoh wino exikety sã xixi omõtoh pona. Moro saaro Kapu ae Ayhtohpyry oepyyry ropa exĩko mana, emero ahno neneryme.

²⁸ — Okyno ekepyry ahtao axĩ kurumu tõkehko ipokona porohnõko mana.

*Kapu ae Ayhtohpyry oepyyry ropa poko
(Maku 13.24-27; Ruka 21.25-28)*

²⁹ — Mame toetuarimakehse awahtao xine okynā pyra xixi ezehnōko mana. Nuno roropa saerehkara exīko mana. Xirikuato ohpahnōko kapu poe kapuaōkō esyryhmaryke tosae xine, jamihme exiketō tosae xine esyryhmaryke.

³⁰ Morarame Kapu ae Ayhtohpyry oepyyry ropa enēko tarōkō mana. Mame pata pōkō xitāko mana emero porehme. Kapu ae Ayhtohpyry oepyyry ropa eneryke tyya xine xitāko mā toto. Oehnōko mana akuru htoko. Jamihme kuhse oehnōko ropa mana kapu ae. Emero motye tuisamehxo oehnōko ropa mana, emero esēme toexiryke.

³¹ Mame rue konōto etōko mana. Opore osetokety etōko mana. Mame tynenyohityā aropōko Ritonōpo mana sero nono poro tynymenekatyā enehtohme tyya emero pata tō poe.

*Wasasa etary poko enetupuhthoh poko
(Maku 13.28-31; Ruka 21.29-33)*

³² — Mame wasasa tōkehko waro matose. Wasasa etaryhtao oya xine jeimamyry enetupuhnōko matose.

³³ Moro saaro oryhmatopōpyrykō eneryhtao oya xine tuaro exīko matose. Joepyyry ropa okynā pyra exiry waro exīko matose.

³⁴ Etatoko pahne, ynekarohpyry oya xine emero osenēko mana. Mame morohne enenanō toitoine orihpyra exīko toh mana joepyyry ropa ponāmero.

³⁵ Kapu enahnōko mana. Sero nono roropa enahnōko mā repe. Yrome jomiry jūme enahpỹme exīko mana.

*Joepyry ropa waro pyra
imehnõ mana*

(Maku 13.32-37; Ruka 17.26-30,34-36)

³⁶ – Kapu ae jyhtory ropa waro pyra sero nono põkõ mana. Ritonõpo nenyohyã zuaro pyra roropa mana. Ywy roropa zuaro pyra ase. Papa Kapuaõ rokẽ zuaro mana.

³⁷ Kapu ae jyhtory ropa Noe ehtopõpyry sã exiõko mana.

³⁸ Sero onynerymapopyra ro Ritonõpo ahtao tõtuhse sero nono põkomo. Eukuru tõse eya xine. Typytase toto. Tyniotase roropa toto Noe omõtoh pona kanawa konõto aka.

³⁹ Zuaro pyra toto ahtao tuna tukumase. Tynerymapose toto emero porehme. Moro sã mã Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa ahtao.

⁴⁰ Morara ahtao tupito poko erohnõko orutua kõ asakoro. Mame toiro rokẽ ytõko mana. Yrome imaronõpo moroto rokẽ oxinomõko mana.

⁴¹ Nohpo tõ roropa erohnõko mã toto oximõme tonahsẽ riry poko. Toiro rokẽ ytõko mana. Yrome imaronõpo oxinomõko mana.

⁴² Morara exiryke tuaro ehtoko. Oesẽkõ oepyry ropa waro pyra oexirykõke.

⁴³ Etatoko pahne, omato oepyry poko zuaro tapi esẽ ahtao nyhpyra mana, tytapyi taka omõpyra omato ehtohme, tymõkomory onematonahpyra roropa omato ehtohme.

⁴⁴ Morara exiryke mokyro sã ehtoko kokoro rokene. Tuaro pyra awahtao xine otarame: “Seroae oehpyra mana,” äko matose zuaro pyra oexirykõke. Morara ahtao otarame Kapu ae Ayhtohpyry oehnõko ropa mã rahkene.

*Tuisa poetory zae exikety, zae pyra exikety ro-
ropa*

(Ruka 12.41-48)

⁴⁵ — Naeroro Ritonõpo poetoryme nymyry matou? Tuaro exiketyme matou? Etatoko pahne, tuisa konõto kynexine typoetoke exikety. Morarame imepÿ pona toytory se toexiryke typoetory toiro tyrise eya imehnõ eraseme. “ÿpoetory otuhmanohponeme mase jesahpyo,” tykase ynororo eya.

⁴⁶ Morarame okynahtao oehnõko ropa mana typoetory tõ enese. Mame typoetory erase zae ahtao, tãkye exiiko mana tooehse ropa tahtao.

⁴⁷ Tãkye exiiko roropa erase mana. Mame jũme mokyro riiko tymõkomory eraseme mana.

⁴⁸ Yrome ajoajohpe mokyro toehse ahtao tosẽ esahpyo, ynara ãko mã ynororo otarame oseya rokene: “Otarãme jesẽ oehpyra ropa mana. Oky-nahxo ynororo,” ãko otarame mã oseya rokene.

⁴⁹ Mame tosẽ poetory pipohnõko mana. Tope tõ maro rokẽ otuhnõko roropa mana. Eukuru ênõko etÿketõ maro.

⁵⁰ Mame mokyro esẽ oehnõko ropa mana ynara karyhtao ro eya: “Jesẽ seroae oehpyra mana,” karyhtao ro eya oehnõko mana. Tuaro pyra ynororo ahtao esẽ oehnõko mana.

⁵¹ Mame tooehse tahtao typoetory kahpyry wãnohnõko mana. Jehno toexiryke iiryhmãko ro-ropa mana. Imehnõ ajoajohpãkõ maro mokyro emãko mana. Moroto xitãko ynororo, kui kui ãko. Enara.

Oryximākō 10mākomo

¹ Ynara tykase Jezu:

— Morarame kurākō apiakatoh po Kapu ae Ayhtohpyry oehnōko ropa mana. Mame ynara sã exīko mana pytatoh sã exīko mana. Pytatoh ke mana. Mame morotona sã nohpo tō eahmāko, omame porehme oryximākomo. Mame tynāparinākō apoīko mā toto pytakety eraximatohme sã tyya xine.

² Mame 5mākō tuaro pyrahme sã mana. Imehnō 5mākō tuaro mana.

³ Mame mokaro tuaro pyra exiketō tynāparinākō arōko sã mā toto. Yrome oriu anaropyra mā toto.

⁴ Mame mokaro tuaro exiketō tynāparinākō maro tynāparinākō aryry arōko sã mā toto ē ao pehme.

⁵ Mame mokyro pytakety okynā sã mana oehpopyra. Morarame okynā toehse ahtao wetukene nohpo tō exīko mana. Nyhnōko mā toto.

⁶ — Morarame onoa toehse ahtao sekere kary etāko mā toto. “Mokyro erēnakety oehnōko mana. Ehmaropa. Mokyro senetatose,” āko sã mā toto.

⁷ — Axī pakāko ropa sã mā toto 10mākomo. Mame tynāparinākō zukāko mā toto.

⁸ Ynara āko sã tuaro pyra exiketō mana: “Oriu pitiko ekaroko yna a taryse pyra yna nāparina nase,” āko sã mā toto.

⁹ — “Arypyra,” āko tuaro exiketō mana. “Oriu ekaroryhtao oya xine ipune pyra exīko mana. Epekahtatoko osepekahtoh taka anāparinākō aryhtotohme,” āko toh mā eya xine.

¹⁰ — Morara kary etaryke tyya xine ytōko mā toto 5mākomo, tuaro pyra exiketomo, oriu epekahse

repe. Mame erēnakety oehnōko sã koko toto esahpyo mana. Morarame imaro ytōko toh mã tuaro exiketō rokene, 5mãkō rokene. Tapyi taka omōnōko mã toto erēnatoh taka, otuhtoh konōto pona. Mame tapyi apurūko sã erēnatoh aporesemyry mana.

¹¹ — Mame okynahtao tuaro pyra exiketō oehnōko roropa mã toh repe. “Ynanomōxi. Ynanomōxi,” ãko mã toto. Kohtãko toh mã repe.

¹² — Yrome: “Awaro pyra ase,” ãko mã ynororo eya xine.

¹³ Mame ynara tykase Jezu eya xine etyhyryme:

— Morara exiryke tomeseke ehtoko, mokaro sã pyra oehtohkōme, tuaro pyra exiketō sã pyra oehtohkōme. Emero tyritoko Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa eraximaryme, aepyry ropa waro pyra oexirykōke, tykase Jezu eya xine.

*Pata esē poetory tomo, 3mãkomo
(Ruka 19.11-27)*

¹⁴ Ynara tykase roropa ynororo:

— Ynara sã exīko Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa ahtao mana. Orutua ehtopōpyry sã exīko mana. Mame tytapyĩ tae toytory se toehse ynororo imepỹ pona. Morara exiryke typoetory tykohmase tyya tymōkomory eraseme toto ri-tohme.

¹⁵ Mame emese kure exiketō a tytinerũ 5 miujãome tokarose eya. Imepyny a 2 miujãome tokarose eya. Etyhpyrymano a toiro miujãome tokarose eya. Mame toytose ynororo rahkene.

¹⁶ Mame mokyro 5 miujão apoihpō toytose erohse tytinerũ poko, emãkapotohme. Okynahtao

imepỹ 5 miujão tapoise ropa eya, 10 miujãome atapona.

¹⁷ Morararo, asakoro miujão apoihpono. Tytinerũ tomãkapose eya, imepỹ asakoro miujão tapoise ropa eya.

¹⁸ Yrome mokyro toiro miujão rokẽ apoihpõ toytose. Nono tahkase eya zonẽtohme. Mame tosẽ tinerũ tyrise eya moro aka. Tonẽse eya. Tukurãkase rokẽ eya.

¹⁹ – Morarame okynahtao esẽkõ tooehse ropa tytinerũ apoise ropa.

²⁰ Mame mokyro 5 miujão apoihpõ tooehse osemazuhme tytinerũ ekarose ropa tosemy a. Ynara tykase ynororo eya: “Eneko ke, 5 miujão mekaroase ya. Imepỹ 5 miujão apoiase ropa. Seny, otinerũ rahkene, 10 miujãome,” tykase.

²¹ – “Kure myriase rahkene. Ypoetory zae rokẽ exikety mase,” tykase esemy. “Zae mexiase ymõkomory poko pitiko rokẽ ahtao. Morara exiryke tuhkehxo ekarõko ase oya. Omõko jesaka. Tãkye exiko ymaro,” tykase ynororo.

²² – Morarame ipoetory akorõ tooehse, asakoro miujão apoihpono. Mame ynara tykase ynororo tosemy a: “Asakoro miujão mekaroase ya. Eneko ke imepỹ asakoro miujão apoiase ropa, ipoko jerokuruke,” tykase ynororo.

²³ – Ynara tykase esemy: “Kure mase. Erohketyme nymyry mase. Zae mexiase ymõkomory poko, pitiko rokẽ ahtao. Morara exiryke tuhkehxo ekarõko ase oya. Omõko jesaka tãkye oehtohme ymaro,” tykase ynororo eya.

²⁴ – Morarame ipoetory etyhpyrymã tooehse roropa, toiro miujão apoihpono. Ynara tykase

ynororo tosemy a: “Tuisa, otinerũ ukurākase ymo-tye kuhse tuaro oexiry waro jexiryke. Orẽpyra mase. Imehnõ narykatyã epery apoïko mase, anarykara awahtao ro.

²⁵ Naeroro ouno jexiryke otinerũ ukurākase nono aka. Seny, otinerunu,” tykase ynororo eya.

²⁶ – “To! Popyra mase. Akĩme rokẽ mexiase,” tykase esẽ eya. “Imehnõ narykatyã epery apoïry se jexiry waro mexiase. Otyro puhturu anarykara jahtao imeïpo epery apoïry ya waro roropa mexiase.

²⁷ Naeroro oty katohme ytinerũ onekaropyra mexiahse tineru poko erohketõ esemy a. Morara ahtao tomãse pohto ytinerũ exiry,” tykase ynororo typoetory a.

– Mame imehnomo a ynara tykase esemy:

²⁸ “Mose wino ytinerũ apoitoko, ekarotohme ropa 10 miujão esemy a.

²⁹ Ynara exiryke, tykyryryke exiketomo a itamurumehxo ekarõko ase ykyryry poko toerohse exiryke, tuhkehxo tymõkomoke aehtohme. Yrome imepyny tymõkomoke pyra ahtao ewinoïno ikyryry ipuxihkãko ropa ase erohpyra exiryke.

³⁰ Mose ypoetory otyeme kure hnae? Ema-toko jarãnaka, ikohmamyhpyry panõ aka. Moroto xitãko mana, kui kui ãko roropa mana,” tykase ynororo.

Sero põkõ apiakatoh poko sero etyppyry po

³¹ – Mokyro sã Kapu ae Ayhtohpyry omipona pyra aexihpyry exïko mana. Tuisa konõtome exïko Kapu ae Ayhtohpyry mana. Ritonõpo nenyohyã maro porohnõko mana tuisa apõ kurã pona.

³² Mame ěpataka oximõnõko sero põkõ emero porehme mana. Mame toto apiakãko mana kaneru tõ esemy a toky apiakary samo; xia kaneru tomo, mya poti tomo. Mokaro apiakary sã typoetory apiakãko mana.

³³ Mame tapotunuru wino tynymenekatyã rĩko ynororo mana, typoetoryme nymyry toto exiryke, tymaro toto ehtohme. Yrome imehnõ typozery wino tyrĩko mana typoetoryme pyra toto exiryke.

³⁴ Morarame ynara ãko mã typoetory tomo a: “Osehtoko. Kure matose. Papa nymenekatyãme matose. Osehtoko xiaro jesaka. Oesarykõme jesary tyrise ya moino ro, senohne ritopõpyry poe ro, nono ritopõpyry poe ro.

³⁵ Ynara exiryke, omise exiase. Mame tõsẽ mekarroatose ya. Tuna se exiase. Mame tuna mekarroatose ya jokurume. Katonõme exiase. Mame atapyĩkõ taka weahmatose.

³⁶ Tupoke pyra exiase. Mame upo mekarroatose ya jupõme. Kure pyra exiase. Mame ypyno mexiatose. Āpuruhpyry tao exiase. Mame āpuruhpyry taka mytoatose jenese ymaro oturuse,” ãko mã ynororo eya xine.

³⁷ — Morarame ynara ãko ipoetory tõ eya: “Tuisa, otokohxohko omise awahtao tõsẽ ynanekaroase oya? Otara ahtao roropahxo hko tuna se awahtao tuna ynanekaroase oya õkurume?

³⁸ Otara ahtao roropa katonõme awahtao yna tapyĩ taka yna oeahmase? Otara ahtao roropa tupoke pyra awahtao oupõ ynanekaroase oya?

³⁹ Otara ahtao kure pyra mexiase? Otara ahtao roropa āpuruhpyry tao awahtao oenese ynany-

toahse?”

40 – Mame ynara āko mā tuisa konōto oya xine: “Etatoko pahne, ypoetory tō jakorō tōme mana. Mame jakorō tō etuarimaketō, kure tyrise oya xine ahtao, kure kyriatose roropa,” āko ynororo oya xine mana.

41 – Mame imoihmākomo a roropa typozery wino exiketomo a roropa ynara āko mana: “Mya ytotoko. Ritonōpo ozehno xine mana. Apotoimo htaka ytōko matose. Moro apotoimo tyrise Ritonōpo a joroko tamuru wānohtohme, inenyohtyā wānohtohme roropa, enara.

42 Omise jahtao jotuhmara myhe mexiatose. Tuna se jahtao roropa tuna onekaropyra mexiatose.

43 Katonōme jahtao roropa ypoko enupunara mexiatose. Tupoke pyra jahtao jupō onekaropyra mexiatose. Kure pyra jahtao, āpuruhpyry tao jahtao roropa enupunara myhe mexiatose ypoko,” āko mana.

44 – Morara kary etaryke tyya xine ynara āko mā toto eya: “Otara ahtaohxo ke yna oenease roropa omise? Otara ahtao roropa tuna se mexiase? Otara ahtao roropa katonōme mexiase? Otara ahtao roropa tupoke pyra mexiase? Otara ahtao kure pyra roropa mexiase? Otara ahtao āpuruhpyry tao roropa mexiase? Otara ahtao ākorehmara ynanexiahse?” āko mā toto, ekaropōko.

45 – Morarame ynara āko tuisa konōto eya xine mana: “Etatoko pahne, imehnō poko enupunara mexiatosene, aetuarimarykohtao. Toto pyno pyra mexiatosene. Toto anakorehmara roropa mex-

iatosene. Morara exiryke, jakorehmara mexi-atosene,” ãko ynororo eya xine mana.

⁴⁶ – Morarame mokaro aropõko mana, apo-toimo htaka, jũme toto etuarimatohme. Yrome mokaro rokẽ kurãkõ jũme orihpỹme exĩko toh mana Ritonõpo maro, tykase ynororo eya xine.

26

*Juteu tõ atamorepatopõpyry Jezu apoiry poko
(Maku 14.1-2; Ruka 22.1-2; João 11.45-53)*

¹ Morarame moro poko, imoihmãkõ tamorepakehse ahtao Jezu a, ynara tykase ynororõ typoetory tomo a:

² – Zuaro matose. Asakoro tõmehse ahtao Os-eahmatoh Paxikoa exĩko mana. Mame Kapu ae Ayhtohpyry apoiko mã toto. Wewe pokona exix-ihmapõko mã toto, tykase Jezu.

³ Morarame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ tõximõse juteu tõ tamuxiry tõ maro. Kaipa tapyi konõto nae kynexine. Morara exiryke moro taka tõximõse toto. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary imehxo Kaipa kynexine.

⁴ Mame tãtamorepase toto Jezu apoiry poko tyya xine. Tokare pyra Jezu apoiry se toh kynexine repe, etapapotohme tyya xine.

⁵ Ynara tykase toto:

– Setapapotone, yrome otuhtoh konõto po ahtao popyra mana. Imoihmãkõ kyzehno xine exĩko mana, tykase toto.

*Jezu popatopõpyry poko Petania po
(Maku 14.3-9; João 12.1-8)*

⁶ Morarame Jezu Petania po kynexine, Ximão tapyĩ tao. Ximão ipũ imotahpyrỹpyry kynexine.

⁷ Mame mokyro tapyĩ tao Jezu ahtao nohpo toytose eya. Ixtaratu kurã tarose nohpo a Jezu popatohme. Topu kurã risẽ ao ixtaratu kynexine, arapaxturu risẽ ao. Ixtaratu ke pehme topu risẽ kynexine. Mame ixtaratu ã tuhkohse nohpo a Jezu zuhpokoxi tyritohme Jezu otukuruhtao. Moro ixtaratu tyrise eya Jezu zupuhpyry pona emero.

⁸ Mame moro eneryke tyya xine Jezu poetory tã tohne tohse.

– Oty katoh ixtaratu ahnikãko rokẽ mose nae? tykase toto tãturupose.

⁹ – Moro ixtaratu tokamose ahtao osepekah-toh tao tuhke tineru apoiry ekarotohme ropa tymõkomokãkara a, tykase toto.

¹⁰ Mokaro a nohpo kerekeremary waro Jezu kynexine. Morara exiryke ynara tykase ynororo eya xine:

– Oty katoh mose nohpo kerekeremãko matou? Mose nyrihpyry juhpkoxi kure potu nase ya.

¹¹ Tymõkomokãkara mã enahpyra amaro xine. Yrome okynã pyra ase amaro xine. Orihnõko ase.

¹² Morara exiryke joko popano orihpyra ro jah-tao, toorihse jahtao jonẽtoh po jekepyry popatoh kuhno.

¹³ Etatoko pahne, emero pata tã poro jomiry poko imehnõ amoreparyhtao oya xine mose nyrihpyry mã mya otuotuhponamãko mana. Mame oesahpyo xine roropa morararo mana, otuotuhponamãko mana, wenikehpyra oehtohkõme jũme sã ritopõpyry poko ypokona, tykase Jezu eya xine.

*Jezu ewokatopõpyry poko Juta a
(Maku 14.10-11; Ruka 22.3-6)*

¹⁴ Morarame moroto 12mãkõ kynexine. Toiro esety Juta Ixikariote kynexine. Mokyro toytose Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a.

¹⁵ Ynara tykase ynororo toto a:

– Otãto tineru pixo ekarõko matou ya Jezu ekaroryhta oya xine? tykase ynororo.

Morara kary etaryke tyya xine tineru tokarose eya. 30me tineru tokarose eya.

¹⁶ Moromeĩpo Jezu ekarory se toehse Juta eya xine. Morara exiryke tãtamorepase ynororo Jezu ekarory poko Jezu ewokary se toexiryke.

*Paxikoa ae Jezu typoetory tõ maro
autuhtopõpyry*

(Maku 14.12-21; Ruka 22.7-14,21-23; João 13.21-30)

¹⁷ Mame ãmepyry apitorymã po Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra, ynara tykase Jezu poetory tõ eya:

– Otoko otuhtoh ripõko mah yna a, Oseahmatoh Paxikoa? tykase toto eya.

¹⁸ Ynara tykase Jezu eya xine:

– Pata pona oytorykohta orutua enẽko matose. Ynara kahtoko eya: “Yna amorepane ynara nykã oya: ‘Jytotoh po toehse nase. Morara exiryke ypoetory tõ maro Oseahmatoh Paxikoa otuhnõko ynanase atapyĩ tao,’ ” kaxiko eya, tykase Jezu typoetory tomo a.

¹⁹ Mame toytose toto Jezu omi poe otuhtoh ri-tohme Paxikoame.

²⁰ Morarame tykohmãse ahta typorohse Jezu typoetory tõ maro, 12mãkõ maro, otuhse.

²¹ Mame tōtukurukohtao ro ynara tykase Jezu eya xine:

— Etatoko pahne, taro toiro ohtaōkō jewokāko mana, tykase ynororo typoetory tomo a.

²² Morara kary etaryke tyya xine toemynyh-mase ipoetory tomo. Mame tōturupose toto, atatakominno.

— Onoky? Ywy? tykase toto tōturupose.

²³ Ynara tykase Jezu eya xine:

— Mose jewokāko nase, ymaro morohno paratu aka otuhkety.

²⁴ Etatoko pahne, Ritonōpo nymeropohpyry ae ro orihnōko ase, Ritonōpo omi poe ro. Yrome jetuhxo exīko mā jewokahpono a. Etuarimākohxo mana jewokatamitume. Kurehxo eya exiry enurupyra tokurehse ynororo ahtao. Morara ahtao etuarimara exiry, tykase Jezu typoetory tomo a.

²⁵ Mame ynara tykase Juta, Jezu ewokahpono:

— Ypoko moturu pāna? tykase, tōturupose.

— Ÿ, tykase Jezu eya.

Kuesēkō otuhtopōpyry poko

(Maku 14.22-26; Ruka 22.15-20; 1 Korītiu 11.23-25)

²⁶ Mame tōtukurukohtao ro wyi tapoise Jezu a.

— Kure mase Papa. Yna zuru seny onekarohpyry yna a, tykase. Mame wyi tytohtokase eya typoetory tō punero ekarotohme. Ynara tykase ynororo eya xine:

— Seny, apoitoko enahtohme oya xine. Upū sero, tykase.

²⁷ Morarame eukuru tapoise roropa. Tōturuse ropa Ritonōpo a:

— Kure mase, tykase. Mame typoetory tomo a eukuru tokarose roropa.

— Seny, ětoko, emero porehme.

²⁸ Umunurume nase sero. Umunuru kuãñõko ase tuhke iirypyrymãkõ kurãkatohme. Umunuru ekuamyryhtao tuhke Ritonõpo poetoryme exĩko mã toto jumãme.

²⁹ Etatoko pahne, uwa eukuru onẽzomopyra ase orihpyra ro jahtao. Tyoro ěnõko ase euhkasenano Ritonõpo esao rokene, tykase Jezu eya xine.

³⁰ Morarame toremiase toto Ritonõpo kure exiry poko. Mame toytose toto moro tae ypy pona, Oriwera pona.

Peturu zurutopõpyry Jezu a

(Maku 14.27-31; Ruka 22.31-34; João 13.36-38)

³¹ Morarame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

— Sero kohmamyry ae ro epãko matose. Jurumekãko matose. Ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryne sero poko: “Kaneru tõ esẽ etapapõko Ritonõpo mana, ekỹpyã atahpahnõko mana. Sapararahme exĩko mã toto,” me tymerose Ritonõpo omiryne.

³² Yrome tõsemãse ropa jahtao, Karirea pona ytõko ase osemazuhme. Moroto jenẽko ropa matose, tykase Jezu.

³³ Ynara tykase Peturu Jezu a:

— Orumekara ase jũme. Imehnõ orumekãko mã repe emero. Yrome ywy orumekara ase jorikyry ponãmero, tykase Peturu eya.

³⁴ Yrome ynara tykase Jezu Peturu a:

– Etako pahne, sero kohmamyry ae kuratiri onetara ro ahtao: “Jezu waro pyra ase, Jezu waro pyra ase,” āko mase oseruao, tykase Jezu eya.

³⁵ Ynara tykase ropa Peturu Jezu a:

– “Awaro pyra ase,” kara ase jũme. Amaro ro jetapary se imehnõ ahtao morara kara ase. “Jezu waro pyra ase,” kara ase, tykase Peturu.

Morararo tykase ipoetory tõ emero repe.

*Jezu oturutopõpyry Tummy maro Ketysemane po
(Maku 14.32-42; Ruka 22.39-46)*

³⁶ Morarame toytose Jezu typoetory tõ maro Ketysemane pona. Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:

– Taro oporohtoko aporo. Mõtona pixo ytõko ase Papa maro oturuse, tykase ynororo.

³⁷ Mame tymaro Peturu tarose eya Zepeteu mũkuru tõ maro asakoro. Morarame tomuhtapãse Jezu, toemynyhmase yronomyryme.

³⁸ Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:

– Emuhtapãnõko ase yronomyryme. Morara exiryke taro rokẽ ehtoko aporo, eneneme ymaro, tykase Jezu eya xine.

³⁹ Mame mya pitiko toytose Jezu. Nono pona typorohse ynororo tõpotapoe. Mame ynara tykase ynororo Tummy a:

– Papa, emero ritõme mase. Emero zuaro ro-ropa mase. Jorikyry se pyra ase repe. Yrome jorikyry se awahtao õmipona se rokẽ ase, tykase.

⁴⁰ Mame toytose ropa Jezu typoetory tõ oseruaõkomo a. Nyhnõko toh kynexine. Mame ynara tykase ynororo Peturu a:

– Owetũkõ oneanahtopyra matokene?

⁴¹ Nyhpyra ehtoko. Oturutoko Ritonõpo maro oenekunohpyra xine joroko tamuru ehtohme. Onykyrykõ se pyra matose repe. Yrome jamihme pyra matose, tykase Jezu eya xine.

⁴² Morarame toytose ropa Jezu oturuse ropa Tummy maro:

– Jorikyry se awahtao õmipona se rokẽ ase, tykase ynororo.

⁴³ Mame toeramase ropa ynororo typoetory tomo a. Nyhnõko rokẽ toh kynexine tuetükõ oneanahtopyra toexirykõke.

⁴⁴ Mame mya roropa toytose Jezu toiroro oturuse ropa Tummy maro. Osemazuhme tõturutopõpyry saaro tõturuse ropa ynororo.

⁴⁵ Mame toeramase ropa ynororo typoetory tomo a. Ynara tykase ynororo:

– Nyhnõko ro matohu? Oseremãko matohu? Enetoko ke. Kapu ae Ayhtohpyry ewokatoh po toehse nase. Seromaroro iirypyrymãkomo a os-ekarõko mana.

⁴⁶ Owõtoko. Ehmaropa, jewokane enetokose, tykase ynororo.

*Jezu apoitopõpyry
juteu tomo a*

(Maku 14.43-50; Ruka 22.47-53; João 18.3-12)

⁴⁷ Mame Jezu otururuhtao ro Juta toytose eya, 12mãkõ maronõpo kynexine. Tymaro tuhkãkõ tarose, ajoajohpãkomo, tytapemake exiketomo, tykparuke exiketõ roropa. Juteu tõ tuisary naropotyã tõ kynexine. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary naropotyã roropa kynexine.

⁴⁸ Mame eporehkara ro tahtao xine ynara tykase Jezu ewokary se exikety tymarōkomo a: “Etatoko pahne, Jezu maro rokē oturūko ase. Eahmāko sā ase, ipohnōko ase. Moro eneryhtao oya xine enetupuhnōko matose. Jezu mokyro. Apoitoko,” tykase Juta eya xine.

⁴⁹ Morarame Jezu a toytose ynoro topohme. Ynara tykase ynoro Jezu a:

– Oehno kē tuisa, tykase taomirose eya. Ty-pohse roropa eya.

⁵⁰ – Oty kase moehno jepe? Axī ke openetatoh poko exiko, tykase Jezu eya.

Mame Jezu tapoise eya xine arotohme.

⁵¹ Mame Jezu marono a imepỹ tysahkase ty-tapemā ke. Ritonōpo maro oturuketō tuisary namoto tysahkase eya. Ipanary rokē tysahkase eya.

⁵² Yrome ynara tykase Jezu eya:

– Atapemā tyriko ropa ě aka. Imehnō tuose oya xine ahtao owotorỹko roropa mā toto.

⁵³ Tuaro pyra ro matohu? Jakorehmananō se jahtao ekaropory Papa Kapuaono a. Mame tuhke kuhse tynenyohityā enehpory ya jewomananōme.

⁵⁴ Yrome morara ahtao Ritonōpo omipona pyra exiry. Morohne urutō kō nurutopōpyry ae ro mana.

⁵⁵ Mame ynara tykase Jezu imoihmākomo a:

– Oty katohme tytapemake moehtou? Tykaparuke roropa moehtou? Japoiry se matose zehnoto apoiry samo. Yrome kokoro rokē yporotyasene Ritonōpo Tapyĩ tao. Kokoro rokē amorepato exiasene roropa. Oty katoh pake ro japoipyra mexiatose?

⁵⁶ Yrome serohne exīko mana urutō kō omih-pyry ae ro, tykase Jezu eya xine.

Moraramē ipoetory tō toepase toto. Jezu turumekase eya xine.

*Tamuxi tō ēpataka Jezu ehtopōpyry
(Maku 14.53-65; Ruka 22.54-55,63-71; Joāo
18.12-14,19-24)*

⁵⁷ Moraramē Jezu tarose eya xine apoihpōkomo a Ritonōpo maro oturuketō tuisary tapyī taka. Mokyro esety Kaipa kynexine. Kaipa tapyī tao tōximōse juteu tō tamuxiry kynexine, Moeze omih-pyry poko imehnō amorepananō maro.

⁵⁸ Ameke rokē Peturu ytōko kynexine toto ekahmāko Ritonōpo maro oturuketō tuisary tapyī taka. Jarao rokē Peturu kynexine aporo eraximāko rokene. Mame jarkapyhpyry aka tomōse ynororo. Soutatu tō maro typorohse ynororo eraximase rokene, Jezu orikyry enese.

⁵⁹ Mame Jezu hxironanō tupise juteu tō tamuxiry tomo a, Ritonōpo maro oturuketō tuisary tomo a roropa. Jezu etapapory se toh kynexine repe.

⁶⁰ Yrome Jezu hxironanō nymyry pyra kynexine. Tuhkākomo a tukupse repe. Ihxirory se toh kynexine repe. Yrome ajohpe rokē toh kynexine. Moraramē etyhpyryme orutua tooehse asakoro.

⁶¹ Ynara tykase toto Jezu poko:

— Ynara nase mose ynanetaryme: “Ritonōpo Tapyī kararapyry waro ase. Mame imyakā rīko ropa ase oseruao rokē tōmehse ahtao,” nase mose ro, tykase toto Jezu poko.

⁶² Mame mokaro omiry etaryke tyya ynara tykase Ritonõpo maro oturuketõ tuisary Jezu a:

– Moxiã ohxirõko nase. Otara ãko hmah moxiã ezuhnõko? tykase ynororo.

⁶³ Yrome mynyhme rokẽ Jezu kynexine. Morara exiryke ynara tykase ropa Ritonõpo maro oturuketõ tuisary eya:

– Ritonõpo Kapuaõ kuenetoryõko mana. Awãnohnõko mana zae pyra jezukuruhtao oya. Morara exiryke zae yna zuruko. Ritonõpo nymenekahpyry hmahno? Yna kurãkaneme? Ritonõpo mũkuru nymyry mahno, tykase ynororo tõturupose.

⁶⁴ – Ywy ase, tykase Jezu. – Yrome etatoko pahne, moromeĩpo jenẽko ropa matose tuisamehxo jahtao, Papa Kapuaõ maro. Akuru htoko joepyry ropa enẽko matose, tykase ynororo.

⁶⁵ Morara kary etaryke tyya tupõ tyxihxihkase Ritonõpo maro oturuketõ tuisary a.

– Epo hnae, tykase ynororo. – Epyrypãko rokẽ mose mana. Ritonõpo mũkurume osekarõko mana. Popyra mose nase ipunaka. Imehnõ se pyra sytatose mose hxironeme. Seromaroro aomiry kahpyry metatou.

⁶⁶ Otara ãko matou? tykase ynororo.

Ynara tykase toto:

– Iiryryryme mana. Taorihmaposẽme mana, tykase toto.

⁶⁷ Mame ituh tykase toto Jezu ãmyty pona. Typi-tytipohse roropa toto a. Mame tomarykõ ke Jezu totapase tyya xine ahtao,

⁶⁸ ynara tykase toto:

– Yna zuruko Ritonõpo nymenekahpyryme awahtao. Onoky opipohno? tykase toto.

“Jezu waro pyra ase,” katopõpyry poko Peturu a (Maku 14.66-72; Ruka 22.56-62; João 18.15-18,25-27)

⁶⁹Jarao ro Peturu kynexine, tapyi mykae. Mame morotona toytose Ritonõpo maro oturuketõ tuisary namoto, nohpo. Ynara tykase ynororo Peturu a:

– Omoro roropa Jezu maro makene, Karirea põ maro, tykase.

⁷⁰ – Arypyra, tykase Peturu toto netaryme. – Otara ãko hmahno? Zuaro pyra sãtã ase, tykase Peturu.

⁷¹ Mame toytose ropa Peturu jarakapyhpyry eutary aka ropa. Moroto tonese ropa ynororo imepỹ nohpo a. Ynara tykase ynororo orutua kõ netaryme:

– Mose roropa Jezu maro nexiase, Nazare põ maro, tykase ynororo.

⁷² – Ajohpe mase. Mokyro waro pyra sãtã ase, tykase ropa Peturu.

⁷³ Morarame okynã pitiko ahtao, orutua kõ roropa toytose Peturu a.

– Ajohpe pyra, mokyro marõme roropa mase. Õmiry etaryke yna a oenetupuhnõko ynanase, tykase toto.

⁷⁴ Mame ynara tykase Peturu eya xine:

– Juãnohnõko Ritonõpo mana ajohpe jahtao. Mokyro waro pyra sãtã ase, tykase.

Mame morara karyhtao ro kuratiri totase eya.

⁷⁵ Mame tutuarõtase ropa ynororo Jezu omih-pyry poko. Ynara katopõpyry poko: “Kuratiri one-tara ro awahtao: ‘Jezu waro pyra ase. Jezu waro pyra ase,’ äko mase oseruao,” katopõpyry poko.

Mame tutütase ropa Peturu. Tyxitase ynororo yronymyryme.

27

*Pirato ëpataka Jezu arotopõpyry
(Maku 15.1; Ruka 23.1-2; João 18.28-32)*

¹ Morarame tõmehse ahtao Ritonõpo maro otu-ruketõ tuisary tõ tõturuse juteu tõ tamuximehxo exiketõ maro Jezu etapary poko tyya xine. Ox-imõme tõturuse toto Jezu etapary poko etapapory se toexirykõke.

² Mame Jezu tymyhse tyya xine ahtao keti ke, tarose eya xine Pirato a. Kowenatume Pirato kynexine.

*Juta osesenatopõpyry poko
(Atos 1.16-19)*

³ Morarame Juta, Jezu ewokahpono, Jezu etapa-pory mokaro a waro toehse tahtao toetyorõmary se toehse ropa repe. Morara exiryke tineru tarose ropa eya Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, juteu tõ tuisary tomo a roropa. 30me tineru kynexine.

⁴ — Iirypyryme ase ahno kurã towokase ya exiryke. Mokyro orihmapory se pyra ase, tykase ynororo eya xine repe. Yrome oty kara toh kynex-ine.

— Kũ omorohko, tykase rokẽ toto eya.

⁵ Mame moro tineru tyhahpose rokẽ Juta a moro taka, Ritonõpo maro Oturutoh taka. Mame toytose ynororo toiroro osesenãse.

⁶ Mame moro tineru tanỹse ropa ahtaõ Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a ynara tykase toto:

— Sẽ tineru ahno etapapotamitume nase. Morara exiryke oty rĩko sytatou ipoko? Moeze omihpyry omi poe sã onyripyra sytatose Ritonõpo Tapyĩ tinerũ maro, tykase toto.

⁷ Morarame oximaro tõtururukohtaõ tupito topekahse eya xine moro tineru ke. Oripo rihpõ esahpyry moro kynexine. Mame katonõ ekepyry orihsẽ zonẽtohme moro tyrise eya xine.

⁸ Morara exiryke tupito tosehapse toto a Munuhpãme, topekahse exiryke Jezu ewokatamitu ke.

⁹ Morara toehse urutõ omihpyry ae ro, Jeremia omihpyry ae ro. Ynara tykase ynororo pake Ritonõpo omiryne: “Tineru tapoise eya xine, 30me, Izyraeu tõ nekarohpyry, mokyro ehepyryme, mokyro ewokatamitume.

¹⁰ Yrome moro ke tupito topekahse eya xine, oripo rihpõ esahpyry topekahse eya xine. Ritonõpo nurutopõpyry ae ro,” me tymerose pake Jeremia a.

Jezu oturupotopõpyry

Pirato a

(Maku 15.2-5; Ruka 23.3-5; Joãõ 18.33-38)

¹¹ Morarame Jezu kowenatu õpataka tooehse ahtaõ ynara tykase kowenatu eya:

— Juteu tõ tuisary mahno? tykase tõturupose.

— Õ, ywy ase, tykase Jezu.

12 Yrome tyhxirory onezuhpyra Jezu toehse tyhxirose tahtao Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a juteu tõ esamo a roropa.

13 Morara exiryke ynara tykase Pirato eya:

– Mokaro omiry onetara hma? Ohxirõko toh mana, tykase.

14 Yrome onezuhzomopyra Jezu toehse ipunaka. Moro eneryke tyya tõsenuruhkase kowenatu tozuhzomopyra Jezu exiryke.

Jezu ekarotopõpyry aorihtohme

(Maku 15.6-15; Ruka 23.13-25; João 18.39–19.16)

15 Morarame äpuruhpyry tao tuhke ãmapotyã kynexine. Oseahmatoh Paxikoa po rokẽ toirõ tütanohtposene kowenu tuisary. Imoihmãkõ nymenekahpyry rokẽ tütanohtposene Paxikoa po.

16 Morarame äpuruhpyry taõ kynexine, esety Parapa. Mokyro waro kynexine imoihmãkomo.

17 Morarame imoihmãkõ tooehse ahtao ynara tykase Pirato eya xine:

– Onoky sehxo matou? Onoky tütanohtpõko ropa matou ya äpuruhpyry tae? Parapa se matohtu? Jezu Kyrixtu se hmatou? Onoky sehxo hmatou orihpyra aehtohme? tykase ynororo eya xine.

18 Tuarõ Pirato kynexine. Jezu zumoxike toexirykõke Jezu tapoise juteu tõ tamuxiry tomo a aorihmapotohme. Moro waro Pirato kynexine.

19 Morarame kowenatu apiakatoht tao typorohse Pirato ahtao pape taropose ipyty a ineneryme:

– Mokyro onyryhmapopyra exiko kurāme aexiryke. Ipoko osenehse jēmehno, tykase ynororo tynio a.

²⁰ Morarame imoihmākō tutuarōtanohse Ritonōpo maro oturuketō tuisary tomo a, juteu tō tuisary tomo a roropa. Morara exiryke Parapa tokaropose Pirato a orihpyra aehtohme, Jezu rokē orihmapotohme.

²¹ Yrome ynara tykase kowenatu eya xine:

– Onoky tūtanohpory se ropa hmatou orihpyra ehtohme? tykase ropa ynororo eya xine.

– Parapa, tykase toto.

²² – Morara ahtao oty rīko ywy Jezu Kyrixtu poko? tykase ropa ynororo eya xine.

– Wewe pokona exixihmapoko, tykase toto ox-imōme.

²³ Ynara tykase Pirato:

– Oty pokoino? Oty iirypyryme nae? tykase tōturupose ynororo.

Mame tykohtase rokē imoihmākomo:

– Wewe pokona exixihmapoko, tykase toto.

²⁴ Mame mokaro ajoajohpe exiry eneryke tyya, tuna tapoise Pirato a tōsemahtohme imoihmākō neneryme. Ynara tykase ynororo:

– Ywy ahtao mose anaorihmapopyra exiry zae se jexiryke. Mose etapary zae pyra ya mana iirypyryme pyra exiryke. Etapary se awahtao xine amarokohko, tykase ynororo eya xine.

²⁵ Mame ynara tykase imoihmākō eya:

– Ÿ, awānohpyra Ritonōpo mana mose etapary poko. Yna rokē wānohnōko Ritonōpo mana, yna poenō roropa wānohnōko mana, tykase imoihmākō Pirato a.

²⁶ Morara kary etaryke tyya Parapa tokarose eya xine, orihpyra aehtohme. Yrome Jezu typipohpose eya soutatu tomo a. Mame tokarose ynororo rahkē wewe pokona exixihmapotohme.

*Jezu eunohtopõpyry poko soutatu tomo a
(Maku 15.16-20; João 19.2-3)*

²⁷ Morarame Pirato poetory a Jezu tarose, soutatu tomo a, kowenatu tapyĩ taka, emeikase aporo. Moro tao Jezu zomye tõximõse toto, soutatu tomo.

²⁸ Mame Jezu tupokase eya xine kamiraramã ke zupohtotohme ropa tyya xine.

²⁹ Mame parimã sã tyrihpyry omoxino risẽ tyrise zupuhpyry pokona. Mara pitiko tyrise eya xine emahpokoxi tuisame sã Jezu ekarotohme tyya xine. Mame Jezu êpataka typorohse toto tosekumurukõ po eunohtohme rokē tyya xine. Mame ynara tykase toto eya:

– Tuisa, juteu tõ esēme mase, tykase toto.

³⁰ Mame ituh tykase toto epona, totakurukõ xihpyry ke. Mame mara pitiko tapoise ropa eya xine ipipohtohme tyya xine zupuhpyry pokona.

³¹ Mame Jezu tounohkehse tyya xine ahtao upo kurã touse ropa eya xine. Zupõ ke ro tupohtose ropa eya xine. Mame tarose eya xine wewe pokona exixihmatohme.

*Exixihmatopõpyry poko wewe pokona
(Maku 15.21-32; Ruka 23.26-43; João 19.17-27)*

³² Morarame aytorykohtao orutua tonese eya xine. Xirene põ mokyro kynexine. Mokyro tapoise eya xine wewe arotohme eya, Jezu exixihmatoh arotohme.

³³ Morarame Jezu exixihmatoh pona toeporehkase toto, Koukota pona. “Upuhpõpo esary,” Koukota kary.

³⁴ Mame uwa eukuru jehnahpyry tokarose eya toximase itunety ke. Morara exiryke tukupse tyya ahtao ise pyra Jezu kynexine.

³⁵ Mame wewe pokona toxixihmase Jezu rahkene. Mame zuponÿpyry tapiakase toto a tupõkõme. Topu pisarara ke upo esë tymenekase eya xine.

³⁶ Morarame typorohse toto osenuhmase ro-kene.

³⁷ Morarame Jezu zuhpokoxi ynara tymerose kynexine wewe pokona:

– Jezu mose juteu tõ tuisary, katoh tymerose kynexine.

³⁸ Morarame omato kõ toxixihmase roropa Jezu maro asakoro. Toiro toxixihmase Jezu apotunuru wino. Zakorõ toxixihmase ipozery wino, enara.

³⁹ Morarame Jezu tounohse osema ae ytoke-tomo a.

⁴⁰ – Ehë, otoko ahtao Ritonõpo maro Oturutoh kararahnõko mahno? Otoko ahtao imyakamãko ropa mah oseruao rokë tõmehse ahtao? Moro waro awahtao oenupunako roropa. Ritonõpo mûkurume awahtao osepynanohko roropa, wewe poe oyhtoko ropa, tykase toto.

⁴¹ Morararo Jezu tounohse Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananomo a, juteu tõ esamo a roropa, enara.

42 – Imehnõ typynanohse eya repe. Yrome tõsepynanopyry waro pyra mana. Izyraeu tuisaryme tõsekarose ynororo. Ah nyhtono wewe poe. Ayhtory eneryhtao kyya xine enetupuhnõko sytatose.

43 Tosême Ritonõpo tonetupuhse eya. Ritonõpo mūkurume tõsekarose roropa ynororo. Naeroro seraximatone. Otarāme Ritonõpo ipynanopyry se exīko mana, nary rokene, tykase toto.

44 Morararo Jezu tounohse imaro exixihmatyamo a.

Aorih-topõpyry

(Maku 15.33-41; Ruka 23.44-49; João 19.28-30)

45 Morarame tāxiahtao tyarumākapose Ritonõpo a pata tõ punero. Mame xixi tyhtosehxo ahtao, 3 orame ahtao tõmehse ropa.

46 Morarame 3 orame ahtao kui tykase Jezu opore. Ynara tykase ynororo:

– Eri, Eri, rema sapahtani, tykase. Morara kary: “Ritonõpo Kapuaono, oty katoh kurumekano?” kary Tummy a.

47 Morarame morotõkõ Jezu kui kary etaryke tyya xine ynara tykase toto:

– Metatou, Eria kohmāko mana, tykase toto.

48 Mokyro toiro tururume toytoise, uwa eukuru jehnahpyry enehse toximase itunety ke. Mame mauru panõ tyrise eya myxiry potyry pokona, tyhpase. Eukuru aka moro tyrise tyya ahtao tanỹse Jezu mytaka tyritohme, isuhmatohme eya.

49 Mame imehnõ ynara tykase:

– Seraximatone. Otarāme Eria oepyry enēko sytatose, ipynanohse, tykase toto.

⁵⁰ Mame kui tykase ropa Jezu ahtao komih tykakehse. Kynorihne.

⁵¹ Morarame apurutoh toexihkase Ritonõpo Tapyĩ tao. Kamisa risẽ toexihkase kaino zuhkurenaka. Nono roropa kywyh kywyh tykase. Topu konõto roropa toehmose kehko.

⁵² Aorikyhyry tō ekepyry esary roropa toẽtakase. Ritonõpo poetory ekepyry tōsemãse ropa tuhke.

⁵³ Tonẽtopõpyrykõ poe toytose toto. Morarame tōsemãse ropa Jezu ahtao Jerusarẽ pona toytose toto. Morotõ tonese toto tuhkãkomo a.

⁵⁴ Morarame soutatu tō esẽ moroto kynexine, typoetory tō maro. Jezu enẽko toh kynexine aorikyry eraximãko. Nono kywyh kywyh kary tōkehko eneryke tyya tōserehse ynororo itamurume. Ynara tykase ynororo:

— Ajohpe pyra ro rukuh nexiahse. Mose Ritonõpo mũkurume nymyry nexiahse, tykase ynororo.

⁵⁵ Mame nohpo tō moroto kynexine tuhke amekeino rokẽ enẽko. Orihpyra ro Jezu ahtao toytose toto imaro Karirea poe. Takorehmase roropa eya xine Jezu.

⁵⁶ Mokaro esetykõ Maria Matarena, imepỹ Maria roropa Tiaku tō eny Joze maro. Zepeteu mũkuru ã roropa moroto kynexine.

Jezu ekepyry zonẽtopõpyry

(Maku 15.42-47; Ruka 23.50-56; João 19.38-42)

⁵⁷ Mame kokonie pukuro Arimatea põ toeporehkase. Esety kynexine Joze. Tymõkomoke

exikety kynexine ynororo. Jezu poetoryme ro-
ropa kynexine.

⁵⁸ Pirato a toytose ynororo Jezu ekepyry ekaro-
pose. Mame aomiry etaryke tyya typoetory tomo
a Jezu ekepyry tonehpose tyya, Joze a ekaro-
tohme, zonêtohme.

⁵⁹ Naeroro Jezu ekepyry tarose eya, jõtotohme
tyya kamisa ke, karimutumã ke, epekahsenã ke.

⁶⁰ Mame tykyryry aka okepy tãmase, topu eutary
risê aka. Pake hkopyra moro eutary tahkapose
eya topu konõto aka. Morarame moro aka Jezu
ekepyry tãmase ahtao tyya, topu parihmã ke okepy
ẽ tapuruse eya. Mame toytose ropa ynororo.

⁶¹ Maria Matarena moroto kynexine imepỹ
Maria maro. Kohrame rokê toh kynexine
zonêtopõpyry enêko rokê toh kynexine.

Zonêtopõpyry erase ritopõpyry

⁶² Yrokokoro parixeu tõi toytose Pirato a Ri-
tonõpo maro oturuketõ tuisary tõi maro juteu tõi
oserematoh ae.

⁶³ Mame ynara tykase toto eya:

— Etako pahne tuisa, mokyro onekunohto nexi-
ase. Orihpyra ro tahtao ynara nase ynanetaryme:
“Oseruao tømehse ahtao êsemãnõko ropa ase,” nase
ynororo ynanetaryme.

⁶⁴ Morara exiryke soutatu tõi aropoko mokyro
ekepyry zonêtopõpyry eraximatohme. Soutatu
tõi pyra ahtao otarame ipoetohpyã ytõko ekepyry
ematonanohse. Otarãme imehnõ zurũko mã toto.
Ynara ãko mã toto: “ÿ, tõsemãse ropa mana,” ãko
mã toto. Mame morara kary etaryke tyya xine
tuhkãkõ osenekunohnõko mã toto. Popyrahxo
exĩko mã yna a, tykase toto.

65 — Tyritoko, tykase Pirato eya xine. — Zonētopōpyry erase tō tyritoko, tykase ynororo.

66 Naeroro toytose toto. Azawa panō tyrise eya xine okepy ã apuhtohme, Jezu ekepyry ematonanopyryino imehnomo a. Mame soutatu tō tyrise moroto eya xine okepy ã eraseme.

28

Ĕsemãtopōpyry ropa

(Maku 16.1-10; Ruka 24.1-12; João 20.1-10)

¹ Mame oserematoh tykohmãse. Mame nomïko ĕmepyyry ae nohpo tō toytose ekepyry zonētopōpyry enese. Maria Matarena imepỹ Maria maro toytose toto.

² Mame tuaro pyra toto ahtao nono kywyh kywyh tykase jamihme. Mame Ritonōpo nenyokyyhpyry tyhtose kapu ae. Jezu ekepyry ĕtyppyry apurutoh tasyryhmase ropa eya. Mame epona typorohse ynororo topu pona.

³ Mokyro eneryhtao nenenehkane sã ezuru kynexine. Zupō roropa karimutume potu kynexine.

⁴ Mame soutatu tō tōserehse itamurume. Tykytyky tykase toto. Mame aorihtyã sã toehse toto. Nono pona toepukase toto.

⁵ Morarame ynara tykase Ritonōpo nenyokyyhpyry nohpo tomo a:

— Oserehpyra ehtoko. Jezu zupïko hmatou wewe pokona exixihmahpyry? Zuarō ase.

⁶ Arypyra reh taro nahse. Tōsemãse ropa mana tōmihpyry ae ro. Enetoko ke se ao. Esahpyry rokē moro.

⁷ Axĩ sã ke ytotoko. Ipoetory tō zurutatoko ropa. “Tõsemãse ropa mana. Seromaroro Karirea pona ytōko mana osemazuhme. Moroto enēko ropa matose,” kaxitatoko eya xine, enara rokene. Wenikehpyra ke ehtoko. Jomihpyry ke ekarotoko, tykase Ritonōpo nenyokyhpyry eya xine.

⁸ Morara kary etaryke tyya xine axĩ toytose toto ekepyry esahpyry poe. Oserehnōko ro toh kynexine. Yrome tãkye kuhse toh toehse. Tururume toytose toto Jezu poetory tō zuruse.

⁹ Morarame tōseporýse toto Jezu maro.

– Torētyke pyra ehtoko, tykase Jezu eya xine. Mame eya toytose toto. Ipupuru tapoise toto a.

– Kure mase, Ritonōpo nymenekahpyryme mase. Yna esēme mase, tykase toto.

¹⁰ – Enaromyra ehtoko, tykase Jezu eya xine. – Ytotoko jakorō tō zurutatoko. Enyohtatoko Karirea pona toto ytotohme. Moroto oseporýko ropa sytatose toto maro, tykase Jezu eya xine.

Zonētopōpyry erase nurutopōpyry

¹¹ Morarame nohpo tō toytose ahtao soutatu tō roropa toytose okepy esahpyry poe pata pona ropa. Ritonōpo maro oturuketō tuisary tō zuruse toytose toto tynenehpyrykō poko emero porehme.

¹² Mame Ritonōpo maro oturuketō tuisary tōximōse toto juteu tō tuisary tō maro tōturutohkōme tynyrirykō poko. Morarame tineru tokarose eya xine soutatu tomo a, pitiko rokē pyra.

¹³ Ynara tykase toto soutatu tomo a:

– Ynara rokē kahtoko imehnomo a: “Ipoetohpyry tomo a ekepyry tomatonano hse tynyhse yna ahtao,” kaxitoko.

¹⁴ Morarame moro poko kowenatu tutuarõtase tahtao imaro oturūko ynanase ozehno xine pyra aehtohme. Morara exiryke torētyke pyra ehtoko. Yna omipona rokē ehtoko, tykase toto.

¹⁵ Naeroro soutatu tomo a tineru tapoise. Mokaro omihpyry omipona rokē toehse toto. Naeroro seroae ro morara āko ro juteu tō mana: “Jezu ekepyry tomatonano hse ipoetohpyry tomo a,” āko ro toh mana.

*Typoetory tomo a Jezu osenepotopōpyry ropa
(Maku 16.14-18; Ruka 24.36-49; João 20.19-23;
Atos 1.6-8)*

¹⁶ Morarame Jezu poetory tō toytose Karirea pona, 11mākomo. Mame ypy pona toeporehkase toto Jezu omipona.

¹⁷ Morarame Jezu tonese moroto eya xine. Mokyro eneryke tyya xine:

– Kure mase, Ritonōpo nymenekahpyryme mase, yna esēme, tykase toto. Yrome toitoine onenetupuhpyra ro toh kynexine.

¹⁸ Morarame typoetory tomo a Jezu toytose tahtao ynara tykase ynororo:

– Emero esēme toehse ase Ritonōpo poe. Kapuaōkō esēme ase, sero nono pōkō esēme roropa ase.

¹⁹ Morara exiryke ytotoko emero pata tō pona. Emero pata pōkō amorepatatoko jomipona toto ehtohme, ypoetoryme toto ehtohme. Mame ēpurihkatoko toto Papa Kapuaō omi poe, Imūkuru omi poe, Zuzenu omi poe, enara.

20 Amorepatoko toto emero jomipona toto ehtohme, ãmorepatopõpyrykõ omipona toto ehtohme. Etatoko pahne, amaro xine ase jũme joepyry ropa ponãmero, tykase Jezu eya xine. Enara.

⌋
**Khmer Standard Version of the Holy Bible in
the Khmer Language of Cambodia**

Copyright © 1997, 2005 The Bible Society in Cambodia

⌋

© រក្សាសិទ្ធិដោយសមាគមព្រះគម្ពីរសកល

គ្រប់ ផ្នែក នៃ សៀវភៅ នេះ មិន ត្រូវ បាន ផលិត ឬ ប្រើប្រាស់ តាម ទំរង់ ឬ មធ្យោបាយ បែប អេឡិចត្រូនិក ឬ ម៉ាស៊ីន ណាមួយ រួម ទាំង ការ ថត ចម្លង អាត់ សំលេង ផ្ទុក នូវ ទិន្នន័យ ប្រព័ន្ធ ណាមួយដែលអាចយកមកប្រើ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតពីសមាគមព្រះគម្ពីរកម្ពុជា។ ប្រសិនបើ មានការដកស្រង់អត្ថបទគម្ពីរចាប់ពី ១០០០ខ ឡើងទៅ ត្រូវសុំការអនុញ្ញាតពីសមាគមព្រះគម្ពីរ កម្ពុជ

Quotations of the Bible in Khmer Standard Version in any form, must obtain written permission from the Bible Society in Cambodia if the quoted material is inclusive of at least 1,000 verses, or a copy of any book wholly or partially, which amounts to 50% of the book quoted. For any long quotation, notice of copyright must appear as follows: Text copyright © 1997, 2005 United Bible Societies. Used by permission.